

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı**

**GRAFİK TASARIMIN GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE
KATKISININ İNCELENMESİ**

**Zeynep ÖĞÜNÇ
(Yüksek Lisans Tezi)**

İstanbul, 2019

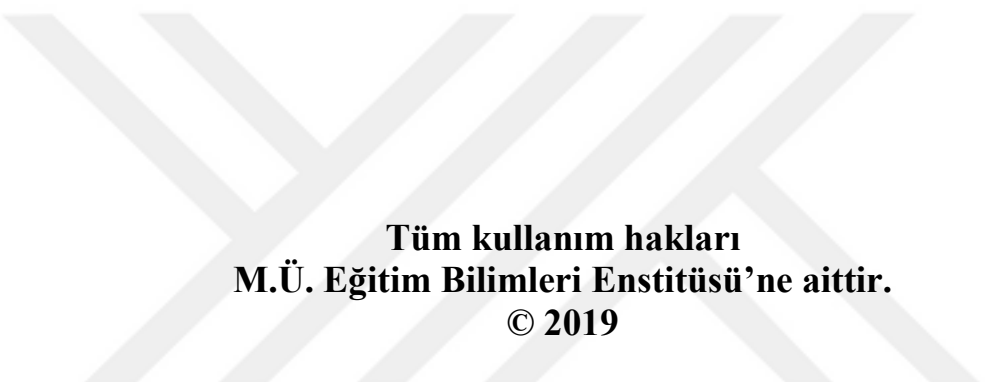
**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı**

**GRAFİK TASARIMIN GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE
KATKISININ İNCELENMESİ**

**Zeynep ÖĞÜNÇ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Danışman
Prof. Dr. Ümran BULUT**

İstanbul, 2019

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2019**

ONAY

Zeynep ÖĞÜNÇ tarafından hazırlanan ‘Grafik Tasarımın Görsel Sanatlar Eğitimine Katkısının İncelenmesi’ konulu bu çalışma, ..20.08.2019.. tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
TEZ DANIŞMANI	Prof. Dr. Ümran BULUT	
JÜRİ ÜYESİ	Prof.Dr. Erol BULUT	
JÜRİ ÜYESİ	Dr. Öğretim Üyesi Görkem Utku ALPARSLAN	

ÖZGEÇMİŞ

- 1991 İstanbul'da doğdu.
- 2009 Bakırköy Kız Meslek Lisesi, Grafik Tasarım ve Fotoğrafçılık Bölümü'nden birincilikle mezun oldu.
- 2011 İstanbul Kavram Meslek Yüksek Okulu Grafik Tasarım Bölümü'nden program birincisi olarak mezun oldu.
- 2012 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Resim İş Eğitimi Öğretmenliği Bölümü Grafik Anasanat Dalı Bölümü'nden Anabilim Dalı birincisi olarak mezun oldu.
- 2016 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı'nda Lisansüstü eğitimine başladı.
- 2017 Özel Başakşehir Yenidoğu Okulları'nda Görsel Sanatlar öğretmenliğine başladı.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

E-Posta : zeynep.ognc@gmail.com

Telefon : 0555 516 56 00

ÖNSÖZ

Grafik tasarım, tasarım yönü ve uygulama yöntemleri ile görsel sanatlar alanından beslenmekte, görsel sanatlar eğitimi ise yaşamımızda iç içe olduğumuz görsel iletişim ürünlerinin tasarımlarının temel tasarım aşamalarını da kapsayan geniş tanımıyla grafik tasarım uygulamalarını içermektedir. Grafik tasarımda asıl amaç iletişim kurma yolu ile tanıtım, duyuru yapma, mesaj vermek iken bu amacını etkili iletişim yoluyla yani görsel sanatlar alanının göze hitabının ve dikkat çekiciliğini kullanarak vermek istediği mesajı veya fikri açık, ekonomik ve estetik bir tasarımla sağlamaya çalışır. Bu çalışmada, aradaki bu etkileşimden faydalanarak soyut düşünme evresindeki lise öğrencilerini etkileyen, tüketimlerine etki eden grafik tasarımların ve grafiksel çalışmaların görsel sanatlar dersi içerisinde farkedilmesine, öğrencilerin grafik tasarıma yönelik çalışmalar konusunda bilinç kazanmalarına yönelik, grafik tasarımın görsel sanatlara olan katkısını inceledim.

Bir özel Anadolu Lisesi'nde görsel sanatlar eğitimi alan 9,10,11. sınıf öğrencileri ile yapılan bu araştırmada öğrencilerin görsel sanatlar eğitiminde grafik tasarım uygulamaları arasındaki etkileşim aracılığıyla bir katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Tez araştırma süresi boyunca, yönlendirmeleri, değerli fikirleri ve katkılarıyla bana yardımcı olan kıymetli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Ümran BULUT'a teşekkür ederim.

Araştırmamın uygulama bölümüne destek olan ve aynı zamanda görsel sanatlar öğretmenleri olduğum öğrencilerime, sağladıkları katkılarından dolayı teşekkür ederim. Ayrıca, çalışma boyunca maddi, manevi desteğini esirgemeyen değerli aileme, yardımları bulunan tüm arkadaşlarıma ve araştırma konuma yön veren, aldığım eğitimlerin değerli eğiticileri olan, emekleri üzerimde çok olan tüm öğretmenlerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul, 2019

Zeynep ÖĞÜNÇ

ÖZET

Bu araştırmada, grafik tasarımın, lise öğrencilerinin görsel sanatlar eğitime katkısı incelenmiştir. Bu amaçla lise öğrencisi için ‘grafik tasarımın görsel sanatlar eğitime katkısı ne olmaktadır?’ sorusuna cevap aranacaktır.

Araştırma için betimsel analiz yöntemi kullanılacaktır. Bunun için de nitel araştırma yöntemlerinden veri toplama araçlarından biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğı kullanılmış ve aşağıdaki řu sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Görsel Sanatlar dersinde lise öğrencilerinin grafik tasarımı hakkında bilgileri var mıdır?
- 2) Görsel Sanatlar dersinde lise öğrencilerinin grafiksel çalışmalar hakkında bilgileri var mıdır?
- 3) Görsel Sanatlar dersinde lise öğrencilerinin cinsiyete göre grafik tasarım bilgileri ve görsel iletişim araçlarının fark edilmesi konusundaki bilgilerinde farklılık var mıdır?
- 4) Görsel sanatlar eğitiminde grafiksel yorumlara gidilmesi öğrencilerin yaratıcılığına ve görsel sanatlar eğitime katkı sağlıyor mu?

Bu araştırmanın çalışma grubunu bir Özel Anadolu Lisesi öğrencilerinden görsel sanatlar eğitimi alan 14 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; görüşme soruları, ses kayıtları ve öğrencilerle yapılan görüşmelerden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Grafik tasarım, Görsel sanatlar, Grafiksel çalışmalar, Görsel iletişim araçları.

ABSTRACT

In this study, the contribution of graphic design to visual arts education of high school students was examined. For this purpose, the answer to the question of what does graphic design contribute to visual arts education will be sought.

Descriptive analysis method will be used for the research. For this purpose, semi-structured interview technique, which is one of the qualitative research methods of the data collection tools, was used and the answers to the following questions were sought:

- 1) Do visual high school students have any information about graphic design?
- 2) Do the high school students in the Visual Arts course have any information about graphical studies?
- 3) Is there any difference in the knowledge of graphic design information and visual communication tools of high school students according to gender in Visual Arts course?
- 4) Does graphical interpretations in visual arts education contribute to students' creativity and visual arts education?

The study group of this research consists of 14 students who received visual arts education from Anatolian High School students.

Data collection tools used in the research are; interview questions, voice recordings and interviews with students.

Keywords: Graphic design, Visual arts, Graphic studies, Visual communication tools.

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ÖZGEÇMİŞ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
RESİM LİSTESİ	x
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	1
1.2. Alt Problemler	2
1.3. Amaç	2
1.4. Önem	2
1.5. Sınırlılıklar	3
1.6. Sayıtlar	3
BÖLÜM II: ALANYAZIN	4
2.1. Görsel Sanatlar Eğitimi	4
2.1.1. Lise Yaş Grubu Sanatsal Gelişim Dönemi.....	5
2.1.2. Lise Görsel Sanatlar Eğitiminin Genel Amaçları.....	6
2.2. Grafik Tasarım	7
2.2.1. Grafik Tasarım Uygulama Alanları.....	8
2.3. Grafik Tasarım Tarihçesi	10
2.3.1. Tarih Öncesi Dönem	10
2.3.2. Yazının Bulunuşu.....	10
2.3.3. Çin’de Önemli Buluşlar	14
2.3.4. Alfabenin Bulunuşu.....	15
2.3.5. Tipografinin Bulunuşu ve Rönesans’ta Grafik Tasarım	18

2.3.6. Endüstri Devrimi'nden Sonra Grafik Tasarım	23
2.3.7. Arts and Crafts ve Art Nouveau Akımı.....	27
2.3.8. Modern Sanat Hareketleri ve Grafik Tasarıma Katkıları	32
2.3.8.1. 20.yy Yeni Tipografi.....	40
2.3.8.2. Uluslararası Tipografi Stili	44
2.3.8.3. New York Okulu.....	48
2.3.8.4. Kurumsal Kimlik Tasarımı ve Görsel Simge Sistemleri	50
2.3.9. 50'li ve 60'lı yıllarda Grafik Tasarımdan Postmodernizm'e	52
2.4. Türkiye'de Grafik Tasarım	58
BÖLÜM III: YÖNTEM	68
3.1. Araştırma Modeli	68
3.2. Çalışma Grubu	68
3.3. Veri Toplama Teknikleri.....	69
3.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	69
3.5. Görüşmeler.....	70
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	71
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	98
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	98
5.2. Öneriler	100
KAYNAKÇA.....	102
EKLER	110
Ek 1: Araştırma İzin Belgesi.....	110
Ek 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları	113
Ek 4: Yarı Yapılandırılmış Görüşmede Öğrencilere Gösterilen Görseller.....	115

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1.	Öğrencilerin, “Çevrenizde gördüğünüz tüm görsel iletişim araçlarının grafik tasarım ürünleri olduklarını biliyor musunuz? Grafik tasarımcı tarafından tasarlandığını biliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar.....	72
Tablo 4.2.	Öğrencilerin, “Çevrenizde gördüğünüz tüm görsel iletişim örnekleri (grafik tasarımlar: afiş, ambalaj tasarımı, poster, kapak tasarım vb.) dikkatinizi çekiyor mu? Grafik tasarımlar olmasa sizce nasıl olurdu?” sorusuna verdikleri cevaplar.....	74
Tablo 4.3.	Öğrencilerin, “Günümüz grafik tasarımlarını (afiş, ambalaj tasarımı, poster vb...) görsel sanatlar dersi uygulamalarına taşıdığımızı düşünüyor musunuz? Bunlara benzer çalışmalar yapıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar.....	76
Tablo 4.4.	Öğrencilerin, “Bir grafik tasarımında dikkati en çok çeken öge sizce hangisi olmalıdır? (Renk, şekil, yazı, içerik, hepsi)” sorusuna verdikleri cevaplar.....	78
Tablo 4.5.	Öğrencilerin, “Görsel sanatlar dersinde, grafik tasarım konularından sizce hangisi daha verimli çalışmalar yapmanıza yardımcıdır? “sorusuna cevap veren öğrenci cinsiyeti.....	79
Tablo 4.6.	Öğrencilerin, “Görsel sanatlar dersinde, grafik tasarım konularından sizce hangisi daha verimli çalışmalar yapmanıza yardımcıdır? (piktogram, afiş, logo, ambalaj, hepsi)” sorusuna verdikleri cevaplar.....	80
Tablo 4.7.	Öğrencilerin, “Görsel sanatlar dersinde grafik tasarım yapmanın düşünme becerilerinize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar.....	82
Tablo 4.8.	Öğrencilerin, Çevrenizdeki reklam iletişim araçlarının formlarını inceleyerek ne demek istediklerini anlayabiliyor musunuz? sorusuna verdikleri cevaplar.....	84
Tablo 4.9.	Öğrencilerin, “Görsel sanatlar dersinde grafik tasarım yapmanın günümüz görsel iletişimlerini okuma becerilerinize katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar.....	86
Tablo 4.10.	Öğrencilerin, “Resimlerimizde nesne çiziminde grafik tasarım örneklerinden faydalanır mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplar:.....	87
Tablo 4.11.	Öğrencilerin, “Resim yaparken grafik tasarım çalışmalarından faydalanmak size uygun mudur?” sorusuna verdikleri cevaplar.....	88
Tablo 4.12.	Öğrencilerin, “Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerine benzer yönleri hangileridir?” sorusuna verdikleri cevaplar.....	89

Tablo 4.13. Öğrencilerin, “Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerine benzer yönlerinin olduğunu düşünüyorsanız yandaki maddelerden hangileridir? (renk, biçim, şekil, içerik, amaç)” sorusuna verdikleri cevaplar.....	90
Tablo 4.14. Öğrencilerin, “Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerinden farklı yönleri hangileridir?” sorusuna verdikleri cevaplar	91
Tablo 4.15. Öğrencilerin, “Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerinden farklı yönlerinin olduğunu düşünüyorsanız yandaki maddelerden hangileridir? (renk, biçim, şekil, içerik, amaç)” sorusuna verdikleri cevaplar.....	92
Tablo 4.16. Öğrencilerin, “Kendinizi ifade etmek üzere çoklukla grafik tasarım mı, resim mi yapmayı tercih edersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar	94

RESİM LİSTESİ

Resim 2.1.	Lascaux Mağarası, Paleolitik Dönem, M.Ö. 25000	10
Resim 2.2.	Uruk kentinde bulunan bir ziggurat, Mezopotamya.....	11
Resim 2.3.	Sümerler döneminde kil tablet üzerine yazılan çizi yazısı örneği, İ.Ö. 1800, Mezopotamya.....	12
Resim 2.4.	Hiyeroglif kabartma örneği, Mısır.....	13
Resim 2.5.	Papirüs üzerine yazılıp resimlenen “Ölünün Kitabı” ndan bir sahne, 18. Hanedan (Amama) devri, Mısır.....	13
Resim 2.6.	“Diamond Sutra” adlı kutsal Budist öğretilerin olduğu 5 metre uzunluğunda rulo kağıtlara basılmış ilk el yazması kitap, M.Ö. 868, Çin.....	15
Resim 2.7.	22 harften oluşan Fenike Alfabeti (İ.Ö.1500).....	16
Resim 2.8.	Roma kapital yazısı örneği, Trajan sütununda Roma büyük harfleri detayı, M.S 113.	16
Resim 2.9.	Roma imparatorluğunun temsili kaligrafik el yazısı, küçük harflere geçişini niteleyen Uncial yazı.....	17
Resim 2.10.	Gutenberg İncili, Textura yazı stili, 1456, Almanya.....	18
Resim 2.11.	Gutenberg matbaa sistemini gösteren bir gravür.....	19
Resim 2.12.	Gutenberg’in tipo baskı tekniğine göre dizilmiş metal harfler.....	19
Resim 2.13.	Albrecht Dürer, Ağaç baskı tekniği ile yapılmış kitap illüstrasyonu, 1515.....	19
Resim 2.14.	Maximilian Dua Kitabı’ndan bir ayrıntı, Almanya.....	20
Resim 2.15.	Pierre Simon Fournier de Jeune Portresi	21
Resim 2.16.	Pierre Simon Fournier de Jeune, Rokoko Tasarım, Manuel Tipografik Sayfalar, 1764, 1768.....	21
Resim 2.17.	Caslon Old Style yazı karakteri, 1720.....	21
Resim 2.18.	John Baskerville’e ait Giriş sayfası, 1757.	22
Resim 2.19.	Bodoni yazı stilinden bir örnek.	22
Resim 2.20.	James Watt tarafından geliştirilen buhar makinası, orijinal çizim, Bilim Müzesi, Londra, 1788.....	23
Resim 2.21.	Joseph Niepce tarafından bir gravürün fotoğraflanması, ışığın fotokimyasal etkisiyle ilk görüntüsü, 1826.	24
Resim 2.22.	Alois Senefelder portresi. Taşbaskı yöntemi, 1814.....	25

Resim 2.23.	Henri de Toulouse Lautrec, Divan Japonais Afiş, 81,2 x 60, 3 cm, Taş baskı (Litografi), 1893.....	26
Resim 2.24.	İlk dizgi makinesinin sergilendiği New York Tribune gazetesinden bir kesit, 1886.	26
Resim 2.25.	African Marigold, William Morris tasarımı, tekstil çizimleri, 1876.....	27
Resim 2.26.	William Morris tarafından Kelmscott basın için tasarlanan Troy, Golden, Chaucer yazı karakterleri.....	28
Resim 2.27.	Mackmurdo tarafından tasarlanan “Hobby Horse” dergi kapağı tasarımı, 1884.	28
Resim 2.28.	Jules Chéret tarafından tasarlanan öğrenci balo afiş tasarımı, 1894.	30
Resim 2.29.	Malory'nin Mort d'Arthur kitabında Aubrey Beardsley'e ait illüstrasyon, 1892.	30
Resim 2.30.	Dudley Hardy tarafından tasarlanan “A Gaiety Girl” afiş tasarımı, 1893.....	31
Resim 2.31.	Pablo Picasso, Avignonlu Kızlar, T.Ü.Y.B. 243.9 x 233.7 cm, Museum of Modern Art, 1907.....	32
Resim 2.32.	Filippo Marinetti, Fütürist özgürlüğe doğru sözcükler, 34.9 x 23.2 cm, Museum of Modern Art, 1917.....	33
Resim 2.33.	Marcel Duchamp, Bisiklet Tekerleği, 1913.	34
Resim 2.34.	Kurt Schwitters, Theo Van Doesburg, Küçük Bir Dada Gecesi 1922.	34
Resim 2.35.	Raoul Hausmann, Tatlin Evinde, Guaş boya ve Fotomontaj, 1920.	35
Resim 2.36.	Salvador Dali, “Belleğin Dayanıklılığı”, Metropolitan Sanat Müzesi, 1931.....	36
Resim 2.37.	René Magritte, “Minotaure”, Dergi Kapak Tasarımı, 1937.....	36
Resim 2.38.	Alexander Rodschenko, Leningrad Devlet Yayınlarına Afiş Tasarımı, 1925.....	37
Resim 2.39.	El Lissitzky tarafından 'Chad Gadya' için tasarlanan kitap kapağı, Museum of Modern Art (MoMA), New York City, 1919.	37
Resim 2.40.	Piet Mondrian, Kırmızı Sarı ve Mavili Kompozisyon, T.Ü.Y.B., 45x45 cm, Private Collection, Zurich, 1930.	38
Resim 2.41.	Theo Van Doesburg, Laszlo Moholy-Nagy tarafından tasarlanan kitap kapağı, 1925.	39
Resim 2.42.	Laszlo Moholy-Nagy tarafından havalı lastik için tasarlanan afiş, 1923.....	40
Resim 2.43.	Jan Tschichold tarafından tasarlanan İsimsiz Kadın film afişi, Almanya, 1927.	41
Resim 2.44.	Piet Zwart tipografik tasarımı, Museum of Modern Art (MoMA), New York, 1932.	42
Resim 2.45.	Paul Schuitema, kitap kapağı tasarımı, 1929.....	43

Resim 2.46.	Herbert Matter, Turistik Afiş Tasarımı, Fotolitografi, 101 x 63.8 cm, İsviçre.	43
Resim 2.47.	Ernst Keller, Sergi Afişi, 1929.	44
Resim 2.48.	Theo Ballmer, Endüstriyel Tasarımı için Sergi Afişi, İsviçre, 1928.	44
Resim 2.49.	Max Bill, Afiş Tasarımı, İsviçre, 1945.	45
Resim 2.50.	Max Huber, İtalyan Motor Yarışları Etkinliği için Afiş Tasarımı, İsviçre, 1948.	45
Resim 2.51.	Josef Müller-Brockmann, DerFilm Afiş Tasarımı, İsviçre, 1960.	46
Resim 2.52.	Adrian Frutiger, Yirmi bir farklı versiyonu ile “Universe” yazı karakteri, İsviçre, 1954.	47
Resim 2.53.	Eduard Hoffman ve Max Miedinger tarafından tasarlanarak sonrasında Helvetica olarak tescillenen yazı karakteri tasarlanırken, İsviçre.	47
Resim 2.54.	Paul Rand, Kitap Kapağı Tasarımı, 1946.	48
Resim 2.55.	Saul Bass, Merhaba Hüzün Filmi Afiş Tasarımı, 1959.	49
Resim 2.56.	Gene Federico, Kadınlar Günü için Reklam Afişi, New York, 1953.	49
Resim 2.57.	Herb Lubalin tarafından tasarlanan logo tasarımı, 1980.	50
Resim 2.58.	Peter Behrens, AEG (Genel Elektrik Derneği) Logo Tasarımı, 1907.	50
Resim 2.59.	Giovanni Pintori, Olivetti logosunun evrimi.	51
Resim 2.60.	Lance Wyman, Farklı spor alanlarını gösteren piktogram tasarımı, Meksika, 1968.	52
Resim 2.61.	Seymour Chwast, Televizyonda yayınlanacak sihirbazlık gösterisi için duyuru afişi, Pushpin Studio, 1982.	52
Resim 2.62.	Milton Glaser, Bob Dylan Afiş Tasarımı, New York, 1967.	53
Resim 2.63.	Günther Kieser, Almanya Uluslararası Caz Festivali Afiş Tasarımı, 1976.	54
Resim 2.64.	Ryuichi Yamashiro, Ağaç Dikme Kampanyası için tasarlanan “Orman” afişi, 1954.	54
Resim 2.65.	Alan Fletcher, İngiliz Resim Sergisi Afişi ve Katalog Kapağı, 1974.	55
Resim 2.66.	Siegfried Odermatt, Union kuruluşunun yeni ürünleri için tasarlanan basın ilanı, 1968.	56
Resim 2.67.	Steff Geisbühler, İlaç kuruluşu “Geigy” için broşür kapağı, 1966.	57
Resim 2.68.	Wolfgang Weingart, Yarım ne yapmak isterdim sözcükleriyle yapılan tipografik yorum, İsviçre, 1969.	57
Resim 2.69.	İbrahim Müteferrika’nın kurduğu matbaanın temsili çizimi.	59
Resim 2.70.	İlk Türk matbaasında basılan ilk resimli kitap, Tarih-i Hind-i Garbi’de yer alan bir illüstrasyon, 1730.	61

Resim 2.71.	Cihannüma kitabında yer alan dünya haritası.	61
Resim 2.72.	İlk Türkçe Mizah Dergisi Diyojen'in Resimli Başlığı, 1870.	63
Resim 2.73.	İhap Hulusi, Afiş Tasarımı, 1930.	64
Resim 2.74.	Münif Fehim Özerman, Kitap Kapağı Tasarımı, 1941.....	64
Resim 2.75.	İhap Hulusi tarafından tasarlanan amblemin Bülent Erkmen tarafından kurum ismi ile bütünleşen logosu, 1933.	64
Resim 2.76.	Mengü Ertel, Keşanlı Ali Destanı, Devlet Tiyatroları, 1984.....	65
Resim 2.77.	Mengü Ertel, T.C. Kültür Bakanlığı için Logo Tasarımı, 1989.	65
Resim 2.78.	Sait Maden, Kitap Kapağı Tasarımı	66
Resim Ek 1.	WC'de kullanılan bir piktogram örneği.	115
Resim Ek 2.	Yönlendirici ve bilgilendirici piktogram örnekleri.	115
Resim Ek 3.	Sosyal Afiş örnekleri.....	115
Resim Ek 4.	J. Walter Thompson tarafından Band-Aid için hazırlanan kampanya afişi.....	116
Resim Ek 5.	TBWA İstanbul tarafından IKEA için hazırlanan kampanya afişi.	116
Resim Ek 6.	Saatchi & Saatchi tarafından Ariel için hazırlanan kampanya afişi.....	116
Resim Ek 7.	Herb Lubalin tarafından tasarlanan logo tasarımı, 1980.....	117
Resim Ek 8.	Ji Lee adlı tasarımcının Word As Image isimli tipografi çalışmalarından örnekler.	117
Resim Ek 9.	Daniel Carlmatz tarafından tasarlanan logo tasarımı.	117
Resim Ek 10.	İlki 1971'de Carolyn Davidson tarafından tasarlanan Nike logosu.	118
Resim Ek 11.	Yaratıcı ambalaj tasarımı örnekleri.....	118

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Hızla değişen ve gelişen dünyamıza paralel olarak, eğitim alanında çok hızlı bir gelişim içerisinde bulunamamış olsak bile, bu alanda gösterilen çabalar eğitim sistemi için çok önemlidir. Eğitimde “öğretmen odaklı” anlayış yerine “öğrenci odaklı” eğitim anlayışının benimsenmesi, uygulanmaya çalışılması ile öğrencinin her yönden gelişmesini sağlayacak ders programları tasarlanmaktadır. Tasarlanan bu programlar içerisinde öğrenci, eğitim sisteminin gerektirdiği hedefler, kazanımlar doğrultusunda düşünmeye yöneltilirken bu durum görsel sanatlar eğitiminde kalıplar dışına çıkma, farklı düşünebilme amacına yönelik olduğu umulmaktadır. Bu amaçla ülkemize kazandıracığımız bireylerin, hızla değişen çağa ayak uydurabilecek meraklı, sorgulayan, özgür ve soyut düşünebilen, hayal gücü yüksek bireyler olması için görsel sanatlar dersi içeriğinin geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Grafik tasarım bir anlamda konunun veya verilmek istenen mesajın ayrıntılardan arındırılıp yalınlaştırılmasıdır. Yani sanatçının konuyu kendine göre sentez bir ürün haline getirip sunmasıdır. Hayatımızda her daim karşımıza çıkan ve çağın tüm değişim ve gelişimlerinin yansıdığı grafik tasarımın, görsel sanatlar dersinde yer alması öğrenciye farklı bakış açısı kazandıracaktır. Bilişsel gelişiminin soyut düşünme evresindeki lise öğrencisi için grafik tasarımların görsel sanatlar dersinde, grafiksel yorumlara gidilmesi hızlı anlama, düşünme, sentez yapma, sadeleştirme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olduğu düşünülmektedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmada “Lise öğrencilerinin görsel sanatlar eğitimlerinde, grafik tasarımın katkısı nedir?” sorusuna cevap aranmaktadır.

1.2. Alt Problemler

- Görsel Sanatlar dersinde lise öğrencilerinin grafik tasarımı hakkında bilgileri var mıdır?
- Görsel Sanatlar dersinde lise öğrencilerinin grafiksel çalışmalar hakkında bilgileri var mıdır?
- Görsel Sanatlar dersinde lise öğrencilerinin cinsiyete göre grafik tasarım bilgileri ve görsel iletişim araçlarının fark edilmesi konusundaki bilgilerinde farklılık var mıdır?
- Görsel sanatlar eğitiminde grafiksel yorumlara gidilmesi öğrencilerin yaratıcılığına ve görsel sanatlar eğitimine katkı sağlıyor mu?

1.3. Amaç

Her birey bir iletici olarak, çevresi ile kurduğu iletişim sonucunda gördüklerini anlamlandırarak zihninde gördüklerine dair bir imge oluşturur. Oluşturulan bu imgeler, öğrenciler için görsel sanatlar dersinde yaptıkları uygulamalarda kendini gösterir. Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin imgelerinin grafik tasarıma uygun, anlaşılır, özgün ve sade bir anlatıma dönüştürmede grafik tasarım etkilerinin görsel sanatlar eğitimine sağladığı katkının incelenmesidir.

1.4. Önem

Günümüzde sürekli olarak iletişimin görselleştirilmiş örnekleriyle karşı karşıyayız. Bu görsel iletişimlerin tasarlanarak izleyiciye tanıtıldığı veya verilmek istenen mesajın yazılı ve görsel düzenlemeleri grafik tasarım alanına girmektedir. Bu anlamda bizlere sunulan bazı görsel düzenlemelerin olduğu grafik tasarımlar, anlatılmak istenenin ayrıntılardan arındırılıp iletişimin daha kolay ve anlaşılır hale gelmelerinde önemli bir iletişim yöntemidir. MEB'e bağlı liselerde soyut düşünme becerilerinin geliştiği bir dönemde olan lise öğrencilerinin gördüğü bu görsel iletişim örneklerini anlayarak yorumlayabileceği düşünülmektedir. Öğrenciler sınıf ortamına gelirken, görsel düzenlemelerin de yer aldığı çevreyle kurduğu etkileşimler sonucu belleklerinde çeşitli imgeler oluştururlar. Görsel sanatlar derslerinde yaptıkları etkinlikler ile soyut

düşünceleri desteklenir. Soyut düşünme becerisine sahip lise öğrencilerinin yorumunu da kapsayan imgelerin, görsel olarak aktarımında yorumlamalara gidilmesi öğrencinin anlatım becerilerini geliştirmesi, sentez yapabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu anlamda grafik tasarımının, öğrencinin görsel sanatlar eğitimine olan becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

- Bu araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılı, İstanbul ili Başakşehir ilçesindeki özel bir Anadolu Lisesi öğrencileri ile sınırlıdır.
- Bu araştırma görsel sanatlar eğitiminde grafik tasarım konusu ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, seçilen 14 öğrencinin görüşme sorularına verdiği cevapların betimsel analiz yolu ile incelenmesi ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, nitel araştırma türlerinden veri toplama araçlarından biri olan yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, nitel özellik taşıması nedeniyle, görüşmelerin kaydedilmesi amacıyla üç hafta ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, 2018-2019 yılında ulaşılabilen kaynaklarla sınırlıdır.
- Bu araştırma 2018- 2019 öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.6. Sayılılar

- Seçilen kaynak ve öğrenci görüşmelerinden sağlanacak bilgilerin gerçeği yansıtacağı varsayılmaktadır.
- Veri toplama araçlarının, araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmaktadır.
- Cinsiyete göre öğrencilerin grafik tasarıma dair görüşlerinin değiştiği varsayılmaktadır.
- Grafik tasarımın lise öğrencisi için, görsel sanatlara olumlu ya da olumsuz katkı sağladığı varsayılmaktadır.
- Araştırma örnekleminin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

BÖLÜM II: ALANYAZIN

2.1. Görsel Sanatlar Eğitimi

M.Ö.10000 yıllarındaki taş çağı insanların, kendilerini güvende hissetmek, yaşamlarını ve yaşadıklarını ifade etmek amacıyla yaptıkları mağara duvarlarında olduğu gibi, günümüz teknoloji ve iletişimi ile beraber ticari, sosyal, politik amaçların kendini ifade biçiminde de görsel sanatlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlamda ilk çağ mağara duvarlarını, görsel sanatların başlangıcı olarak da nitelendirebiliriz.

Hızla değişen ve gelişen dünyamızın bir yansıması olarak kabul edebileceğimiz eğitim sisteminde, aynı oranda hızlı düşünebilen, farklı fikirleri ve içselleştirdiği bilgi ve becerileri hayatına aktarabilen, üreten bireylerin önemi giderek artmaktadır. Sanatta yaratıcılık kavramına karşılık gelen bu durumla dünyayı algılayabilmenin ve gerekli alışkanlıkları edinebilmenin bir yolu da sanattan geçmektedir (Yılmaz, 2009, s.13). Bu nedendir ki, bu gelişim ve değişimle beraber, önceleri daha dar kapsamlı bir adlandırmayla, resim, sanat eğitimi veya resim-iş olarak adlandırılan görsel sanatlar dersi, şimdiki adıyla heykel, baskı, resim, grafik, fotoğraf ve bilgisayar gibi her geçen gün artan farklı uygulama alanlarını kapsayan geniş bir sanat eğitimini ifade etmektedir.

Günlük yaşamda popüler olmuş pek çok ticari nesne ve görüntüler öğrenciler tarafından ilgi görmekte ve bu ürünler kendilerine göre sanat eseri sayılmaktadır. Genel kanının aksine öğrencilere sadece resim yaptırmak, ürün ortaya çıkartmak, yapılan araştırmalarda sanat eğitimi için yeterli sayılmamaktadır. Bunun nedeni, toplumlar arası ilişkiler ve etkiler konusunda önemli iletişim sistemlerinden biri olarak sanatın kabul edilmesidir. Böyle bir sistem, sanat eğitiminde sosyal kültürel konularla bağlantı yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Görsel sanatlar eğitimi, ayrıca öğrencilerin elde ettikleri bilgileri, günlük yaşantılarını ve diğer derslerde öğretilen konuları da içine alarak bunlar arasında mantıklı bağlantılar kurmalarını sağlamayı amaçlamaktadır (Yılmaz, 2009, s.15, 16).

2.1.1. Lise Yaş Grubu Sanatsal Gelişim Dönemi

Lise öğrencisinin ergenlik dönemi ile beraber yetişkin dünyasına adım atarken bu dönemde biyolojik değişimleri yanında düşünce yapısında ve kişilik yapısında da pek çok değişimlere rastlanmaktadır. Eğitimde söz konusu olan bireyin kişilik ve düşünce yapısındaki en önemli değişim, bireyin soyut düşünme yeteneğini kazanmasıdır.

Öğrenci bu dönemde bilişsel düzeyinin en üst aşamasında olduğundan bazı tahmin ve varsayımlar ileri sürebilir. Kurduğu varsayımları sınamadan geçirir, soyut düşünür, genellemeler yapar ve soyut kavramları kullanarak bir durumdan ötekine geçebilir. Zaman ve mekanın ötesinde olasılıklarla düşünebilir ve gerçeği buna göre yapılandırabilir (Otrar, s.31).

Ergenlik döneminde düşünme becerisi o kadar gelişmiştir ki, o adeta sembolleri de sembolize edebilmektedir. Kelimeler, birer sembol olarak kendi anlamlarının ötesinde başka kavramları da sembolize edebilmektedir. (Otrar, s.32).

Piaget (1967) “somut düşünce olası bir durumun düşüncede temsil edilmişidir; soyut düşünce ise olası bir durumun düşüncede temsil edilmişinin, temsildir” şeklinde açıklamıştır. Gözlem yapmadan, hipotezlerden hareketle sonuç çıkarmanın söz konusu olduğu soyut düşüncenin dört özelliği vardır:

- Gerçek ile mümkün olan arasında ilişkiyi değerlendirebilme yeteneği,
- Bağdaştırıcı analiz yeteneği,
- Öneri getirici düşünce yeteneği,
- Hipotezlerle tümdengelim düşünce yeteneği (Aydın, s.66).

Ergenlik dönemindeki bireyin düşünce yapısındaki tüm bu değişimler, sembolik düşünme becerisi görsel sanatlar eğitimi ile desteklendiği gibi, görsel sanatların geniş kapsamı içerisindeki uygulamaların tasarım temellerinde ve ürün ortaya koymalarında önemli rol oynamaktadır. Bu anlamda görsel sanatlar eğitimi, öğrencinin çok yönlü kişilik kazandığı bu dönemde kendisini ifade etme aracı olarak bireye önemli katkılar sağlamaktadır.

Ergenlik dönemindeki birey sanatsal gelişim olarak incelendiğinde, ergenlik döneminin sonucu olarak, sosyalleşmeye bağlı olarak gelişen olayları kendi yorumu ile yansıtabilir.

Kişisel ve toplumsal değerlere ilgisi artar. Bu evrede baskın olan davranış bireysel kimliği bulma ve anlatımlarda öznelliği yakalamaktır (Kırışoğlu, 2002, s.96) (Akt: Buyurgan, 2007, s.66). Birey, perspektif bilinci kazanır ve çok yönlü düşünebilir. Özgün fikirler ortaya koyarak bu fikirlerini iki ya da üç boyutlu görsel sanatlar kapsamındaki uygulama alanlarına göre ifade eder. Bir konu hakkındaki fikirlerini sanatsal çalışmalarına yansıtarak etkili çalışmalar ortaya koyar.

Bu evrede resimsel sorunlar öğrenilerek çözülür. Soyutlama, çok yönlü görüş kazanılır. Renk ilişkileri, çizgisel renklilik oluşur. İlköğretim çağında resimde kaybolan bütünlük tekrar kazanılır. Genç, öğrenerek kendini ifade etmede çıkış yollarını daha kolay bulur. Bunun için ona gerekli mekan, malzeme sunulmalı, motivasyon ve bilgilendirme yapılmalıdır. Öğrencilere sadece uygulama yaptırılmamalı, öğrenciler, sanat tarihi, estetik konularında bilgilendirilmeli ve sanat eserlerine eleştirel bakış açıları da geliştirilmelidir (Buyurgan, Buyurgan, 2007, s.66).

2.1.2. Lise Görsel Sanatlar Eğitiminin Genel Amaçları

Sanat, bireyin kişisel doyuma ulaşmasına, aynı zamanda hayatını anlama ve anlamlandırmasına önemli katkılar sağladığından Görsel Sanatlar Dersi hayati bir önem taşımaktadır. Bireyin özgür koşullarda yaratıcılığını ortaya koyabildiği oranda özgür düşüncelerini sanatsal üretim yoluyla ortaya çıkarabilmelerini sağlayan Görsel Sanatlar dersi öğretim programı, evrensel değerleri benimseyen, bu değerlere saygı gösteren, aynı zamanda kendi kültürünü benimseyen, estetik beğenisi gelişmiş bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı müfredatına göre Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- 1) Sanat hakkında bilgi sahibi olması,
- 2) Sanat uygulamaları hakkında bilgi sahibi olması,
- 3) Geleneksel ve çağdaş malzemeleri kullanarak özgün ürünler oluşturması,
- 4) Sanatın elemanlarını, prensiplerini kavraması ve bunları çalışmalarında kullanması,
- 5) Sanat eğitimi uygulamaları yoluyla estetik duyarlılık kazanması,

- 6) Gözlem yaparak gerçekleştireceği çalışmalar doğrultusunda görsel algısını geliştirmesi,
- 7) Hayal gücünü çalışmalarına yansıtması,
- 8) Görsel Sanatlar ile ilgili temel terim, teknik ve yöntemleri kullanma becerileri kazanması,
- 9) Duygu, düşünce ve izlenimlerini özgün sanatsal tasarımlara dönüştürerek kendisini sanat yolu ile ifade etmesi,
- 10) Sanatın insanlık tarihine katkılarını bilen, evrensel düşünceye sahip bir birey olarak toplumların gelişiminde güzel sanatların yerini ve önemini kavraması,
- 11) Farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin bilinciyle yenilikleri takip etmesi ve sanatsal çalışmalarında teknolojik olanaklardan yararlanması,
- 12) Sanat yapıtlarını, betimleme, çözümlenme, yorumlama, yargılama yöntemleri ile inceleyerek değerlendirmesi,
- 13) Doğayı seven, çevreye duyarlı, insan haklarına saygılı, milli ve manevi değerleri evrensel bir bakış açısı ile değerlendirebilen bir kişiliğe sahip olması,
- 14) İş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemler alınmasının önemini kavranması amaçlanmaktadır (<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=339>).

2.2. Grafik Tasarım

Eski Yunanca'da "grafayn" sözcüğünden türeyen grafik sözcüğü, aynı zamanda uluslararası ortak bir anlatım biçimini ifade eden "yazmak, çizmek, görüntülemek ve çoğaltmak" anlamlarına gelmektedir.

Tasarım ise tanım olarak; hayalde canlandırılan bir olayın, projesi çizimi veya üç boyutlu görüntüsü olarak uygulanan ve ortaya konulan eserlerin tümüne verilen isimdir. Tasarımın tam olarak ifade edilebilmesi için, zihinde tasarı halindeyken olgunlaşmış geliştirilmesi gerekmektedir (Tepecik, 2002, s.27)

Fotoğraf, serigraf, litograf gibi sonuna "graf" eklenen tüm alanlar grafik sanatını ifade etmektedir (Tepecik, 2002, s.17). Grafik sözcüğü çoğu kez "baskı sanatı" olarak da isimlendirilmiştir (Teker, 2009, s.70). Bunun nedeni ise; grafik tasarım teriminin ilk kez

20. yüzyılın ilk yarısında metal kalıplara oyularak yazılan ve çizilen ve daha sonra da çoğaltılmak üzere basılan görsel malzemeler için kullanılmış olmasıdır (Becer, s.33).

İnsanlığın ilk çağlarından bu yana, ihtiyaçlar, etkileşim, sosyalleşme, bilgi alışverişi gibi nedenlerle hayati bir önem taşıyan iletişimin niteliği ve şekilleri, yaşanan çağa ve imkânlarla göre değişiklik göstermiştir. Bu iletişim şekillerinden birisi de görüntülerle ilgili olarak göze hitap eden, görsel olarak algılamamıza yarayan grafik iletişimdir.

Sözel iletişimde fikir ve düşünce alışverişini olanaklı kılacak herhangi bir kayıt söz konusu değildir. Bir düşünce ya da kavramın kaydedilmesi için bir grafik iletişim sisteminin kurulmuş olması gerekir. Gelişmiş ya da gelişmekte olan toplumlarda grafik imgeler önemli ve sürekli bir yere sahiptirler. Yazılar, resimler ve fotoğraflar başlıca grafik iletişim araçlarıdır (Becer, 2002, s.28). Bu iletişim sürecinde mesaj alışverişinin etkili şekilde olması, grafik tasarım alanının var olma nedeni olmuştur.

Grafik tasarımda etkili iletişim, birbirinden farklı karmaşık yapıdaki zihinsel süreçlere sahip bireylerin yaşadığı kalabalık ve karmaşık bir dünyada en az maliyetle ve görsel imgelerle mesajını net bir şekilde vererek sağlanabilir. Bu anlamda dikkat çekiciliği ile göze hitap eden grafik tasarım, bu etkili iletişimin göze hoş gelecek şekilde organize edilmesi veya tasarlanması sürecidir.

Grafik tasarım imgelerinin sözlü ve yazılı iletişime göre daha kolay anlaşılır olması bu alanın evrensel iletişim boyutuna vurgu yapmaktadır. Bu anlamda Becer; “modern insanın bütün hayati etkinlikleri, grafik imgelerle iletişim kurabilme yeteneklerine bağlıdır” demiştir (Becer, 2002, s.29).

2.2.1. Grafik Tasarım Uygulama Alanları

İletişimin görselleştirilmiş hali diyebileceğimiz bir sanat olan grafik tasarımın ilk işlevi, bir mesaj iletmek ya da bir ürün ya da hizmeti tanıtmaktır. İlk zamanlarda el yapımı olan basılı eserler için kullanılan tahta baskı taş baskı, tahta ve metal gravürler baskı grafiği içerisinde sınıflandırılmışlardır. Bu anlamda grafik tasarım ilk olarak baskı sanatı olarak adlandırılmıştır.

Günümüzde modern teknolojinin grafik alanına girmesi, özellikle bilgisayar teknolojisinde son yıllarda görülen baş döndürücü gelişmeler “bilgisayar grafiğini” gündeme getirmiştir (Teker, 2009, s.73). Bu gelişim ile beraber bilgisayar

programlarının grafik tasarımında önemli bir rol oynadığını görmekteyiz. Öyle ki, bu durum grafik tasarımın önemli bir problemini gündeme getirmektedir. Tasarım insana özgü olduğundan, en gelişmiş bilgisayar programının tasarım yapma gibi bir yönü yoktur. Fakat program kullanma becerisine sahip birey, özgün tasarımını program aracılığıyla daha kolay, hızlı ve düzgün bir şekilde gerçekleştirebilme imkânına sahiptir. Bunun gibi pek çok gelişmiş teknolojinin getirmiş olduğu imkânlar ile bilgi iletimini sağlayan diğer basılı eserler de grafik tasarımın diğer bir sınıflandırması içerisine girmektedir.

Günümüzde grafik sanatını, gerek içerik ve verilmek istenen mesaj, gerekse kullanılan biçim açısından baskı grafiği (serbest grafik) ve endüstriyel grafik (reklam grafiği) olarak ikili bir ayırımı tabi tutmak mümkündür. Her iki sanat dalının da ortak özelliği benzer bir ifade tarzını kullanmasıdır. Buna karşın aralarındaki en önemli fark ise, baskı grafiğinde grafik sanatçısının konu ve ifade şekli seçiminde tamamen özgür olması, endüstriyel grafikte ise, gerek konu seçiminde ve gerekse nesneye ilişkin öğeleri seçmede ve vereceği mesajı kullanmada müşteri istek ve arzularını dikkate alma zorunda olmasıdır. Günümüzün grafik sanatçısı sadece bilgisayar grafiğini ve onun kullanımını değil, aynı zamanda endüstriyel grafiğin kullanıldığı pek çok alanın özelliklerini de bilmek zorundadır. Bu bağlamda önem taşıyan bilimsel disiplinler arasında, pazarlama, reklam psikolojisi ve medya seçimi gibi konular sayılabilir (Teker, 2009, s.71,73).

Bu geniş kapsam içerisinde incelendiğinde grafik tasarımın günümüzde; tipografi, amblem ve logo tasarımı, illüstrasyon, karikatür, serigrafî, gravür, klişe, trio, afiş, billboard, branda, pano, antedli, zarf, kartvizit, fatura seri tasarımı, dizgi kitap tasarımı, otokoku, pad, magnet, cepli dosya, bıçaklı tasarımı, ambalaj tasarımı, stand tasarımı, web tasarımı, arayüz tasarımı, interaktif tasarımı, animasyon 3d tasarımı, fotoğrafçılık, kurumsal kimlik tasarımları gibi uygulama alanları vardır.

Günümüzde teknolojinin de getirdiği yeniliklerle yaşanan hızlı değişim ve gelişimler grafik sanatını etkilemekte ve grafik tasarımın anlamını ve alanını giderek genişletmektedir.

2.3. Grafik Tasarım Tarihçesi

2.3.1. Tarih Öncesi Dönem

İlk insanlar, iki milyon yıl önce Afrika’da el işçiliğinden başlayarak zamanla pişmemiş kil ve ağaçları kullanarak sanat anlamında ilk eserlerini oluşturmuşlardır. Görsel iletişimin dolayısıyla grafik tasarımın başlangıcı olarak kabul edebileceğimiz M.Ö. 25000 Fransa’da Lascaux mağarasında, M.Ö. 15000 yıllarına ait Kuzey İspanya’ da Altamira mağara duvarlarında rastlanan bazı imgelere rastlanmıştır. Bu imgelere konu olan; dağ keçisi, at, tavşan, bizon, tüylü gergedan, ren geyiği, mamut ve aslan gibi hayvan türlerinin biçimsel özelliklerinin kaybedilmeden çizgilerin yalınlaştırıldığı ve imgeler haline getirildiği görülmüştür.

Resim 2.1. Lascaux Mağarası, Paleolitik Dönem, M.Ö. 25000

Bugünün grafiksel yorumlamalarına bakıldığında grafik tasarım alanında da bu yalınlaştırma ve üsluplaştırma yöntemi olan stilizasyon çokça kullanılmaktadır. Bu yönden bakıldığında Paleolitik çağ insanının doğa olayları karşısındaki korkularını ve günlük yaşamdan anılarını anlatarak veya kendilerini güvende hissetmek gibi nedenlerle mağaraların daha zor ulaşılabilen bölümlerine bırakmış oldukları tüm bu izler grafik tasarıma bir temel oluşturmaktadır. Yazının bulunması ile insanlık tarihi başladığından bu dönem “Tarih öncesi dönem” olarak adlandırılmaktadır.

2.3.2. Yazının Bulunuşu

İlk yazı ilk köy ve kentlerin kurulmasıyla Mezopotamya ve Eski Mısır’da doğmuştur. Taş çağı mağara resimleri ile Mezopotamya ve Mısır’daki kültür başlangıcı arasında

uzun karanlık bir çağ vardır (Aslier, 1991, s.1). Yani ilk yazı mağara resimlerinin devamı değildir. Fakat ilerleyen zamanlarda görsel iletişimin yetersiz kaldığı durumda yazıya ihtiyaç duyulmuştur.

Sümer şehir devletlerinde “ziggurat” adı verilen tapınaklara dayalı bir ekonomik yapı egemendi. Bütün yiyecek maddeleri bu depolarda depo ediliyordu. Yapılan kazılarda ortaya çıkan buluntular, tapınaklardaki yiyecek stoklarını kaydetme ihtiyacının, yazının bulunuşuna yol açtığını göstermektedir (Becer, 2002, s.85)

Resim 2.2. Uruk kentinde bulunan bir ziggurat, Mezopotamya.

Aynı zamanlarda yerleşik hayata geçerek tarımla uğraşan bu iki toplumun inanç sistemleri, kültür yapıları farklı olsa da birçok eserlerinde benzerlikler görülmektedir.

Mezopotamya uygarlığının kurucuları olan Sümerler, ilk yazı sistemini geliştirmişlerdir. IV. Uruk döneminde bulunduğu sanılan “çivi yazısı” insanlık tarihinin dönüm noktalarından biri olarak kabul edilmektedir. Çivi yazısının gelişimindeki ilk basamak, piktogramlardır. Piktogramlar, bir kavram ya da sözcüğü temsil eden ve resim özelliği taşıyan simgelerdir (Becer, 2002, s.85). Günümüz grafik tasarımında piktogramlar, bilgi veren ve yol gösteren ortak bir evrensel dile sahip imgelerdir.

Resim 2.3. Sümerler döneminde kil tablet üzerine yazılan çivi yazısı örneği, İ.Ö. 1800, Mezopotamya.

Bu çivi yazıları çamur levhalara “stylus” denilen ağaç çubukların uçlarını bastırarak elde ettikleri soyut imgelerden oluşmuştur. Bu kil tabletler daha sonra fırınlanarak kurutulmuşlardır.

Başlangıçta her işaret bir fikri veya kelimeyi anlatırdı. Geliştikçe özellikle tek heceli kelimelerin işaretlerini başka çok heceli kelimeleri yazmakta kullanmak yöntemiyle bir hece yazısı durumuna gelmiştir (Ashier, 1991, s.2).

Çivi yazısı genellikle tapınak raporlarının tutulmasında kullanılmıştır. Yazının bulunuşu, Sümer toplumunda bir bilgi patlamasına yol açmış, sözleşmeler, bilimsel ve edebi yapıtlar kil tabletler üzerine kaydedilmiş, kütüphaneler kurulmuştur. Tarihteki ünlü “Hammurabi Kanunları” da (İ.Ö. 1930-1880) taş üzerine çivi yazısı ile yazılmıştır (Becer, 2002, s.86).

Günümüzden tahminen 3000 yıl önce Eski Mısır’da geliştirilen hiyeroglif yazı tarzı, çeşitli canlı ve cansız varlıkların ayıklanmış biçimlerinden oluşan bir yazı sistemi olarak ortaya çıkmış ve Mısır uygarlığının omurgasını oluşturmuştur. Bu yazı tekniği nesnelerin kolay ve anlaşılır biçimde sembollere dönüştürülmesidir (Tepecik, 2002, s.18).

Çivi ve Hiyeroglif yazılarında simgeler bir fikir veya kelimeyi ifade ettiğinden bu yazılara ideografi veya ideogram denir (Ashier, 1991, s. 2).

Resim 2.4. Hiyeroglif kabartma örneği, Mısır.

Dekoratif bir yazı olmayan çivi yazısının aksine hiyeroglifler dekoratif sembollerdir. Hiyeroglifler okuma amacının yanında abide ve mezar süslemelerinde kullanılmışlardır. İlk zamanlarda bu sembollerin yazıldığı yüzey taşlar olmuştur. Bu taşlar üzerinde döneme ait birçok bilgiye ulaşılmaktadır.

Coğrafi konumu sebebiyle Nil nehri Mısır için hayati bir öneme sahipken aynı zamanda bir su bitkisi olan papirüs bu bölgede yetişmekteydi. Bu bitkinin ezilerek yan yana gelmesiyle elde edilen yüzeyler grafik tasarım açısından çok önemli bir buluştur. Bu hafif malzeme sayesinde bilginin taşınıp paylaşılması daha kolay hale gelmiştir.

Resim 2.5. Papirüs üzerine yazılıp resimlenen “Ölünün Kitabı” ndan bir sahne, 18. Hanedan (Amama) devri, Mısır.

Resimli el yazmalarının ilk yaratıcıları da, Eski Mısırlılar’dır. Mısır piramitlerinin duvarlarına oyularak yazılan ve konuları genellikle ölüm sonrası yaşantıyla ilgili olan

uzun metinler Yeni Krallık devrinde papirüsler üzerine kaydedilmeye başlamıştır (Becer, 2002, s.87).

2.3.3. Çin’de Önemli Buluşlar

Entelektüel ifadenin en yetkin örnekleri, 3000 yıllık uzun bir süreç içinde Uzakdoğu’da gelişmiştir. Değişik üslup ve malzemeler resim ve kaligrafi sanatlarını doğrudan etkilemiştir. Kullanılan malzemelerin başlıcaları “Dört Hazine” olarak nitelendirilen fırça, mürekkep çubuğu, mürekkeptaşı ve kağıttır. Fırça ilk kez İ.Ö. 3000’lerde kap-kacak süslemesinde kullanılmıştır. (Becer, 2002, s.87). Bu dört önemli buluş Çin’de doğal yöntemler ile elde edilmiştir. Bu buluşlar görsel anlatım olanaklarını zenginleştirmesi bakımından oldukça önemlidir.

Grafik sanatlar tarihinde Çin’in önemli bir yeri vardır. Avrupa’dan daha önce yazı ve baskı sanatını bulan ve geliştiren bir toplum olan Çin’de ayrıca yazı iletişim aracı olma yanında önemli bir sanat unsuru olarak ele alınmıştır (Tepecik, 2002, s.19). Bu yazılar görsel olarak incelendiğinde hem sanatsal üretim olarak hem de iletişim dili olarak kendine özgü bir üsluba ve yalınlığa sahiptir. Çin kaligrafisinde her bir simge bir sözcüğü ifade etmektedir. Çin ‘de kullanılan bu yöntem ile resim ve kaligrafinin bir arada kullanılması Çin sanatının görsel anlatım biçimi haline gelmiştir.

Kâğıt ilk kez, yüksek bir kültür seviyesine erişmiş olan Çin’de yapılmıştır. Çin edebiyatı M.Ö. 2400 yıllarına ait eserlere sahiptir. Kâğıttan önce Çin’de yazı aracı olarak taş, toprak, metal levhalar, tahtalar, bambus çubukları ve ipek bez kullanılmıştır. Kâğıt Tsai Lun adında bir saray memuru tarafından M.S. 105 senesinde yapılmıştır. Ham madde olarak dut ağacı kabuğunun lifleri, keten lifleri, paçavra ve balık ağı artıkları kullanılmıştır (Asher, 1991, s.21).

Çin’in diğer bir önemli buluşu ise baskı tekniğidir. Özellikle Çin’in geleneksel sanatlarından biri olan mühür oymacılığı dönemin önemli kişilerini belgelemek için bir güven sembolü olarak kullanılmıştır. Bu mühürlerde kullanılan renkler kırmızı ve siyahtır. Alçak baskı tekniği ile oyulan ve sonrasında basılan mühürlerin giderek yüksek baskı tekniğine doğru olan değişimi bu teknik açısından önemli bir aşama olmuştur.

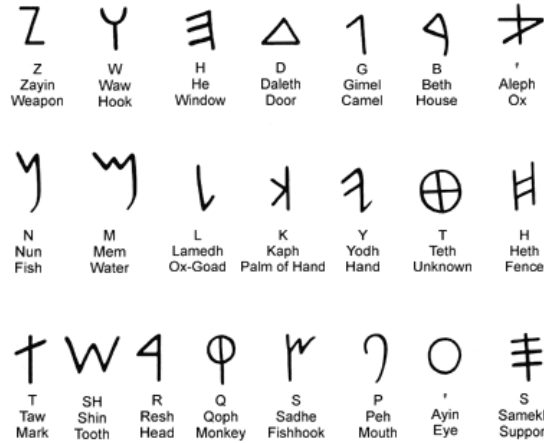
İ.S. 770 yıllarında yazılar, baskı amacıyla tahta kalıplar üzerine yüksek rölyef olarak oyulmaya başladı. Buda'nın "Diamond Sutra" adlı yapıtı, bu teknikle basılan ilk el yazmasıdır (Becer, 2002, s.89).

Resim 2.6. "Diamond Sutra" adlı kutsal Budist öğretilerin olduğu 5 metre uzunluğunda rulo kağıtlara basılmış ilk el yazması kitap, M.Ö. 868, Çin.

2.3.4. Alfabenin Bulunuşu

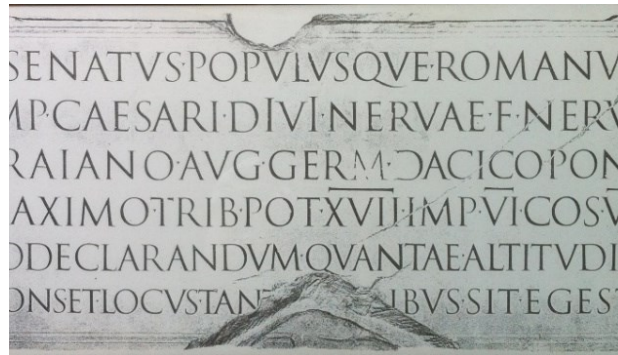
Grafik sanatların tarihteki kimliğini kazanması yazı sanatının keşfiyle mümkün olmuştur (Tepecik, 1991, s.19). Mezopotamya ile Mısır arasında kalan Suriye ve Filistin bölgesinde yaşayan halklar her iki kültürden etkilenmişlerdir. Toprakları Mısır ve Mezopotamya kadar verimli olmayan bu halklar (Fenikeliler, sonraları İbraniler) iki bölge arasında ticari aracılık yaparak yaşamıştır (Aslıer, 1991, s.2). Dışarıya açık olan ve ticaret ile uğraşan Fenikeliler, iki bölge arasında ticaret anlamında aracılık yaptıkları için iki toplumun iletişim sembolleri olarak çivi yazısı ve hiyeroglifi bilen bir toplumdur. Latin alfabesinin ilk örnekleri diyebileceğimiz Fenikelilerin yaptığı ilk alfabe, kullanılan eşyalar ve canlıların soyut resimleri ile simgeleşmiş olup her harf insanın çıkarabileceği sesleri ifade etmiştir. Fenike alfabesindeki her bir harfin aynı zamanda kelime karşılığı da bulunmaktaydı. Bu ses ve kelimeleri ifade eden harfler sağdan sola doğru yazılmaktaydı. Bu alfabenin ilk iki harfi alf (a) ve beth (b) olan ses ve kelimesinin birleşimi ile bugün alfabe genel adı kullanılmaktadır.

Resim 2.7. 22 harften oluşan Fenike Alfabeti (İ.Ö.1500)

Yunanlılar, Fenike alfabetine a, e, i, o, u gibi sesli harfler eklediler, yazıya geometrik bir uyum ve estetik bir kalite kazandırdılar. Harfler aynı satır çizgisi üzerine yerleştirildi ve yazı yönü bugün kullandığımız gibi, soldan sağa doğru çevrildi (Becer, 2002, s.90).

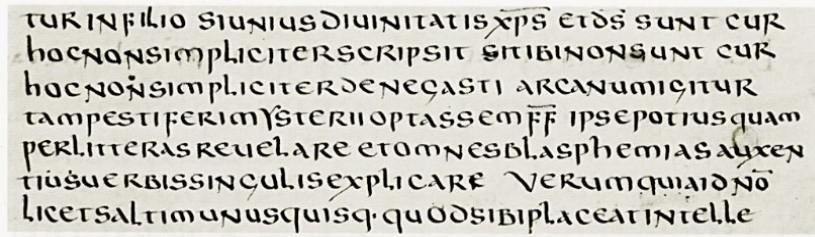
Roma'nın güçlü bir imparatorluk haline geldiği dönemlerde Yunanistan'ı işgal ederek tüm bilim adamlarına ve kitaplarına el koyması ile ülkelerinde bazı değişimlere uğrattıkları ve Roma Kapital yazısı olarak değişen bu alfabede, ilk farklı karakter "Kapitalis Kuadrata" gibi kullanılan birçok üslup ile bugün kullanılan büyük harflerin temeli oluşmuştur.

Resim 2.8. Roma kapital yazısı örneği, Trajan sütununda Roma büyük harfleri detayı, M.S 113.

Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından Rönesans'a kadar olan süreçte klasik öğretiler yerine Hristiyan manastırının etkisiyle bilgileri saklamak amacıyla elyazmaları ortaya çıkmıştır. Bu elyazmalarında harfler daha yalınlaşmış ve giderek günümüz küçük harflerini doğuran uncial (az kıvrıma sahip büyük harf) harften yarı-uncial

karakterlerine geçiş başlamıştır. Yarı uncial karakterler dini metinleri yazmada rahipler tarafından çokça kullanılmasıyla beraber Avrupa ülkelerine doğru yayılmaya başlamıştır. Bu yazı karakterleri Avrupa ülkelerinde değişikliklere uğrayarak ulusal yazı karakterlerini oluşturmaya başlamıştır.

Resim 2.9. Roma imparatorluğunun temsili kaligrafik el yazısı, küçük harflere geçişi niteleyen Uncial yazı.

Ortaçağ Avrupası'nın Büyük Karl devrinde Kutsal Roma İmparatoru olarak ilan edilen Şarlman döneminde el yazmaları değişime uğramaya başlamıştır. Avrupa'yı tek bir imparatorluk altında toplamak ve yazıda birliğe gitmek için çalışılarak yazı ve süslemelerinde, sayfa düzeninde bir standarda gidilmiş ve bugün kullanılan küçük harf alfabesinin öncüsü diyebileceğimiz "Şarlman (Karl) Minüskülü" denen yazı imparatorluğun yazısı olmuştur. Bundan sonra bütün yazıların kaynağında Roma Kapital yazısı ve Şarlman minüskülü olmuştur.

Dinsel etkilerin feodal toplum yapısı içinde gelişen Romanesk sanatının 12. yy ortalarında yerini Gotik üsluba bırakmasıyla Gotik denilen göğe yükselişin yansıdığı dar ve dik yazı karakteri ortaya çıkmıştır. Feodalizmin etkisini yitirmesiyle beraber yaşanan tüm değişimlerle kitaba olan talepte artış yaşanmış, el yazması kitaplar çoğalmaya başlamıştır. Bu dönemde ortaya çıkan sade ve sıkışık karaktere sahip ve en çok kullanılan yazı çeşidi olan Textur yazı stili, Gutenberg tarafından da ilk kez çoğaltma yolunu bulduğunda seçtiği ve İncil sayfalarında kullandığı latin yazılarının en güzel örneklerinden biridir.

Resim 2.10. Gutenberg İncili, Textura yazı stili, 1456, Almanya.

2.3.5. Tipografinin Bulunuşu ve Rönesans'ta Grafik Tasarım

Rönesans'ın hümanizm hareketinin sanat alanını ve içinde bulunduğu çağı etkilemesi ve yeni baskı tekniğinin bulunması ile beraber yazı şekillerinde de değişimler yaşanmaya başlamıştır. Johann Gensfleisch zum Gutenberg, ilk olarak Çin'de kullanılan yüksek rölyef baskı tekniğinden ilham alarak 1450 yılında daha gelişmiş bir baskı tekniği bulmuştur. Öncesinde yazı ve resimler el yapımı olarak ağaç oyma tekniği ile daha zahmetli ve maliyetli iken Gutenberg, metal kalıplara yaygın olarak kullanılan textur yazı stiline dökmüş ve bu kalıpları kategorize ederek bir öncekine göre daha pratik ve tekrar kullanılabilen kalıplar elde etmeyi başarmıştır. Gutenberg'in bu buluşu tipografide çoğaltımların makineleşmesini sağlamıştır. Gutenberg aynı zamanda doğal malzemeler ile baskıda daha kaliteli sonuçlar veren mürekkep geliştirmiştir. Bu buluşlar baskı tekniği ve dolayısıyla grafik tasarım adına çok önemli buluşlardır. Zamanla eski yazı stili olarak şarلمان (karl) devri minüskülü ve Roma kapital yazıları bu dönemlerde tekrar ortaya çıkmış ve bu yazılardan farklı yazı karakterleri doğmaya başlamıştır. Bu yazı stili "antika" dır. Baskı sanatının gelişmesi ile yazı karakterlerinde de yeni arayışlar başlamıştır.

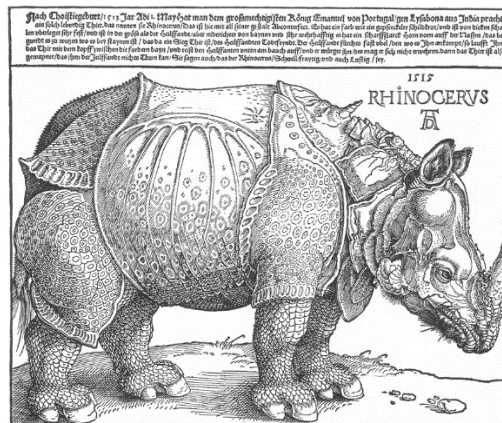

Resim 2.11. Gutenberg matbaa sistemini gösteren bir gravür.

Resim 2.12. Gutenberg'in tip baskı tekniğine göre dizilmiş metal harfler

Dönemin en ünlü ve yetenekli ağaç baskı sanatçısı Albrecht Dürer tarafından çizilen ve Gutenberg tarafından geliştirilen baskı tekniği ile basılan kitaplar grafik tasarım ürünü olarak da mükemmel bir örnek oluşturmaktadır.

Resim 2.13. Albrecht Dürer, Ağaç baskı tekniği ile yapılmış kitap illüstrasyonu, 1515.

Tipografik baskı tekniği ile ağaç baskı resim sanatının işbirliği sayesinde Almanya’da resimli kitap basımı yaygınlaştı. Ağaç baskı resimlemelerle basılan ilk kitabın adı “Böhmenli Çiftçi”dir (1460) (Becer, 2002, s.93).

Albrecht Dürer’in ağaç oyma resimlerinde gotik devri kitap resmi en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Onun resimlerinde anlatım, şekil zenginliği ve çok yüksek bir teknik birleşmiştir. Rönesans resmindeki anlatım ve kompozisyon özgünlüğü izleri de eserlerinde görülmektedir (Asher, 1991, s.24).

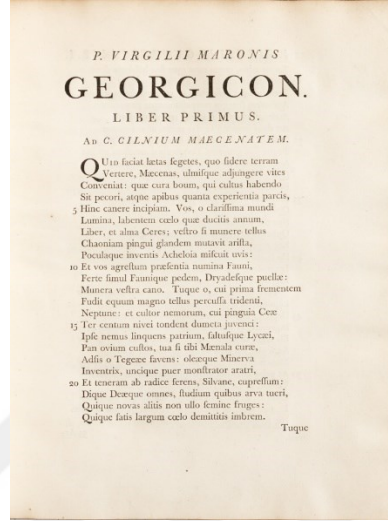
Zamanla daha okunaklı yazılara duyulan ihtiyaçla “Schwabacher” ve “Fraktur” yazı stilleri ortaya çıkmıştır. Hatta Fraktur yazı stili Almanların milli yazısı olarak bile kullanılmıştır. Maximilian dua kitabı, Fraktur yazısının kullanıldığı grafiksel bir çalışma örneğidir. Kitapta Dürer’in çizimleri yer almaktadır. Gotik yazılar süslü yapısı nedeniyle sadece dini kitaplarda kullanılmıştır.

Resim 2.14. Maximilian Dua Kitabı’ndan bir ayrıntı, Almanya.

Gotik yazıların devamı olarak 1720- 1770 yıllarında barok ve rokoko döneminin sonucu olarak okunamayacak kadar süslü ve ihtişamlı harf stili ortaya çıkmıştır. Bu harf stili Pierre Simon Fournier de Jeune tarafından tasarlanmıştır. Fournier tipografiye standart bir ölçü (cicero) getirmiştir.

El yazısını çağrıştıran stillerden daha antik olana duyulan özlem ile 18. yy da Baskerville, barok etkisiyle “Transitional” (Geçiş Dönemi) karakterleri tasarlamıştır. Bu karakterlerde ince ve kalın formlar arasındaki zıtlık arttırılmıştır.

Resim 2.18. John Baskerville’e ait Giriş sayfası, 1757.

Giambattista Bodoni, tipografi alanında pek çok yazı stili tasarlamıştır. 1791 yılında Yunan ve Roma antik sanatını yansıtan fakat daha okunaklı ve asil bir yazı stili ortaya koymuştur. Bu yazı stili 15 ve 16. yy yazı stillerini reddeden daha doğal ve mütevazı bir yapıya sahiptir.

ABCDEFGHIJKLM
NOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnop
qrstuvwxyz
1234567890

Resim 2.19. Bodoni yazı stilinden bir örnek.

Fournier’ın tipografiye getirdiği standart ölçü, tipografi sisteminin kurucusu olan Fransız Didot tarafından değiştirilerek punto sistemi uluslararası düzeyde kullanılmaya

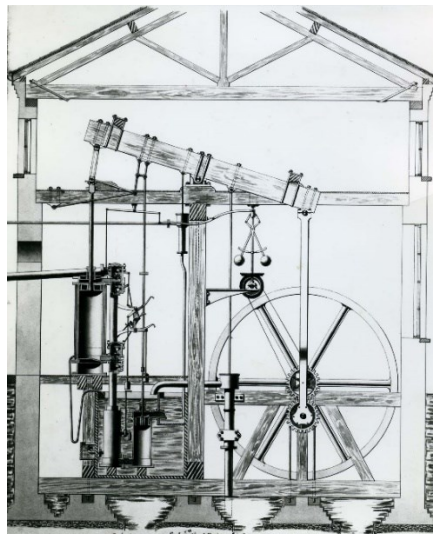
başlamıştır. Didot'un basım ve yayıncılıkla uğraşan ailesi ile beraber tipografiye ve baskı sanatına büyük katkıları olmuştur.

Bodoni, Didot gibi sanatçılarla beraber tipografideki gösterişli ve okumayı engelleyen yazı stilleri yerine daha sade bir yazı stili anlayışı yaygınlaşmaya başlamıştır.

İngiltere' de ilk olarak endüstri devriminin etkisiyle serifsiz “Grotesk” ve “Egyptienne” adlı yazı karakterleri ile antik yazılar yeni bir görüntü kazanmıştır. Dönemin teknik gelişmelerini sağlamlık etkisi veren bu yazı stilinde yansıtmışlardır.

2.3.6. Endüstri Devrimi'nden Sonra Grafik Tasarım

1780 yılında James Watt'ın Endüstri Devrimi'nin de sembolü olarak geliştirdiği buhar makineleri ile mekanik üretim teknolojisine geçilmiştir. Endüstri Devrimi'nde yaşanan sosyal ve ekonomik anlamdaki köklü değişimlerle yaşam kalitesinin artması ile beraber maddenin, maneviyatın ve insan gücüne olan ihtiyacın önüne geçmesi ile yaşanan sıkıntılar baş göstermeye başlamıştır. Bu süreç içerisinde yaşanan önemli değişimlerle beraber eğitimin yaygınlaşmasına paralel olarak okuryazarlığın ve basılı yayınların artması söz konusu olunca basılı yayınlara kolay ulaşılabilir olmasına bağlı olarak bilgi edinimindeki hız kitle iletişim çağını başlatmış, reklamcılık ve yayıncılık alanındaki gelişmeler grafik iletişimin önemi arttırmaya başlamıştır.

Resim 2.20. James Watt tarafından geliştirilen buhar makinası, orijinal çizim, Bilim Müzesi, Londra, 1788.

Buhar enerjisi, baskı teknolojisini de etkilemiş, daha hızlı baskı presi geliştirilmesine ve kâğıt yapımının makineleşmesine olanak sağlamıştır.

Tipografi alanında ise 19. yüzyılda yazı karakterleri kalınlaşmaya başlamış ve yeni yazı stilleri ortaya çıkmıştır. Bu yazı stillerinde pek çok görsel efektler kullanılmaya başlamıştır.

1880 sonrasındaki baskı yazılarındaki stil karışıklığını engellemek adına İngiliz William Morris tipografi sanatını tekrar canlandırmak isteyerek el basması kitaplar üreterek teknik olanı reddetmiş ve el presi kullanmaya başlamıştır. Bu kitaplarda daha sade ve sağlam yazı stilleri kullanmıştır.

19. yüzyılda fotoğrafın bulunması ile grafik tasarım alanında çok önemli bir gelişme gerçekleşmiştir. Kimyasal üretim teknolojisini başlatan bu süreçte, görsel imgelerin elde edilmesi el becerilerine bağlı iken fotoğrafın bulunmasıyla bu ihtiyaç ortadan kalkmıştır.

Fotografik emülsiyonu (duyarkat) ilk bulan kişi Fransız Joseph Niepce'dir (1822). Niepce, yarattığı bu ışığa duyarlı yüzeyi karanlık bir oda (camera obscura) içine yerleştirerek, 1826'da doğadan ilk fotoğrafı çekmiştir. Bu buluşun boyutları sonraları Louis Jacques Daguerre, William Henry Fox Talbot, Frederick Archer gibi öncülerle daha da genişlemiştir(Becer, 2002, s.97).

Resim 2.21. Joseph Niepce tarafından bir gravürün fotoğraflanması, ışığın fotokimyasal etkisiyle ilk görüntüsü, 1826.

Diğer bir önemli gelişme ise ağaç ve metal oymadan daha kolay bir yöntem olan taş baskı (litografi) tekniğinin bulunmasıdır. Bu tekniği bulan Alois Senefelder, Alman matbaacılarla beraber litografi tekniğini geliştirerek artık tipografik baskı tekniğinin yerine çok renkli taşbaskı tekniğinin ve afiş ve etiketlerde kullanılmasına olanak sağlamışlardır.

Resim 2.22. Alois Senefelder portresi. Taşbaskı yöntemi, 1814.

Litografi, tasarımcıları tipografik baskı tekniğinin sınırlamalarına bağlı kalmadan, bütün görsel unsurları istedikleri biçim, konum ve renklerde kullanabilme özgürlüğüne kavuşturdu. Bu tür görsel olanaklar, o dönemin tasarımında oldukça süslü, girift ve dekoratif bir dilin egemen olmasına yol açmıştır (Becer, 2002, s.98).

19. yüzyılın ikinci yarısında litografi ve fotoğraf tekniklerinin gelişimi bir yandan kitlelerin haber alma imkânlarını geliştirirken, diğer yandan da sanatçıların bu yeni teknikleri iletişim ve tanıtım faaliyetlerinde kullanmalarına imkân sağlamıştır. Bu bağlamda örneğin Toulouse Lautrec gibi bazı sanatçılar reklam afişlerinin bu teknikle çok sayıda basılmasına imkân sağlayarak bu yönde öncü olmuşlardır. Hiç kuşkusuz, bu gelişme bir yandan orijinal grafiğin ağır darbe yemesine neden olurken, diğer yandan da endüstriyel ürünlerin tanıtımında grafik sanatının kullanılmasına yol açmıştır (Teker, 2009, s.71).

Resim 2.23. Henri de Toulouse Lautrec, Divan Japonais Afiş, 81,2 x 60, 3 cm, Taş baskı (Litografi), 1893.

Algrafi (alüminyum üstüne kalıp çıkarma) ve çinkografi, rotatif baskı makinelerinde daha hızlı baskılar elde edebilmek için litografi taşının ağırlığını ve sertliğini ortadan kaldırır. 1860'lı yılların başında, Firmin Gillot fototipi ve fotogravür çalışmaları yapar (Weill, 2007, s.12). Amerikalı Mergenthaler tarafından 1886'da metal harflerle Linotipi makinası adı verilen daktiloya benzer bir dizgi sistemi geliştirilmiştir. Basım ve kitap adına çok önemli bir gelişme olan bu sistemle ilgili ilk örnek "New York Tribune" gazetesinde sergilenmiştir. Tolbert Lanston ise 1887 yılında monotipi dizgi basım makinesini ortaya çıkarmış ve basılı yayıncılıkta hızlı gelişmeler sağlanmıştır.

Resim 2.24. İlk dizgi makinesinin sergilediği New York Tribune gazetesinden bir kesit, 1886.

2.3.7. Arts and Crafts ve Art Nouveau Akımı

Endüstri Devrimi ile beraber ortaya çıkan Arts and Crafts sanat akımı ise endüstri toplumunun getirdiği ticarete dayalı sanat anlayışına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu akıma göre teknoloji ve seri üretim, sanatta daha niteliksiz ürünlerin üretilmesine sebep olmuş ve buna karşın William Morris ortaçağın sanat anlayışını yeniden canlandırmaya, daha kişisel, özgün sanat ürünlerinin üretilmesini savunmuştur.

Bu akımın felsefi temelleri John Ruskin (1819-1900) tarafından atılmıştır. Ruskin Rönesans'la beraber insanlar ve toplumun birbirinden ayrıldığını söyleyerek sanatın daha çok mühendislerin uğraşı olan kişisellikten uzak, endüstrileşmenin bir sonucu olarak sanatta ticaret ekonomisine karşı çıkmıştır. Ortaçağ sanat anlayışını savunan Ruskin, Ortaçağ katedrallerindeki süsleme ve tasarımlarını örnek göstererek sanatın toplum için ve birleştirici olması gerektiğini savunmuştur.

Resim 2.25. African Marigold, William Morris tasarımı, tekstil çizimleri, 1876.

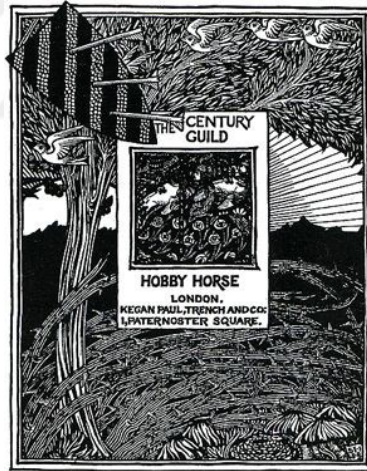
Uzun süre kitap tasarımıyla ilgilendikten sonra, grafik tasarım ve baskıya geçmeye karar veren W. Morris, Nicolas Jenson'un 1470 ve 1476 yılları arasında gerçekleştirdiği Venedik Romen harf karakterlerini inceleyerek Golden (altın) adını verdiği ilk harf tasarımı gerçekleştirmiştir. Golden harf karakteri tasarımı Jenson'un çalışmasının özünü benimsemekle birlikte, onun bir kopyası olmamıştır. Morris bu karakterleri dökmek üzere yazlık olarak satın aldığı Kelmscott yakınlarındaki evini basımevine dönüştürmüştü ve Golden harf karakterlerinin dökümü 1890'da burada yapılmıştır (Bektaş, 1992, s.15). Bunun dışında tasarladığı iki yazı karakterleri de olmak üzere

Morris'in bu üç yazı karakteri, gotik tarzdan esinlenerek üretilmiş ve gotik tarzdaki yazılara olan ilgi tekrar artmıştır.

Resim 2.26. William Morris tarafından Kelmscott basım için tasarlanan Troy, Golden, Chaucer yazı karakterleri.

Arthur Mackmurdo, 1884 yılında çıkardığı dergideki ortaçağ anlayışındaki tasarım ve organik biçimler de Art Nouveau akımına bir temel oluşturmuştur.

Resim 2.27. Mackmurdo tarafından tasarlanan "Hobby Horse" dergi kapağı tasarımı, 1884.

Kelmscott basımevinde bulunan kitap tasarımcısı Bruce Rogers ve tipografi tasarımcısı Frederic W. Goudy, Arts and Crafts akımının son dönemlerinde kitap tasarımı ve tipografiyi canlandırmışlardır. 1895'te Camelot harf tasarımını yapan Goudy, Bodoni'den sonra pek çok yazı karakteri tasarlayan ikinci kişi olarak gösterilmektedir.

Modern Sanat hareketi ve Bauhaus, Arts and Crafts akımının etkisi ile el sanatlarına olan yönelimini arttırmıştır.

1890-1910 yıllarında tüm dünyayı etkileyen, illüstrasyon, kitap ve afiş alanında örnekler veren Art Nouveau uluslararası dekoratif bir sanat akımıdır.

Avrupa'nın farklı ülkelerinde çeşitli adlarla anılan, Fransa'da "Art Nouveau", Almanya'da Jugendstil (gençlik stili), Avusturya'da "Secessionstil" olarak bilinen bu akımda dekoratif, yuvarlak hatlı çizgiler, motifler, doğal organik biçimler göze çarpmaktadır.

Art Nouveau'nun esin kaynakları arasında, Keltik süslemeleri, Rokoko stili, Arts and Crafts hareketi, Pre-Rafaelit resimleri, Japon dekoratif tasarımı ve tahta kalıp baskıları da yer alır. Özellikle Japon sanatının bu dönemde etkili olmasının nedeni, Avrupa ile Uzakdoğu arasındaki ticaretin canlanmasıyla, Japon baskıları ve tahta kalıplarıyla birlikte her tür sanatsal nesnenin Avrupa'ya taşınmasıdır. Avrupa için tamamiyle yabancı bir grafik geleneğe sahip olan bu sanat, sanatçılara yeni bir üslup geliştirme konusunda kaynak oluşturmuştur (Bektaş, 1992, s.18).

Modern hareketin temelini oluşturan bu akımın tasarımcıları estetik kaygılar ile beraber dönemin teknik ve uygulamalarını görsel kitle iletişimlerinde başarı ile kullanarak büyük gelişmeler sağlamışlardır.

1.Dünya Savaşının çıkmasıyla sona eren bu stili, diğer tüm sanat hareketlerinden ayıran özellik, eskiyle yeni arasında bir köprü oluşturmalarıdır. Art Nouveau, yeninin saf niteliğiyle, ölmekte olan eskinin deneyimini birleştirerek bir sentez oluşturmuştur (Bektaş, 1992, s.18).

Fransa'da grafik sanatçısı Jules Chéret (1836-1933), 1881'deki basın özgürlüğü ile afişlerin her yere asılabilmesi ve Arts and Crafts hareketinin yönlendirmesiyle afiş tasarımında ön plana çıkan isim olmuş, bu alanda pek çok afiş üretmiştir.

Resim 2.28. Jules Chéret tarafından tasarlanan öğrenci balo afiş tasarımı, 1894.

Afişlerinde kullandığı aynı tarzdaki kadın karakterleri Chérette olarak adlandırılmış ve böylelikle Chéret kadınlara yeni bir rol veren özelliği ile de ön plana çıkmıştır.

Eugene Grasset, Henri de Toulouse Lautrec, Alphonse Mucha afiş tasarımları ile Art Nouveau ve grafik tasarıma önemli katkılar sağlamışlardır.

İngiliz Art Nouveau hareketinin en önemli ve başarılı sanatçısı Aubrey Beardsley'dir. Art Nouveau resimlemeleri ile tasarım ve illüstrasyon alanında önemli katkılar sağlamıştır.

Resim 2.29. Malory'nin Mort d'Arthur kitabında Aubrey Beardsley'e ait illüstrasyon, 1892.

James Pryde, William Nicholson (iki sanatçı Beggarstaf'lar takma adını kullanıyordu.) ve Dudley Hardy özgün tarzlarıyla İngiltere’de modern anlamdaki afiş tasarımına ve grafik tasarımına önemli katkılar sağlamışlardır.

Resim 2.30. Dudley Hardy tarafından tasarlanan “A Gaiety Girl” afiş tasarımı, 1893.

Amerika Art Nouveau’nun önemli temsilcisinden biri Will Bradley’dır. Tasarım ve tipografi alanı ile beraber pek çok alanda çalışmıştır.

Viyana’da “Secession stil” adı verilen benzer bir üslup egemen oldu. Serifsiz yazı karakterleri kare ve dikdörtgen bloklamalar içinde sıkça kullanıldı. Art Nouveau Grafiği’nin Avusturya’daki önemli temsilcileri arasında Josef Hoffman, Koloman Moser ve Alfred Roller sayılabilir (Becer, 2002, s.101).

Almanya’da Judgenstil (gençlik stili) olarak geçen bu akımda dönemin tasarımcıları içerisinde ayrı bir yeri olan dünyadaki ilk büyük endüstri tasarımcısı Peter Behrens 19.yy dekoratif tarzından 20.yy işleve dayalı geometrik formlara geçişi sağlamaya çalışmıştır. Kurumsal kimlik çalışmaları ile ünlenen Behrens, 1907 yılında AEG (Genel Elektrik Şirketi) için endüstri, mimari ve grafik alanında çalışmalar gerçekleştirmiştir. Behrens, işleve dayalı güzelliği savunmuştur. Onun 19.yy tasarımına olan bu tavrı Die Neue Sachlichkeit (Yeni nesnelcilik) olarak adlandırılmıştır.

2.3.8. Modern Sanat Hareketleri ve Grafik Tasarıma Katkıları

20.yy başlarında fotoğrafın bulunmasının da etkisiyle başlayan yeni bir yapısal düzen arayışı, fotoğrafın somut oluşu ile bu anlamda yeni görsel biçimlere ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Bu biçimsel özelliklere sahip Kubizm, Konstrüktivizm ve De Stijl modern sanat akımlarını görmekteyiz.

Rönesans geleneğini yıkan biçimsel bir sanat anlayışına sahip kübizm akımı, soyut ve geometrik anlatım dili ile nesne veya figüratif çalışmalarının perspektife göre şekillenen biçimlerini, birkaç farklı bakış açılarıyla tuvale yansıtarak gerçekliği ve gerçekliğin arka planını da ele alarak aslında gerçeklikle daha fazla ilgilenmişlerdir.

1907 yılında “Avignon’lu Kızlar” tablosu bu akımın dolayısıyla modern sanat akımlarının ilk örneğidir. Bu akımın öncüleri Pablo Picasso, Georges Braque, Juan Gris, Fernend Leger kübizme yeni biçimler kazandırmışlardır.

Resim 2.31. Pablo Picasso, Avignonlu Kızlar, T.Ü.Y.B. 243.9 x 233.7 cm, Museum of Modern Art, 1907.

Kübizmin ortaya koyduğu görsel dil ve kolaj tekniği anlayışı grafik tasarıma önemli katkılar sağlamıştır.

1909’da Fütürizm Manifestosu’nu yayınlayan İtalyan şair Filippo Marinetti, Fütürizmi bilim ve endüstrinin yeni sanat ve düşünce biçimlerinde tekrar gözden geçirilmesi gereken devrimci bir hareket olduğunu savunmuştur. Dönemin belirgin özelliği makine çağı olması, hız, savaşlar, modern yaşam, devrim gibi konuları ele alarak geleneksel tüm kalıpları yıkmaya, bunun için de bu değerlerin olduğu müze, kütüphane gibi kurumları yok etmeye çağıran bir özellik göstermektedir.

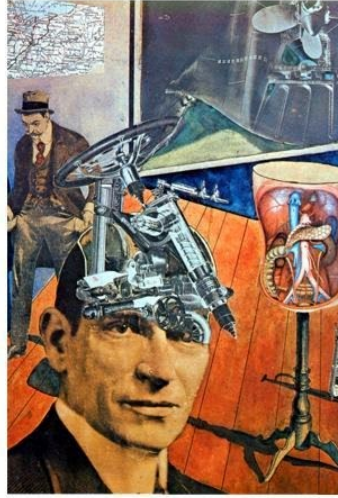
Marinetti ve arkadaşları bütün tipografi ve imla kurallarını altüst ederek yenilikçi bir tipografi dili geliştirdiler. Özellikle Futurist şiirlerinde kullandıkları bu dinamik tasarım anlayışına “Özgür Tipografi” adı verilmektedir (Becer, 2002, s.101

Resim 2.32. Filippo Marinetti, Fütürist özgürlüğe doğru sözcükler, 34.9 x 23.2 cm, Museum of Modern Art, 1917.

Savaş ortamına, teknolojiye, geleneksel olan her şeye karşı bir tepki olan Dada akımının kelime anlamının belirsizliği Dadaistlerin felsefesine uygun olarak rastlantısallığı, doğallığı savunuyordu. Sanatta anlama karşı bir tepki hareketi olan Dadaizmin öncülerinden Tristan Tzara adlı genç Macar şair, 1917’de çıkardığı Dada dergisinde yeni şiir biçimleri denemiş ve pek çok şair bu dergide çalışmıştır. Marcel Duchamp Dada akımının önemli görsel sanatçısıdır.

Duchamp’a göre, sanat ve hayat her ikisi de, tesadüf ve bilerek yapılan seçimden meydana gelen süreçlerdi. Böylece sanatsal çalışmalar da bireysel karar ve tesadüfi seçim sorunu olmaktaydı. Bu mutlak özgürlük felsefesi Duchamp’a, tahta bir tabureye monte edilmiş bisiklet tekerleği gibi ‘hazır’ parçalardan heykeller yaratma ve pisuar gibi ‘bulunmuş nesne’leri sanat eseri olarak sergileme olanağını vermiştir. Duchamp: “Bir nesneyi, ait olduğu bütünden ayırıp, başka bir ortama yerleştirirsek, birden bire farklı bir gözle görerek onun asıl görsel özelliklerini fark ederiz”, (Bektaş, 1992, s. 47) diyerek kavramsal sanata da vurgu yapmıştır.

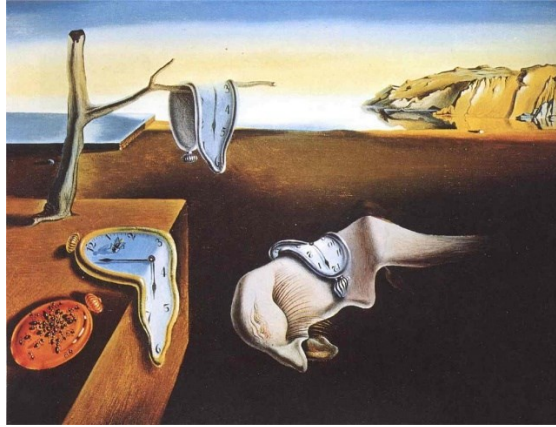
Resim 2.35. Raoul Hausmann, Tatlin Evinde, Guaş boya ve Fotomontaj, 1920.

Sürrealizm, gerçeküstüçülük anlamına gelen, kökleri Dada'ya dayanan düş, bilinçaltı ve sezgilerin temel alındığı önemli bir modern sanat akımıdır. Sürrealistler bu yaklaşımıyla somut gerçekliği oluşturan gerçekliğin arkasındaki gerçeği de araştırmışlardır.

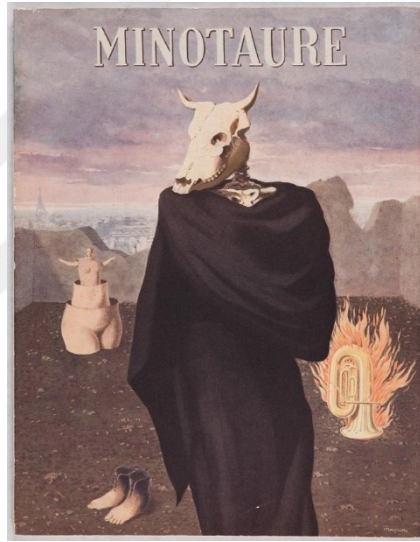
Akımın kurucusu Andre Breton 1924'te yayınladığı Sürrealizm Manifestosu'nda kendisine katılanlarla beraber "ruhun dili" üzerine yoğunlaşmışlardır. Sürrealist resmin ilk temsilcisi olarak Giorgio de Chirico'yu kabul etmişlerdir.

Sürrealistler, insanın, sosyal ve ahlaki alışkanlıklarından kurtularak, sezgi ve duygularına özgürlük kazandırabileceğine inanmışlar, Dadaistlerin sözcükleri rastgele seçip düzenleyerek, onlara belli bir anlam yüklemeyen aralarında anlam etkileşimi kurma yöntemlerini kullanmışlardır. Ancak onlar sözcükleri değil, somut fakat birbiriyle mantıksal ilişkisi olmayan nesnelere bir araya getirilerek, çakıştırarak, gizli ya da çok yönlü anlam kıvılcımları yaratan veya şok etkisi yapan görüntüler yaratmak için bu yönetime başvurmuşlardır. Bu yöntemle aklın mantığını kaldırıp, somut dünyanın görüntülerini keyfi bir biçimde bir araya getirilerek, gerçekliğin yeni bir boyutunu ortaya çıkarıp, bilinçaltının karanlık dünyasını, sürekli gerilim içerisinde yaşayan günümüz insanının korkulu rüyalarını görselleştirmişlerdir (Bektaş, 1992, s.49-50).

Sürrealist sanatçılar görsel iletişimde, fotoğraf ve illüstrasyonda sürrealist biçimleri çok fazla kullanmışlardır. Bu akımın diğer temsilcileri; René Magritte, Max Ernst, Salvador Dali, Joan Miro ve Hans Arp'dır.

Resim 2.36. Salvador Dali, “Belleğin Dayanıklılığı”, Metropolitan Sanat Müzesi, 1931.

Resim 2.37. René Magritte, “Minotaure”, Dergi Kapak Tasarımı, 1937.

Modern hareketlerin yeni görsel dilleri fotoğraf akımını da etkileyerek yaşanan tüm gelişmeler fotoğrafta da soyutlama ve tasarım sürecini başlatmıştır. Bu anlamda denediği yeni bir yöntemle ön plana çıkan Man Ray, 1920’lerde bir dadaist ve sonrasında sürrealist bir fotoğraf sanatçısı olarak sürrealizmi fotoğrafa uygulamıştır. Man Ray sürrealizmden faydalanarak geliştirdiği bu fotoğraf teknikleriyle fotoğrafa düşsel görüntülerle yeni yorumlar kazandırmıştır.

1.Dünya savaşı ve Ekim Devrimi’nin çalkantıları içindeki Sovyetler Birliği’nde tasarım ve sanat alanında kısa, ama oldukça verimli bir dönem yaşanmıştır. Bu dönemin Sovyet sanatı, 20. yüzyıl grafik tasarımını derinden etkilemiştir. Kubist ve Fütürist yaklaşımlardan esinlenen Vladimir Tatlin ve Alexander Rodchenko önderliğindeki

yirmi beş sanatçı “sanat uğruna sanat” ilkesi etrafında birleşerek; endüstri tasarımı, görsel iletişim ve uygulamalı sanat alanlarında Sovyet toplumuna hizmet edecek bir anlayışı yürürlüğe koydular. Sanat ve tasarım tarihinde Konstrüktivizm (Yapısalcılık) olarak anılan bu akımın grafik tasarım alanındaki başlıca temsilcileri Alexander Rodchenko ve El Lissitzky'dir. Serifsiz yazılar, geometrik kompozisyon ve bar adı verilen kalın şeritler Konstrüktivist grafiğin temel biçimsel özellikleridir (Becer, 2002, s.103).

Resim 2.38. Alexander Rodchenko, Leningrad Devlet Yayınlarına Afiş Tasarımı, 1925.

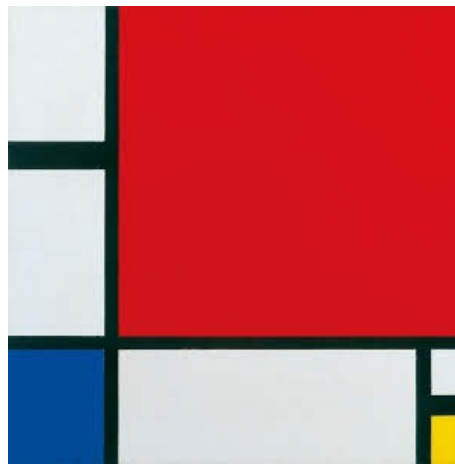
Resim 2.39. El Lissitzky tarafından 'Chad Gadya' için tasarlanan kitap kapağı, Museum of Modern Art (MoMA), New York City, 1919.

1917 yılında Hollanda'da beş kişilik bir grup tarafından kurulan ve aynı yıl çıkardıkları De Stijl dergisini çıkaran De stijl grubunun öncüsü Theo Van Doesburg'dur. Genel olarak bu hareket, natüralizmden soyut olana yönelim ile beraber, tasarımlardaki kişisel

anlatıma (sübjektivizm) ve duyguları uyandırabilecek ve çağrışım yapabilecek her türlü biçime, abartılara karşı çıkmıştır. De stil sanatçıları evreni matematiksel düzen içerisinde ve doğanın evrenle uyumunu ifade etmeye çalışarak güzelliğin en yalın şekilde ifade edilebileceğini savunmuşlardır.

Bu akımın öne çıkan önemli isimlerinden birisi de Piet Mondrian'dır. Mondrian geleneksel manzara resimlerinden vazgeçerek, kübizmi daha ileri aşamasına kadar taşıyarak kübistlerin başaramadığı soyut sanatı son noktasına ulaştırıp yalın gerçekliği ifade ettiğini savunmuş ve sembolik anlatımlara yönelmiştir. Bu yönelim ile de insanlara hitap eden evrensel bir biçim dili ortaya çıkaracağını savunmuştur.

Resimlerinde kullandığı temel yönler olan dikey ve yataylar, düşünsel karşıtlıkların görsel ifadesiydi; dikeyler, evrensel, nesnel, tinsel, aktif ve erkeksi, yataylar ise bireysel, öznel, maddesel, pasif ve dışisel kavramların sembolüydü. Mondrian bu temel görüşleri doğrultusunda temel renkler dışındaki renklerin öznel duygular uyandırması nedeniyle mutlak gerçekliğe gölge düşürdüğünü düşünerek 1917'den sonra sadece ana renkler (kırmızı, sarı, mavi) ve siyah, beyazı kullanarak ve düz çizgi, kare ve dikdörtgenden başka hiçbir resimsel öğeye yer vermeyen yapıtlarıyla görsel vokabülerini minimuma indirdi (Bektaş, 1992, s.67).

Resim 2.40. Piet Mondrian, Kırmızı Sarı ve Mavili Kompozisyon, T.Ü.Y.B., 45x45 cm, Private Collection, Zurich, 1930.

De stil tipografisinde ise akımın saf anlatımına ve felsefesine uygun bir şekilde dar dikdörgen bloklar içerisinde serifsiz harf karakterlerinin, yatay ve dikey olarak

asimetrik bir şekilde düzenlenmesi, renk olarak da siyah ve onun kadar güçlü bir renk olarak kırmızı tercih edilmiştir.

1920'lerde mimari, endüstri ve grafik tasarımlarında De stil hareketlerinin etkileri görülmeye başlamıştır. Bu akımın temsilcileri; Theo Van Doesburg, Piet Mondrian, Vilmos Huszar, Laszlo Moholy-Nagy'dir.

Resim 2.41. Theo Van Doesburg, Laszlo Moholy-Nagy tarafından tasarlanan kitap kapağı, 1925.

Genç bir mimar olan Walter Gropius'un yönetici olarak atandığı Almanya Weimar'daki Weimar Arts and Crafts Okulu, bir güzel sanatlar okulu ile birleşmiştir. Gropius bu okula Devlet Bauhaus Okulu ismini vererek yeni eğitim sisteminin uygulamak için bu akademiyi kurmuştur.

Bauhaus'un amacı; sanatla endüstriyi birleştirmek ve bu anlamda mimar, heykel, resim gibi sanat alanlarında her bir sanatçının kendi işinde usta olmasını sağlayarak bu sanatçılara aynı zamanda zanaatçı niteliği kazandırmaktı.

Bauhaus'un Weimar yıllarında, tasarımda temel ilkelerin ve el sanatları becerilerinin kazandırılmasına ve bunun için de sanatçı-zanaatçı birlikteliğinden ve çalışma atölyelerinde deneyim kazanmalarına yönelik güzel sanatlar eğitim anlayışının zamanla geçirdiği değişimler ve gelişimlerle rasyonalizm ve makine için tasarıma, yeni teknolojinin savunulduğu bir uygulamalı sanat anlayışına geçildiği görülmüştür.

Bauhaus öğretimi ve felsefesinin gelişmesine büyük katkılarda bulunan Moholy-Nagy tipografi ile fotoğrafıyı birleştirerek ortaya koyduğu önemli çalışmalarla Bauhaus'ta

görsel iletişim konularına ilgi duyulmasını sağlamıştır. Moholy-Nagy grafik tasarımın ve özellikle afişin, ‘tipofotoya’ya doğru giden bir gelişim içerisinde olduğunu görerek, yazıyla fotoğrafın bu nesnel bütünleşmesini ve mesajı hemen iletmesini, ‘yeni görsel yazın’olarak adlandırmıştır (Bektaş, 1992, s.73). Laszlo Moholy-Nagy tipografiye getirdiği yeniliklerle iletişimde daha net ve kendisini gösteren renk kullanımlarını ve yazıda dikkat çeken zıtlıklar kullanmayı önermiştir.

Resim 2.42. Laszlo Moholy-Nagy tarafından havalı lastik için tasarlanan afiş, 1923.

Bauhaus, mimari, ürün tasarımı ve görsel iletişimi etkileyen ve yaşama geçiren, modern bir tasarım üslubu yaratmıştır. Görsel eğitime modernist bir tavırla yaklaşan bu okul, sınıflara hazırlık sistemini getirmesi ve özgün öğretim yöntemleriyle, görsel teoriye büyük katkılarda bulunmuştur. Bauhaus güzel sanatlarla uygulamalı sanatlar arasındaki sınırları ortadan kaldırarak, sanatı tasarım yoluyla, yaşamla yakın bir ilişki içine sokmayı amaçlamıştır (Bektaş, 1992, s.81).

2.3.8.1. 20.yy Yeni Tipografi

Jan Tschichold, konstrüktivizmin etkisiyle tipografiyi baskı sistemlerinde kullanarak geniş kitlelerle tanıştırmış ve bauhaus ilkelerinin etkisini de çalışmalarında benimseyerek asimetrik tipografik düzenlemeler ile “yeni tipografi” alanında öncü olmuştur. Yeni tipografi anlamındaki tüm görüşlerini Die Neue Typographie (yeni tipografi) adlı kitabında savunmuştur.

Resim 2.43. Jan Tschichold tarafından tasarlanan İsimless Kadın film afişi, Almanya, 1927.

Tschichold, harf karakterlerindeki amaçsız ve iletişimi engelleyen dekorasyonlardan kaçınarak iletişim işlevi ön planda olan nitelikli tasarımlara önem vermiştir. Anlamın biçimden daha önemli olduğunu savunmuş ve anlamı ifade etmek için makine çağına uygun bir şekilde asimetrik olarak ifade edilmesini savunmuştur.

1930'ların sonuna doğru yeni tipografiden uzaklaşarak, tasarımlarında tekrar Roman, Mısır ve el yazısı kullanmaya başladı, gerekçe olarak da yeni tipografinin 1923'lerdeki Alman (ve İsviçre) tipografisindeki anarşi ve kargaşalığa bir tepki olduğunu, ancak bugün daha fazla gelişme gösteremeyecek bir noktaya geldiğini anladığını belirtmiş (Bektaş, 1992, s.87) ve geleneksel tipografinin canlandırılmasına da katkıda bulunmuştur (Becer, 2002, s.104).

Serifsiz harf karakterleri 1920'lerde sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Edward Johnston'un Londra metrosunda kullandığı Yunan klasik formunun en sade biçimine indirilmesiyle oluşturduğu yazı karakteri, Eric Gills'in 'Gill Sans' yazı karakterini oluşturmasında etkili olmuştur. Bu serinin on dört farklı stilinde roman geleneği tipografisinden etkilenmiş fakat bu etkinin aşılmasıyla daha yenilikçi görünüme ulaşması sağlanmıştır. Bu dönemlerde Almanya'da Paul Renner tarafından tasarlanan Futura yazı karakteri serisi de, serifsiz harf karakteri bakımından başarılı örneklerden olmuştur.

20. yy'ın en büyük gazete ve dergisi olan "The Times" da görevlendirilen Stanley Morison ilk 1932'de kullandığı ve yaygın bir şekilde kullanılan Times New Roman yazı karakterini tasarlamıştır.

Elliden fazla harf karakteri tasarlayan, dönemin önemli kaligrafi ve harf karakteri tasarımcısı Hermann Zapf, Palatino (1950), Melior (1950) ve Optima (1958) özgün yazı karakterlerini tasarlamıştır.

Piet Zwart, tipografide geleneksel olarak kullanılan gri renk yerine siyah beyaz metinlerde dikkat çekici unsur olarak sembolik bir renkle dikkat çekmek istemiştir. Zamanla dönemin yoğun insanına yönelik kısa sloganlardan oluşan yazı karakterleri tasarlamıştır. 20. yy makine ve endüstri çağının getirmiş olduğu hareket ve işlevi tasarımlarına yansıtarak bunun üzerine yaptığı yenilikçi tasarımlarla öncü durumuna gelmiştir.

Resim 2.44. Piet Zwart tipografik tasarımı, Museum of Modern Art (MoMA), New York, 1932.

Hollandalı sanatçı Hendrik N. Werkmann 1. Dünya Savaşı'nın etkisiyle kurduğu küçük basımevinde mürekkep, mürekkep merdanesi ve tahta harf kalıpları ile baskılardan kompozisyonlar gerçekleştirmiştir. Werkmann da yazıların iletişim işlevinden çok dadaistlerin fotomontaj uygulamalarındaki yaratıcı yöntemi tipografiye uygulayarak somut bir biçimde çalışmıştır.

Hollandalı grafik tasarımcısı Paul Schuitema konstrüktivizm ve de stijl hareket ilkelerini reklamcılığa uygulayarak fotoğraf ve tipografiyi üst üste basarak birleştirmiş ve yazılarda kırmızı ve siyah alanlar kullanarak yazıları belirtmiştir.

Resim 2.45. Paul Schuitema, kitap kapağı tasarımı, 1929.

Çekoslovakya’da Ladislav Sutner Bauhaus ilkelerini benimsemiş ve işlevsel tasarıma önderlik etmiştir. Kitap kapakları, dergi tasarımlarında kullandığı netlik anlamındaki sade anlatımları güçlü bir grafik iletişim oluşturmuştur.

İsviçreli fotoğraf sanatçısı Herbert Matter ise fotomontaj, illüstrasyon ve tipografik düzenlemeleri birarada kullanarak fotoğrafın grafik iletişim aracı olarak kullanılmasında önemli katkıları olmuştur. 1930’larda bu alanda başarılı örnek veren bir başka sanatçı da İsviçreli Walter Herdeg’dir.

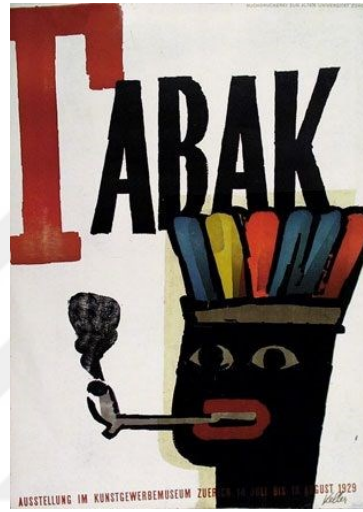

Resim 2.46. Herbert Matter, Turistik Afiş Tasarımı, Fotelitografi, 101 x 63.8 cm, İsviçre.

2.3.8.2. Uluslararası Tipografi Stili

Uluslararası tipografik dilin kökenleri Yeni Tipografi'ye, De Stijl'e, Bauhaus'a dayanmıştır. Bu anlamda Ernst Keller, Theo Ballmer, Max Bill, Max Huber, Josef Müller-Brockmann bu akımın önemli isimleridir.

Ernst Keller grafik tasarımlarında belli bir stile bağlanmaktansa, konunun içeriğini tasarım çözümünde kullanan yaklaşımı ele alan nitelikli çalışmaları savunmuştur.

Resim 2.47. Ernst Keller, Sergi Afişi, 1929.

Theo Ballmer'in çalışmalarında kullandığı ölçek ile biçimsel uyumu yakalaması ile grafik tasarımları önemli bir gelişme göstermiştir.

Resim 2.48. Theo Ballmer, Endüstriyel Tasarımı için Sergi Afişi, İsviçre, 1928.

Max Bill ise Art Concret (Somut Sanat) kavramlarının grafik tasarıma ters düşen, sadece sembolik olan ve iletişim işlevi taşımayan yanlarını grafik tasarımın estetik yanlarına uyarlayarak kendi stilini oluşturmuştur. 1930'lerden sonra ise konstrüktivist bir şekilde çalışmalarını matematiksel düzene uygun bir şekilde düzenleyerek alanı ölçeklerle uyumlu parçalara bölmüş ve tamamlayıcı öğeleri dengeleyerek düzenli bir bütün oluşturmuş, harf karakteri olarak da orta kalınlıktaki seçimi ile çalışmalarında yalın bir yaklaşım sergilemiştir. Max Huber ise 1930-1940 yıllarında bu yalınlığın aksine daha karışık düzenlemelerle oluşturduğu, fakat bütünlüğün yakalandığı tasarımları ile ön plana çıkmıştır.

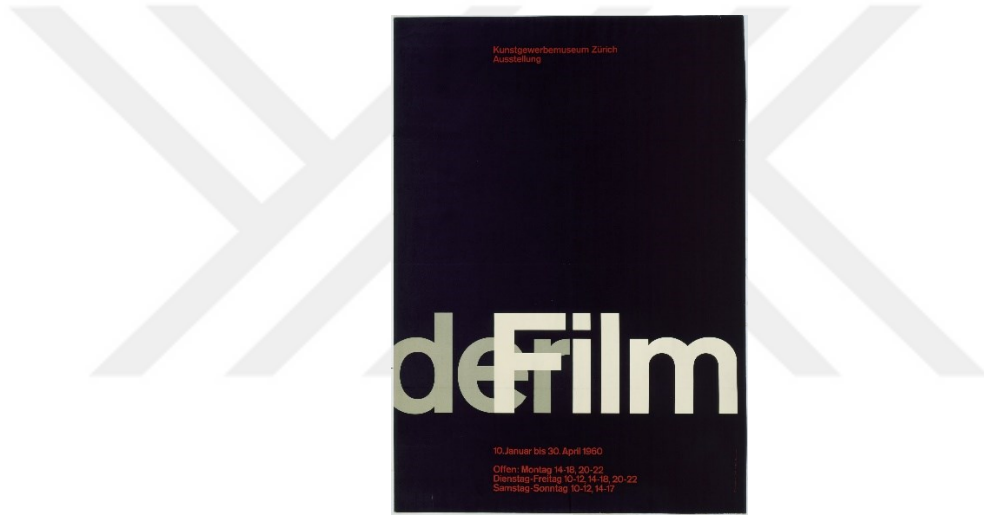

Resim 2.49. Max Bill, Afiş Tasarımı, İsviçre, 1945.

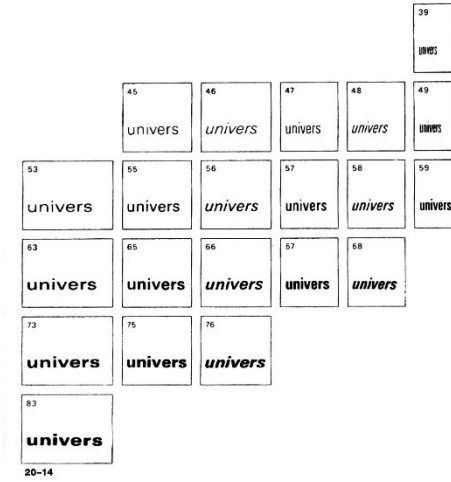
Resim 2.50. Max Huber, İtalyan Motor Yarışları Etkinliği için Afiş Tasarımı, İsviçre, 1948.

Öznellikten uzak, evrensel bir kitle iletişimi kurmak isteyen Josef Müller-Brockmann' de uluslararası tipografik stilin önemli tasarımcılarından. 1950'den sonra tasarladığı afişler, mesajı açık bir şekilde veren, çağdaş moda çizgilerini içeren bir üsluba sahiptir. Fotoğraf kullandığı afişlerinde görüntüleri daha çok sembol olarak kullanmıştır. 1960'da tasarladığı “ der Film” adlı afiş, Josef Müller-Brockmann'ın en usta yapıtlarından biridir. Bu afiş matematiksel olarak alan bölmeyle elde edilen tasarımın, evrensel uyumunu göstermektedir. Altın kesime uygun olarak 3/5 oranında bölünmüş olan afiş, Grek uygarlığından beri en iyi oranda bölünmüş bir dikdörtgen olarak kabul edilmiştir (Bektaş, 1992, s.132,133).

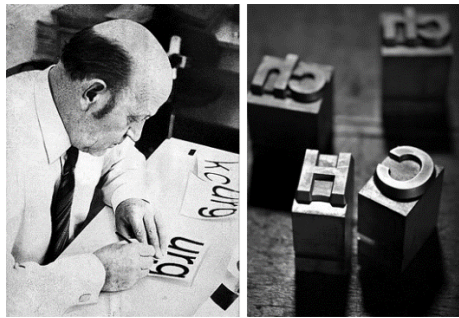
Resim 2.51. Josef Müller-Brockmann, DerFilm Afiş Tasarımı, İsviçre, 1960.

Bu Uluslararası Tipografik Stil 1950'lerde İsviçre'de egemen olmuştur. Bununla beraber pek çok serifsiz harf karakterleri tasarlanmıştır. İsviçreli tasarımcı Adrian Frutiger'ın 1954'te tasarladığı “Univers” yazı karakterinden oluşan yirmi bir yazı dizisi önemli yazı tasarımlarındandır.

Resim 2.52. Adrian Frutiger, Yirmi bir farklı versiyonu ile “Universe” yazı karakteri, İsviçre, 1954.

1950 ortalarında ise Eduard Hoffman ve Max Miedinger Uluslararası Tipografik stil'e uygun olarak yeni tasarımlarda kullanılan Akzidenz Grottesque harfleri geliştirerek “Yeni Haas Grottesque” serifsiz yazı karakterlerini tasarlamışlardır. Bu yazı karakteri 1961’ de Almanya’da D. Stempel A.G. tarafından anlamı “İsviçre” demek olan “Helvetica” olarak tescil edilmiştir. Bu yazı karakterindeki görsel dengeyi sağlayan ritim, bu yazı karakterinin 20.yy’ın son çeyreğine kadar en yaygın kullanılan yazı karakteri olmasını sağlamıştır.

Resim 2.53. Eduard Hoffman ve Max Miedinger tarafından tasarlanarak sonrasında Helvetica olarak tescillenen yazı karakteri tasarlanırken, İsviçre.

Uluslararası Tipografik Stil ilkelerini yapıtlarında uygulayan diğer İsviçre’li tasarımcılar arasında Armin Hoffman ve Siegfried Odermatt sayılabilir.

Bu akım Amerika’da da taraftar toplamış; Rudolf Harak, Jcqueline C. Casey, Ralph Coburn ve Dietmar Winkler 1960-1970 yılları arasında yaptıkları afişlerde Uluslararası Tipografik Stil ilkelerinden yararlanmışlardır (Becer, 2002, s.106).

2.3.8.3. New York Okulu

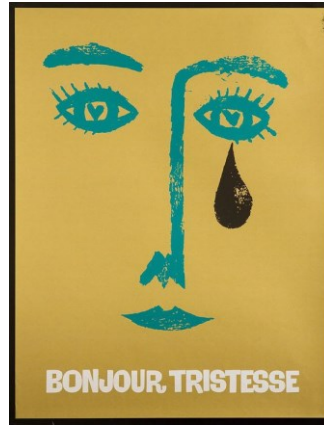
Tasarımcı ve sanat yönetmeni Herb Lubalin, Avrupa’dan etkilenen bazı tasarımcıların 1940’larda başlattıkları ve 1950’lerden sonra kendine özgü bir üsluba ulaşan Amerikan grafik tasarımına “Amerikan Grafik Dışavurumcu Okulu” adını vermiştir (Becer, 2002, s.107).

Paul Rand modern hareketleri, Amerikan grafik tasarımına ilk uyarlayan kişi olarak iletişim anlamında görsel bir araç olarak kullanılabilceğini savunmuştur. Rand, tasarımlarında büyük oranda espri unsuruna yer vererek çalışmalarında renk, biçim ve dokudan oluşan görsel kontrastlıkları kullanmış ve etkili bir iletişim için biçim ve işlevi bir bütün oluşturacak şekilde yalın bir anlatım içinde kullanmıştır.

Resim 2.54. Paul Rand, Kitap Kapağı Tasarımı, 1946.

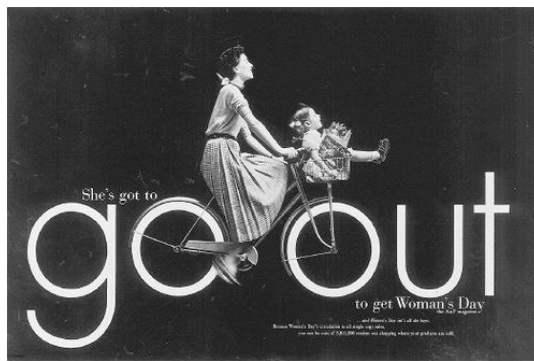
Saul Bass, Paul Rand’dan etkilenerek tasarımlarında onun görsel kontrastlıklarının aksine daha sade bir anlatım kullanmıştır. Tasarımlarında düzenlemelerini tam ortaya odaklamış ve daha çok el yazısı, el yapımı izlenimi veren görüntüler kullanmıştır. 1950’den sonra özellikle film grafiğinde ve daha sonraki süreçlerde de kurumsal kimlik çalışmalarıyla başarı kazanmıştır.

Resim 2.55. Saul Bass, Merhaba Hüzün Filmi Afiş Tasarımı, 1959.

1960'larda Herb Lubalin, Otto Storch, George Tscherny ve Henry Wolf Amerikan grafik tasarımının önde gelen temsilcileri olmuşlardır (Becer, 2002, s.107).

New York'lu tasarımcılar 1950-1960 yıllarında yapılan görsel düzenlemeler sonucunda figüratif tipografiye ilgi duymuşlardır. Bununla ilgili ilk örneklerden birini Gene Federico vermiştir. Figüratif tipografi ile ilgili benzer tasarımlar yapan bir başka tasarımcı Seymour Chwast'tır. Bu sanatçılar tipografik karakterleri, görüntü veya bir biçim yerine kullanarak görüntüye destek olarak anlatan bir ifade yolunu seçmişlerdir. Bir kavramı ifade eden kelimeyi, kavramı ifade eden biçime dönüştürerek görsel düzenlemeler yapmışlardır.

Resim 2.56. Gene Federico, Kadınlar Günü için Reklam Afişi, New York, 1953.

Bu dönemde metal dizgi yerini alarak yeni teknoloji olarak ortaya çıkan fotodizgi makinesinden fazlasıyla yararlanan ve bu alanda nitelikli işler yapan kişi Herb Lubalin'dir. Lubalin tipografiye, görsel biçim ve mesaj iletme olarak iki yönlü yaklaşmış ve okuyucuyu aktif hale getiren tipografik düzenlemeler yapmıştır.

Görüntüler harf karakteri, harf karakterleri de yazı ve görüntüler yerine geçmeye başlamıştır. Görseli bir bütün olarak, mesaj işlevine katkı sağlaması için kullanmıştır.

Resim 2.57. Herb Lubalin tarafından tasarlanan logo tasarımı, 1980.

1970 yılında tasarım korsanlığına bağlı harf karakterlerinin başıboş bir şekilde kullanılması sebebiyle Edward Ronthaler ve Aaron Burns ile International Typeface Corporation (ITC-Uluslararası Harf Karakteri Anonim Şirketi) kurularak yazı karakterlerine lisans kavramı getirilmiştir. Daha sonra ITC tarafından U & Ic dergisi çıkarılmış ve bu dergide tasarımlar sergilenmiştir.

2.3.8.4. Kurumsal Kimlik Tasarımı ve Görsel Simge Sistemleri

1907 yılında Peter Behrens tarafından AEG (Genel Elektrik Şirketi) firması için yaptığı kurumsal kimlik çalışmaları bu alandaki ilk çalışmalardan olmuştur. Giovanni Pintori tarafından daktilo kuruluşu Olivetti için tasarladığı kurum kimliğinin 1936'dan başlayarak 1947'de minüskül harflerle oluşan logotype'ı, kurumu tam anlamıyla temsil etmesi bakımından ve görsel kimlik programı açısından başarılı çalışmalardır. 1950'lerden sonra kuruluşlara, firmalara kimlik kazandırmaya yönelik tasarım programları geliştirilmeye başlanmıştır.

Resim 2.58. Peter Behrens, AEG (Genel Elektrik Derneği) Logo Tasarımı, 1907.

Olivetti
 olivetti
 olivetti
olivetti

Resim 2.59. Giovanni Pintori, Olivetti logosunun evrimi.

Bunların yanısıra, William Golden; CBS yayın kuruluşu, James Fogelman; CIBA ilaç ve kimyasal ürünler firması, Paul Rand; IBM iş makineleri, Chermayeff & Geismar ajansı ise Mobil petrol ürünleri için kapsamlı ve kalıcı görsel kimlik programları hazırlamışlardır (Becer, 2002, s.107).

1960'ların sonuna doğru, kurumsal kimlik programları ve Uluslararası Tipografik Stil gibi grafik akımlar, büyük kapsamlı tasarım sistemleri fikrini yaratmışlardır. Büyük ve geniş çaplı organizasyonlar için genel anlamda bir planlama yapılması gerekliliği sadece işlevsel açıdan değil, aynı zamanda çok sayıda insanı uzlaştırması açısından da kaçınılmaz olmuştur (Bektaş, 1992, s.171). Bu anlamda evrensel bir dile sahip olan, yönlendirme ve bilgilendirme açısından fuarlarda, olimpiyatlarda görsel iletişim kuracak olan simgeler tasarlanmıştır.

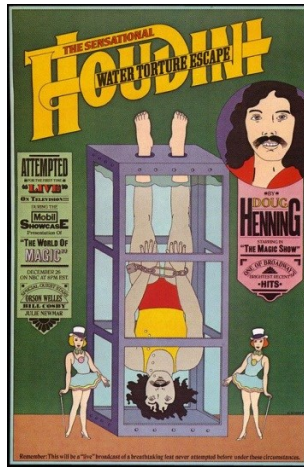
Lance Wyman'ın Meksika Olimpiyatları, Roger Cook ve Don Shanosky'nin Amerikan Taşımacılık Kuruluşu için tasarladığı simgeler bu alanda yapılmış başarılı örnekler arasındadır (Becer, 2002, s.107).

Resim 2.60. Lance Wyman, Farklı spor alanlarını gösteren piktogram tasarımı, Meksika, 1968.

2.3.9. 50'li ve 60'lı yıllarda Grafik Tasarımdan Postmodernizm'e

1950 yıllarında Amerika'da fotoğraf alanındaki ilerlemelerle beraber illüstrasyon alanında da fotoğraf kadar gerçekçi çalışmalar gerçekleştirildi. New York'lu genç bir grup illüstrasyonun fotoğraftan ayırıcı özellikler taşıyan, görüntünün amaca ve isteğe göre yeniden yapılandırılması yönünü kullanarak daha kavramsal bir anlatıma yönelmişlerdir. Bu alanda önemli isimler; Seymour Chwast, Milton Glaser, Reynolds Ruffins ve Edward Sorel'dir.

Resim 2.61. Seymour Chwast, Televizyonda yayınlanacak sihirbazlık gösterisi için duyuru afişi, Pushpin Studio, 1982.

Chwast, Ruffins ve Sorel New York'ta reklamcılık ve yayın alanında çalışmış ve bu dönemlerde iki ayda bir The Push Pin Almanac adlı bir yayını çıkarmışlardır. Glaser eğitim için gittiği Avrupa'dan döndüğünde Push Pin Studio'yu kurmuş, gruptan ayrılan arkadaşlarından sonra Chwast ile iki kişi kalarak görüşleri, felsefeleri ve teknikleriyle yenilikler katarak yirmi yıl daha bu stüdyoda çalışmalarını sürdürmüşlerdir. The Push Pin sanatçıları, geçmişteki sanat akımlarına başvurarak ve o dönemde kullanılan malzemeleri tekrar yorumlayarak yeni biçimlere dönüştüren yeni bir tasarım dili oluşturmuşlardır.

1960'larda Milton Glaser'in mürekkepli kalemler ve renkli folyolarla ortaya koyduğu illüstrasyonları pek çok akımın özellikleriyle yeniden yorumlanmış, Glaser sürekli olarak kavramsal çözümlere yönelik yeni anlatımlar geliştirerek taklit edilmesini güçleştirmiştir. Glaser'in şarkıcı Bob Dylan için hazırladığı afişi Amerika'da en çok basılan afişlerden biri olmuştur.

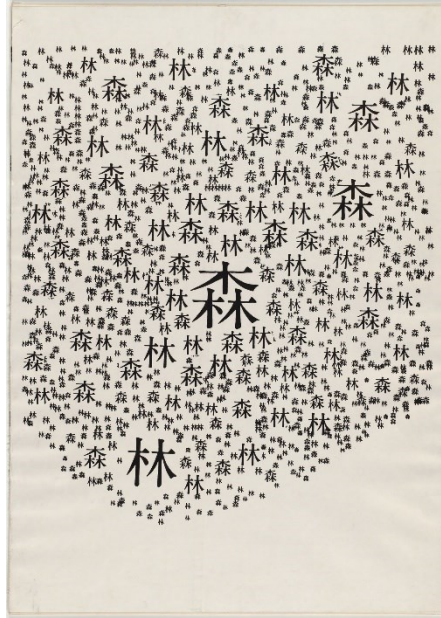
Resim 2.62. Milton Glaser, Bob Dylan Afiş Tasarımı, New York, 1967.

1960-1980 yılları arasında Batı Almanya'da yeni bir anlatım dili ortaya çıkmış, fotoğraf temel alınarak bu görüntüler kolaj ve montaj teknikleriyle düzenlenmiştir. Bu dönemdeki tasarımcılar bu yöntemlerle konuya farklı açılardan yaklaşarak konunun anlatımını görsel, şiirsel efektlerle derinleştirerek, daha çok afiş, plak kapağı, radyo, televizyon, kitap gibi kitle iletişimlerindeki yeni anlatımlarıyla fikirlerini aktarmışlardır. Holger Matties, Willy Fleckhause, Günter Rambow, Gerhard Lienemeyer, Michael Van de Sand gibi tasarımcılar bu alanda başarılı çalışmalar ortaya koymuşlardır.

Resim 2.63. Günther Kieser, Almanya Uluslararası Caz Festivali Afiş Tasarımı, 1976.

Japonya II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızla girdiği endüstrileşme sürecinin sonunda batılı tarzda bir yaşamı benimsemiştir. Ryuichi Yamashiro bu yönelimle beraber Japonya'nın geleneksel değerlerini de ön plana alarak bu iyi yaşam tarzını dengede tutan tarzda afişler yapmıştır.

Resim 2.64. Ryuichi Yamashiro, Ağaç Dikme Kampanyası için tasarlanan “Orman” afişi, 1954.

Bu tasarım hareketinde Avrupa konstrüktivizmi Japonlar için başlıca kaynak olmuş fakat konstrüktivizmi kendi gelenekleri doğrultusunda uygulamışlardır. Bu alanda diğer

sanatçılar, Yusaku Kamekura, Masuda Tadashi, İkko Tanaka, Kazumasa Nagai, Shigeo Fukuda, Tadanori Yokoo'dur.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra İngiliz grafik tasarımının uluslararası etkilerden kurtularak yenilenmesinde Herbert Spencer önemli katkılar sağlamıştır.

1962' de Alan Fletcher, Colin Forbes oluşturdukları grup ile grafik tasarım dünyasında önemli bir tasarım grubu oluşturmuşlardır. Daha sonra Bob Gill ve Theo Crosb gruba ortak olmuş ve gruba mimarlık gibi eklenen yeni alanlarla bu tasarımcılar grafik ifade araçlarına grafik ifadeleri doğru ve etkili bir şekilde aktarmışlardır. 1972'de Bob Gill'in gruptan çıkması ile kalan kişiler gruba "Pentagram" adını vermiş, Zürich ve New York'ta şubeler açmışlardır. Pentagram, grafik, endüstri, mimarlık alanlarındaki uzmanlarla projelerin gerçekleştirildiği tasarım grubu olmuştur.

Resim 2.65. Alan Fletcher, İngiliz Resim Sergisi Afişi ve Katalog Kapağı, 1974.

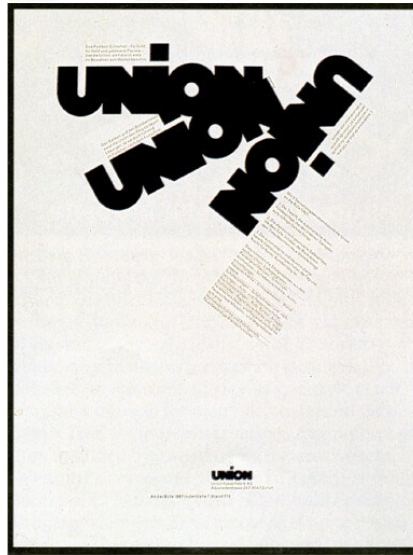
1960'larda grafik imgelerin mimaride ve dış mekânlarda büyük ölçeklerde uygulanmasıyla Uluslararası Tipografik Stil anlayışı yeniden canlandı. Bina duvarlarına ve açık alanlara konulan bu parlak renkli, kitlesel geometrik biçimlere, dev "Helvetica" yazı karakterlerine, amblem ve simgelere genel olarak "Supergraphics" adı verilmektedir (Becer, 2002, s.110).

Postmodernizm, 1970'lerde modern sanat hareketlerine yönelimini, o dönemde kullanılan malzemelerin yeni anlatımını kapsamaktadır. Kökü 1970'lerde olan ve bir

temel felsefesi ve ortak bir çizgisi olmayan bu yaklaşım grafik tasarıma bir biçim ve hareket çeşitliliği getirerek özgür ve dışavurumcu bir çağı başlatmıştır. Amerika'da 'Yeni Dalga', İsviçre'de 'Punk', 'Pluralizm', 'West Coast', 'Postmodern', 'Avantgarde' ve 'Deco' gibi çeşitli isimler alırken, etiketlere fazla önem vermeyen Avrupa'da hepsi de yeni bir deneysel tavırla olmak üzere, birey veya grupların etkileşim ve yönelişlerine göre özgün ve farklı çalışmalar olarak ortaya çıkmıştır (Bektaş, 1992, s.230).

Bu eğilim 1980'lerde de tasarım diline egemen olmuş, bu yaklaşımla geçmişin az ve öz ilkesinin karşılık bulduğu el emeği ile olan tasarımların yerini, tasarım alanının fotoğraf, fotomontaj gibi teknoloji olanaklarıyla elde edilen malzemelerle doldurulduğu bir sanat anlayışı almıştır.

Post-Modernist akımın tipografi alanında belirgin değişiklikler olmuştur. Bu anlamda Uluslararası Tipografik Stil'den kopmaya başlayarak yazı tasarımında sezgi ve oyunlara daha fazla yer vererek tekdüze olan stil geride bırakılmıştır. Rosemarie Tissi, Siegfried Odermatt çalışmalarında bu özellikler görülmektedir.

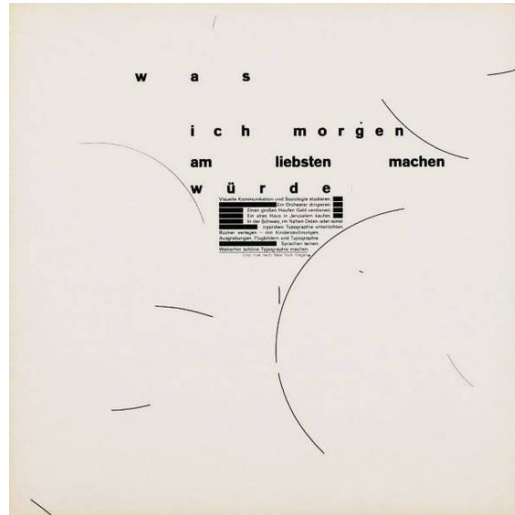
Resim 2.66. Siegfried Odermatt, Union kuruluşunun yeni ürünleri için tasarlanan basın ilanı, 1968.

Steff Geisbühler karmaşık biçimlere ilgi duyan fakat bu karmaşık biçimleri çalışmalarında amaç olarak kullanmamış, tasarım çözümlerinde hareketli bir bütün oluşturmak için kullanmıştır. Bu nedenle çalışmalarında mesaj ikinci plana atılmıştır.

Resim 2.67. Steff Geisbühler, İlaç kuruluşu “Geigy” için broşür kapağı, 1966.

Post-Modernist akımın tipografi alanındaki en önemli gelişmelerini sağlayan tasarımcılardan biri İsviçre’li Wolfgang Weingart’tır. Wolfgang tipografi tasarımını sorgulayarak tasarımlardaki kuralları yıkmış ve denenmemiş, sezgiye dayalı bir üslup kullanmıştır. Metal dizgiden fotodizgiye geçişte bırakılan geniş boşluklu (espas) harf yazma anlayışını tekrar canlandırmıştır.

Resim 2.68. Wolfgang Weingart, Yarın ne yapmak isterdim sözcükleriyle yapılan tipografik yorum, İsviçre, 1969.

Yaşanan tüm gelişmeler modern sanat hareketlerinin postmodernizme katkısı ve yaşanan teknolojik gelişmeler ile beraber grafik tasarımda evrensel bir üslup

yakalanmıştır. 1980 ve 1990'lardaki grafik tasarım ürünlerinde teknolojinin anlatım olanakları ön planda olmuştur.

Grafik tasarımın, tarih boyunca faydalandığı görsel biçimler, teknolojinin anlatım olanaklarını arttırması ile beraber bir gelişme göstermiştir ve göstermektedir. Bu tasarım olanakları ile beraber günümüzde gelişme gösteren grafik tasarım alanının tasarımcıları, tasarımcı kimliklerini yitirmeden teknolojik gelişmeleri bir arada yürütebilmesi nitelikli grafik tasarım ürünleri açısından önem taşımaktadır. Grafik tasarımın etki alanlarının genişlemesi ile beraber duyulan grafik tasarımcılara ihtiyaç her geçen gün artmaktadır.

2.4. Türkiye’de Grafik Tasarım

Ülkemizde, minyatürler, tekke resimleri, hat, taşbaskı, ebru ve tezhip gibi geleneksel el sanatlarımızı, grafik tasarımın günümüz anlamındaki iletişim kurma, tanıtım yapma ve mesaj verme gibi kullanım alanından ayrı değerlendirdiğimizde tüm bu yaratıcı eserler grafik tasarımın yaratıcılık ve buluş anlamındaki yönüne temel oluşturmuştur.

17 ve 18.yy Batı’da Rönesans hareketiyle yaşanan değişimler Osmanlı’yı etkilemiş ve Osmanlı toplumundaki aydın görüşlü kişiler yaşanan bu değişim ve pek çok alandaki yeniliklere ilgi duyarak kendi toplumlarına da aktarmak istemişlerdir. Osmanlı’nın yaşadığı tüm bu değişim başlangıcı süreci 1718-1730 yılları döneminin simgesi ve adı olan “Lale Devri” ile anılmıştır. Lale Devri ile ortaya çıkan düşünsel yenilikler ve ordunun savaş alanında yaşadığı bazı olumsuz etkenler grafik tasarım tarihinde yaşanacak önemli bir gelişmenin gerçekleşmesine zemin hazırlamıştır.

1674’te doğan İbrahim, müslüman olduktan sonra Türk dilini ve İslamiyeti öğrenmiştir. Bununla ilgili olarak İslami Risalesi’ni yazması sayesinde padişahın özel işlerine bakmakla yükümlü anlamına gelen “Müteferrika” olarak sarayda görevini sürdürmüştür. Padişah III. Ahmed’in (1673-1736) emrinde çalışan İbrahim Müteferrika, basımcılığın ve kitap çoğaltmanın sadece yenilikçi bir hareket olarak değil aynı zamanda toplumsal ve ticari boyutunun da farkında biri olarak Damat İbrahim Paşa’ya bu konunun önemini vurgulayan bir risale (Vesilet-üt-tıbaa) yazmıştır. Bu konu ile ilgili olarak dinsel içerikli kaynaklar basmamak şartıyla da bu isteğine kavuşmuştur.

Padişah III. Ahmed (1673-1736) ve Nevşehirli Damat İbrahim Paşa (1660-1730) döneminde, kısa bir süre Fransa elçiliğinde bulunmuş olan Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin (?-1732) oğlu Said Çelebi (?-1761) ve İbrahim Efendi (1764-1745) ile birlikte ilk basımevi kurulmuştur (Maden, 1989, s.9) (Akt: Kalafat Alpaslan, 2006/12, s.192). Bu basımevini Türk grafik sanatımızın ilk ocağı, İbrahim Efendi'yi de bu sanatın piri saymak gerekir. Tarihimizde, basıp çoğaltma yoluyla elde edilmiş ilk resimli kitap, bunu basabilmek için gereken ilk döküm yazısı, ilk resim kalıbı İbrahim Efendi'nin elinden çıkmıştır. İbrahim Müteferrika ile başlayan basımcılık tarihimizin gelişim çizgisi üzerinde süregelen usta-çırak geleneği ve meslek bilgisi onun ve basımevinin çevresinde doğmuştur (Maden, 1985a: 59) (Akt: Kalafat Alpaslan, 2006/12, s.194).

Resim 2.69: İbrahim Müteferrika'nın kurduğu matbaanın temsili çizimi.

Türk grafik sanatı tarihinin modern başlangıcı bu dönem olarak ele alınabilir (Tepecik, 2002, s.21). Fakat bu ilk Türk ve İslam basımevinin öncesinde bazı azınlıklar matbaayı ülkemiz topraklarında daha önce faaliyete geçirmişlerdir. Bu anlamda ilk olarak Yahudiler 1493 yılında faaliyet göstermiş ve ilk olarak dini olduğu tahmin edilen eserlerini basmışlardır. İkinci olarak 1567'de Sivaslı Abgar denilen, Venedik'te öğrendiği bu sanatı uygulayan bir Ermeni matbaacısının kurduğu ilk Ermeni matbaasıdır. Daha sonra 1627'de kurulan Rum basımevi bir yıl boyunca bu topraklarda faaliyet göstermiştir.

Türkiye'deki ilk kâğıt fabrikası İstanbul'un Kâğıthane köyünde 1453 yılında kurulmuştur. Kuruluş tarihi bilinmeyen Bursa'daki kâğıt fabrikası ise 1520 yılına kadar

faaliyet göstermiştir. Bu işletmelerin üretimi daha çok hattatların kâğıt taleplerini karşılamaya yönelikti. İbrahim Müteferrika, basımevi kurulduktan sonra bir kâğıt fabrikasının kurulması için girişimlerde bulundu ve 1746 yılında Yalova'nın Elmalık köyü yakınında Yalakabat Kâğıt Fabrikası faaliyete geçti. Bu fabrika, kâğıt üretimini 19. yy ortalarına kadar sürdürmüştür (Becer, 2002, s.113). Burada hatırlanması gereken önemli bir noktanın da kağıt yapımı bilgisini Avrupa'ya Haçlı Seferlerine katılan Hristiyanların Anadolu'dan taşıdığıdır (Maden, 1985a: 59) (Akt: Kalafat Alpaslan, 2006/12, s.194).

İbrahim Müteferrika'nın 1729-1742 yılları arasında bastığı kitaplar:

- 1) Kitab-ı Lügat-ı Vankulu (Arapça- Türkçe Vankulu Sözlüğü)
- 2) Tarih-i Hind-i Garbi (Amerika veya Batı Hindistan Tarihi)
- 3) Grammaire Turque-ou Methode Courte et Facile Pour Apprendre La Langue Turque (Türkçe Grameri veya Türk Dilini Öğrenmek için Kolay Yöntem)
- 4) Cihannüma (Akt: Kalafat Alpaslan, T.D., 2006/12, s.198-199).

İbrahim Müteferrika 1729 ile 1745 yılları arasında üç harita, on altı kitap bastı. Bunlardan Vankulu Lügati İslamlaşmış Türkler elinde sekiz yüz yıldır kullanılagelen Arap yazısının hurufat halinde ilk kez dökülüp basma işleminde uygulandığı kitap oluşuyla, Tarih-i Hind-i Garbi ilk resimli kitap, Cihannüma ilk haritalı ve çizimli kitap, Grammaire Turque ise Latin yazısının Osmanlı İmparatorluğu yayın tarihinde ilk kez kullandığı kitap oluşuyla, grafik tarihimiz açısından özel bir önem taşıyor (Çam, (Ed)., 2014, s.12).

Resim 2.70. İlk Türk matbaasında basılan ilk resimli kitap, Tarih-i Hind-i Garbi'de yer alan bir illüstrasyon, 1730.

Resim 2.71. Cihannüma kitabında yer alan dünya haritası.

Türk grafik tarihinin ilk sanatçılarından kabul edebileceğimiz Ahmed-ül-Kırımı, Mıgırdıç Galatavi ve Tophaneli İbrahim, Cihannüma adlı eserdeki kırk harita ve çizimlerden bilinenlerdir. 1730'da basılan, içinde bir harita ve on üç resim bulunan Tarih-i Hind-i Garbi'yi Türk grafiğinin ilk ürünü sayarsak iki buçuk yüzyıllık bir meslek tarihi kazanılmış olur (Maden, 1985b: 62) (Akt: Kalafat Alpaslan, 2006/12, s.199).

Grafik tasarım baskıdan ayrı düşünülmemelidir. Bu bağlamda İbrahim Müteferrika basımcılık tarihimizdeki bu yenilikçi adımı ile grafik tasarımın Türkiye’deki temellerini oluşturmuştur. Matbaanın ülkemize geç gelmesinin sebebi olarak dini inançların bir engel oluşturması söylenebilir de, daha çok toplumun ekonomik, sosyal, siyasal, teknik alanların etkisine bağlıdır. Toplumun teknolojik yeniliklere hazır olmaması, teknik alanlardaki uzman yetersizliği, toplumun el yazmalarına duyduğu ilgi ve basılı yayınların henüz yeterli kalitede olmaması gibi nedenler yanında özellikle en kuvvetli ihtimal olarak Arap alfabesinin hurufat dökümünün latin alfabesine göre daha uğraştırıcı ve maliyetli olması nedenleri söylenmektedir. İbrahim Müteferrika’nın 1745’te vefatı ile basım sanatının gelişimi uzunca bir süre durmuştur.

1784’te Fransa’nın Türkiye elçiliğine atanan Choiseul Gouffier de kendi kişisel çabaları ile İstanbul’da bir basımevi kurdu ve üç adet Türkçe kitabın basımını gerçekleştirmiştir (Becer, 2002, s.114).

İlk Türk basımeviden sonra Hasköy’de 1796 yılında Mühendishâne Basımevi ve 1802’de Üsküdar’da Dârü’t Tıbaa kurulmuştur. Burada Mahmud Raif Efendi’nin renkli Türkçe coğrafya atlası (Cedîd Atlas Tercemesi) basılmıştır. 1831’de Takvimhane-i Amire kurulmuş ve ilk resmi gazete olan Takvim-i Vekayi basılmıştır.

Yine grafik tasarım ve basımcılık adına önemli bir gelişme yaşanarak 1831 yılında ilk litografi atölyesi kurulmuştur. Jacques ve Henri Calliol tarafından kurulan bu taşbaskı tezgâhı ile pek çok resim basılı ürünlerde taşbaskı yöntemiyle çoğaltılarak zamanla geniş halk kitlelerine yayılmıştır.

Osmanlı döneminin posta pulu sanatı ile de ünlü ressamı, basımcısı, tarihçisi, yazarı, gazetecisi ve hattatı sayılan titiz ve çok yönlü kişilik özelliğine sahip Ebuzziya Tevfik (1849-1913), ortaya koyduğu grafiksel ürünleriyle grafik tasarım tarihinde önemli gelişmeler sağlamıştır. 1850’lerden sonra posta pulu basımcılığı başlamış giderek bu alandaki çeşitlenme artmıştır. Aynı zamanda bu dönemde ortaya çıkan Vekayi-i Tıbbiye ve 1862’de Mecmua-i Fünûn ile dergi yayıncılığı da başlamıştır.

Yüzyılın sonlarında Tercüman-ı Ahval, Tasvir-i Efkâr, Tercüman-ı Hakikat gibi gazetelerin yanı sıra Mecmua-i Ebuzziya, Servet-i Fünûn gibi dergiler ve basım tarihimizin Ahmet Mithat, Şinasi, Ahmet İhsan gibi büyük öncülerinin grafik ürünün yaygınlaşmasında saygıdeğer bir hizmet gördükleri (Çam, (Ed)., 2014, s.13).

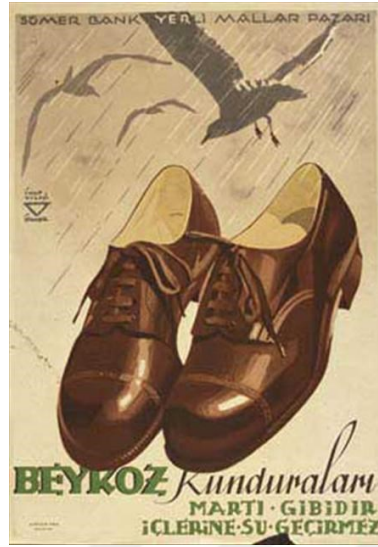
1870 yılında Teodor Kasap'ın "Diyojen" adlı mizah dergisini yayınlamasıyla karikatürün ülkemize girişi, grafik tasarım alanı adına önemli bir gelişmedir.

Resim 2.72. İlk Türkçe Mizah Dergisi Diyojen'in Resimli Başlığı, 1870.

Günümüz anlamındaki tanıtım, reklam ve mesaj verme işlevlerine sahip grafik tasarım girişimi olarak 1909 yılındaki İlançılık Kollektif Şirketi II. Meşrutiyetin (1908) sağladığı basın özgürlüğü ortamında ortaya çıkmıştır. Fakat Balkan, 1. Dünya Savaşı ve sonrasındaki Kurtuluş Savaşı nedeniyle bu anlamdaki grafik tasarım varlığını sürdürememiş ve basımcılıktaki gelişim durmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla ortaya çıkan yeniliklerle beraber tekrar kendini göstermeye başlamıştır.

Türkiye'de grafik tasarım alanında uzmanlaşma Cumhuriyet'in ilanından sonra başlamıştır. 1920'lerde Münif Fehim, İhap Hulusi ve Kenan Temizan kitap kapağı, basın ilanı ve afiş alanında yaptıkları nitelikli çalışmalarla Türk grafik tasarımına öncülük etmişlerdir. Almanya'da grafik sanatlar eğitimi görmüş olan İhap Hulusi ve Kenan Temizan'ın bütün yapıtlarında Kuzey Avrupa grafik üslubu egemendir (Becer, 2002, s.114).

Resim 2.73. İhap Hulusi, Afiş Tasarımı, 1930.

Resim 2.74. Münif Fehim Özerman, Kitap Kapağı Tasarımı, 1941.

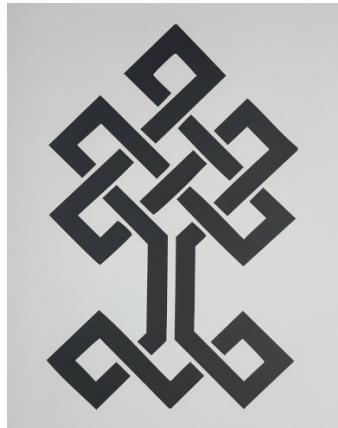

Resim 2.75. İhap Hulusi tarafından tasarlanan amblemin Bülent Erkmen tarafından kurum ismi ile bütünleşen logosu, 1933.

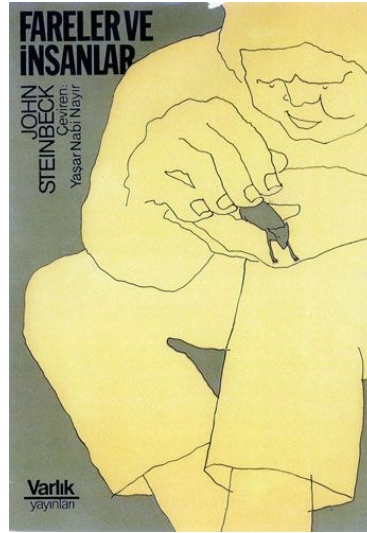
Özellikle 1950 yılından sonra Türk grafik sanatının önemli bir atılım yaptığı görülür. Türk kültür ve sanatından izler taşıyan afişler yapan Mengü Ertel, geleneksel halk kültürü öğelerini tasarımlarına taşıyan Yurdaer Altıntaş, Türk grafik sanatlarına çarpıcı yenilikler getirmişlerdir. 1960 sonrası ülkemizde kentleşme sürecinin artması, üretimin çeşitlenmesi, 1970 sonrasında siyasi hareketlerin yoğunlaşmasıyla grafik sanatlar daha çok ön planda yer almaya başlamıştır (Tepecik, 2002, s.23).

Resim 2.76. Mengü Ertel, Keşanlı Ali Destanı, Devlet Tiyatroları, 1984.

Resim 2.77. Mengü Ertel, T.C. Kültür Bakanlığı için Logo Tasarımı, 1989.

Resim 2.78. Sait Maden, Kitap Kapağı Tasarımı

Grafik Tasarım eğitimi olarak, Paris’te eğitim alan ve çok büyük sinema afişleri yapan Mithat Özer’in 1933 yılındaki Güzel Sanatlar Akademisi afiş atölyesinde ilk grafik tasarım eğitimi verilmiş ve burada ilk afişçiler yetişerek akademik anlamda grafiksel çalışmalar ortaya konmuştur.

Resim, heykel, mimarlık alanlarında eğitim veren Güzel Sanatlar Akademisi 1982’deki Yüksek Öğretim Kanunu ile farklı alanları da içine alarak Mimar Sinan Üniversitesi adını almıştır. Güzel Sanatlar Akademisi, 1957’de açılmış olan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’nun endüstriyel sanat ve tasarım alanındaki amacına yönelik olarak açtığı grafik, tekstil, seramik, iç mimari, dekoratif resim alanlarının olumlu sonuç vermesi ile 1970’te Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu’nu açmıştır. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu ise günümüzde Marmara Güzel Sanatlar Fakültesi olarak faaliyetini sürdürmektedir.

İstanbul’daki bu iki okulun dışında Ankara’da Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi’ne; Eskişehir’de Anadolu Üniversitesi’ne; İzmir’ de ise Dokuz Eylül Üniversitesi’ne bağlı Güzel Sanatlar Fakülteleri bünyesinde grafik bölümleri açılmış ve bu alanda eğitim vermeye başlamışlardır. Grafik tasarım eğitiminin yaygınlaşmasıyla, Türkiye’de yaratıcı özelliklere sahip, nitelikli tasarımcılar yetişmeye başlamış; afiş, amblem, broşür, kapak tasarımı, etiket, basın ilanı, tv grafiği gibi alanlarda başarılı çalışmalar yapılmıştır (Becer, 2002, s.115).

Günümüzde meslek liseleri, güzel sanatlar liseleri, lisans, önlisans kademelerinde grafik tasarım eğitimi veren örgün eğitim programları dışında, toplumun ihtiyacına yönelik olarak sürekli gelişen ve bünyesinde barındırdığı geleneksel sanatlar, baskı teknikleri, soyutlamalar, stilizasyonlar gibi tasarımsal süreçlerin olduğu grafiksel çalışmalar Görsel Sanatlar örgün eğitimi kapsamında da kendini göstermeye başlamıştır. Toplumla iç içe olan grafik tasarımın eğitim alanına yansması ve bu alanın da Görsel Sanatlar eğitimi içerisinde yavaş yavaş belirmeye başlaması ile grafik tasarımın öneminin arttığını ve giderek gelişme gösterdiğini görebiliyoruz.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama teknikleri, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına dair bilgi ve açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, “grafik tasarımın görsel sanatlar eğitimine katkısının incelenmesi” amacına yöneliktir. Bu amaçla lise öğrencilerine nitel araştırma yöntemlerinden biri olan Yarı Yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır.

Bir veri toplama aracı olan görüşme, araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme, yapılandırılmış görüşmeler, yapılandırılmamış görüşmeler, yarı yapılandırılmış görüşmeler, etnografik görüşmeler, odak grup görüşmeleri olarak sınıflandırılır (Şener, Ebru, Özcan, Şirin ve Funda., 2016, s.171).

Yarı yapılandırılmış görüşme nitel araştırma içerisinde görülen hem standart hem de görüşmenin akışını değiştirebilmesine olanak sağlayan, sahip olduğu esneklik ile eğitim bilim araştırmaları için daha uygun bir tekniktir (Ekiz, 2013).

Bu kapsamda özel bir Anadolu Lisesi öğrencileri ile yapılan birebir görüşmeler yoluyla grafik tasarımın görsel sanatlar eğitimine olan katkısı incelenmiştir.

Araştırma sorularında uzman görüşü alınmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, özel bir Anadolu Lisesi'nin 9, 10, 11. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunda grafik tasarımın görsel sanatlar eğitimine olan katkı araştırılmıştır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırma konusu kapsamında, grafik tasarım ve görsel sanatlar konusunu içeren tezler, bu konuyla alakalı kitaplar, araştırmalar, internet kaynakları, makaleler incelenmiş olup araştırma ile ilgili veri toplamak adına kütüphane taraması yapılmıştır.

Araştırmanın veri toplama tekniğine uygun olarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları formu oluşturulmuştur. Sorular uzman görüşü ile beraber hazırlanırken soruların konuyu kapsamasına, açık, anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir.

Görüşme formu oluşturulduktan sonra araştırmacının kendisini tanıtan ve araştırmanın amacına yönelik beklentilerinin ve görüşme sorularına verilen cevapların kayıt altına alınacağı bilgilerinin yer aldığı görüşme kılavuzu hazırlanmıştır. Görüşme kılavuzunda araştırmacının Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi olduğu, görüşmelerden elde edilen verilen yüksek lisans tezinde kullanılacağı bilgisi verilmektedir (Bkz. Ek-1, Ek-2).

Görüşmelerin yapılabilmesi amacıyla, 09.05.2019 tarihinde kurumdan araştırma izin belgesi alınmıştır (Bkz. Ek-1).

Görüşme öncesi öğrencilere cevaplarının kayıt altına alınacağı ve isimlerinin belirtilmeyeceği bilgisi verilerek öğrenci velilerine yönelik izin belgesi hazırlanmıştır. Araştırma soruları konunun görsel sanatlara katkısının incelenebileceği bir düzene göre sorulmuştur. Öğrencilere bazı sorularda grafik tasarım uygulama örneklerinden görseller gösterilerek bu görseller ile ilgili olarak öğrenci görüşleri alınmıştır. Görüşmeler, 17.05.2019 ve 18.05.2019 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Öğrenci isimleri belirtilmeksizin görüşülen her bir öğrenci görüşme sırasına göre kodlanmıştır. Yapılan görüşmeler 8-10 dakika sürmüştür.

3.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Grafik sanatının görsel sanatlar eğitimine katkısı, katılımcı cevaplarından yola çıkılarak yorumlanmıştır. Araştırmacı tarafından kaydedilen görüşmelerin kayıtları dinlenerek yazıya aktarılmıştır.

3.5. Görüşmeler

Yarı yapılandırılmış görüşme için, özel bir Anadolu Lisesi'nin 9, 10, 11. sınıf öğrencilerinden gönüllü toplam 14 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin 7'si kız öğrenci, 7'si ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrenci isimleri belirtilmediğinden öğrenciler numara ve kodla belirtilmiştir. Numara yanındaki "k" harfi kız öğrencileri, "e" harfi ise erkek öğrencileri belirtmektedir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Görüşme yapılan çalışma grubu özel bir Anadolu Lisesi'nin 9, 10, 11. sınıf öğrencilerinde görsel sanatlar dersi içerisindeki uygulamaların grafik tasarıma katkısı açısından incelenmesi sağlanarak bu konuyla ilgili farkındalık oluşturulmuştur.

1. SORU:

Öğrencilerin, “Çevrenizde gördüğünüz tüm görsel iletişim araçlarının grafik tasarım ürünleri olduklarını biliyor musunuz? Grafik tasarımcı tarafından tasarlandığını biliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar:

Toplam 9 öğrenci çevrelerindeki tüm görsel iletişim araçlarının grafik tasarım ürünleri olduğunu ve bir tasarımcı tarafından gerçekleştirildiğini bildiklerini ifade etmişlerdir. Bunlardan 5'i kız, 4'ü de erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Kız öğrencilerden 5 ve 7, erkek öğrencilerden 4 ve 6 numaralı öğrenciler “hayır” cevabını vererek bu bilgiye sahip olmadıklarını dile getirmişlerdir. 1 erkek öğrenci “kısmen” cevabına denk gelen yorumunu yapmıştır. 3 numaralı kız öğrenci “Afişlerin tasarlandığını biliyordum. Bu yüzden de Güzel Sanatlarda grafik tasarım eğitimi almak istiyorum.” ifadesini kullanarak grafik tasarım ve grafik tasarımcı kavramını bildiğini, bu alanla ilgili olarak kariyer hedefine yönelik ilgisini dile getirmiştir. Öğrencilerin bu soru ile alakalı olarak verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Tablo 4.1. Öğrencilerin, “Çevrenizde gördüğünüz tüm görsel iletişim araçlarının grafik tasarım ürünleri olduklarını biliyor musunuz? Grafik tasarımcı tarafından tasarlandığını biliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar

	Evet	Kısmen	Hayır	Açıklama
1k	Evet			Ablam bir işe girmişti. Halkla ilişkilerde çalışıyordu. Onun grafik tasarımcı arkadaşı sayesinde öğrenmiştim (17.05.2019, Görüşme).
2k	Evet			x
3k	Evet			Afişlerin tasarlandığını biliyordum. Bu yüzden de Güzel Sanatlarda grafik tasarım eğitimi almak istiyorum (17.05.2019, Görüşme).
4k	Evet			x
5k			Hayır	x
6k	Evet			Bu bilgiye sahibim. Mesela pet şişede bile bir markayı tasarlarlarken markanın arkasına boya yapıyorlar. Örneğin beyaz boya. Onu bir tasarım yapıyorlar (17.05.2019, Görüşme).
7k			Hayır	x
1e	Evet			Evet onları tasarlayabilmek için bir tasarımcıya ihtiyaç var. Genel olarak grafik tasarımcı yapıyor (18.05.2019, Görüşme).
2e	Evet			x
3e	Evet			x
4e			Hayır	x
5e		Kısmen		Çoğunu biliyorum. Mesela duvarlara tasarlanmış spreyci boya ile grafik yapan insanlar oluyor. Orada boyaya bir sürü anlam yüklüyorlar (18.05.2019, Görüşme).
6e			Hayır	Grafik tasarım hakkında pek bir bilgi sahibi değilim. Ama yine de bu etrafımızda bulunan örneğin; silginin, kalemin bir mühendislik sonucunda olduğunu biliyorum. Yani bunlar tasarlanıyor (18.05.2019, Görüşme).
7e	Evet			Grafikerlik yaptım biliyorum (18.05.2019, Görüşme).

2. SORU:

Öğrencilerin, “Çevrenizde gördüğünüz tüm görsel iletişim örnekleri (grafik tasarımlar: afiş, ambalaj tasarımı, poster, kapak tasarım vb.) dikkatinizi çekiyor mu? Grafik tasarımlar olmasa sizce nasıl olurdu?” sorusuna verdikleri cevaplar:

Kız öğrencilerden 7, erkek öğrencilerden 5 olmak üzere toplam 12 öğrenci grafik tasarım ürünlerini dikkat çekici bulduğunu savunmuşlardır. 1 erkek öğrenci “Bazıları dikkatimi çekiyor, bazıları çekmiyor. Renksiz olurdu herhalde. Seviyorum bazı afişleri.” ifadesini kullanarak “kısmen” cevabını vermiştir. 1 erkek öğrenci de “ çok da abartılmamalı.” cevabını vererek soruya olumsuz cevap vermiştir. “Evet” cevabını veren öğrencilerin çoğu açıklamalarında grafik tasarımın sanatsal yönünün daha çok pazarlama, reklam veya ticarete olan etkisini vurgulamışlardır. Verilen yanıtların çoğunluğuna göre öğrenciler, grafik tasarım ürünlerinin dikkatlerini çektiğini ve onlarsız günlük yaşantının sıkıcı, monoton, sönük olacağı yorumu ile grafik tasarımın kendileri üzerindeki etkilerini bu şekilde ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar ve açıklamaları sırasıyla şu şekildedir:

Tablo 4.2. Öğrencilerin, “Çevrenizde gördüğünüz tüm görsel iletişim örnekleri (grafik tasarımlar: afiş, ambalaj tasarımı, poster, kapak tasarım vb.) dikkatinizi çekiyor mu? Grafik tasarımlar olmasa sizce nasıl olurdu?” sorusuna verdikleri cevaplar

	Evet	Kısmen	Hayır	Açıklama
1k	Evet			Dikkat çekici ve akılda da kalan bir şey olması önemli sonuçta. Reklamlar, afişler olmasa bilinçaltımıza bir şeyler yerleşmez. Onlar sayesinde bir şeyler satın aldırıp dikkatimizi çekiyor (17.05.2019, Görüşme).
2k	Evet			Grafik tasarım olmasaydı çok dikkat çekmezdi. Zaten grafik tasarımın amacı dikkat çekip para kazanmak değil mi? Dikkat çekmek ve markaya müşteri kazandırmak (17.05.2019, Görüşme).
3k	Evet			Bence grafik tasarım bir markanın öne çıkan en önemli özelliği. Çünkü iyi bir grafik tasarım, iyi bir poster marka hakkındaki tüm düşünceleri değiştirebilir (17.05.2019, Görüşme).
4k	Evet			Bunların hepsi dikkatimi çekiyor. Çünkü zaten farklılar diğerlerinden. Eğer öyle olmasaydı da çok sıkıcı ve sönük kalırdı. Hareket ve heyecan getiriyor (17.05.2019, Görüşme).
5k	Evet			Tabii ki dikkatimi çekiyor. Bunlar olmasaydı monotonlaşırdı. Hem hayatımızda hem de alışverişte, bu grafikler çok fazla kullanılıyor. Bunlar olmasaydı hiç bir şey pazarlanamazdı. Satış piyasasında çok düşüşler olurdu çünkü. Her şey neredeyse aynı kaliteye düşmüş olacaktı bu şekilde (17.05.2019, Görüşme).
6k	Evet			Zaten bir afişe bakmak bana göre çok eğlenceli bir şey. Çünkü merak ediyorum. Mesela bir çikolataya bakınca hangisinin grafik tasarımı daha güzelse çikolata bana göre de o kadar lezzetleniyor (17.05.2019, Görüşme).
7k	Evet			Onlar olmasa çok sade olurdu. Ürünlerin alması gelmezdi. Onlar cazibe katıyor. Onlar olmasa çok sıradan olurdu. Sadece bilgi içerikli yazılar olurdu (17.05.2019, Görüşme).
1e	Evet			Grafik tasarımlar olmasa etrafımızdaki şeyler ilgi çekici olmazdı. Yani o tasarımlar daha kendine çekiyor. Boş olurdu (18.05.2019, Görüşme).
2e		Kısmen		Bazıları dikkatimi çekiyor, bazıları çekmiyor. Renksiz olurdu herhalde. Seviyorum bazı afişleri (18.05.2019, Görüşme).
3e			Hayır	Dikkati çekmez, düz yazı gibi görünürdü. Görsel olmadığı için de insanların odak noktasını alamaz. Ama çok da abartılmamalı (18.05.2019, Görüşme).
4e	Evet			Dikkatimi çekiyor. Renkleri mesela benim dikkatimi çekebilir ya da yaptıkları sloganlar. Bilinçsiz bir dünya olurdu (18.05.2019, Görüşme).
5e	Evet			Bir grafik tasarım çok güzel olduğunda insanların çok fazla dikkatini çekiyor. Mesela bir filmin pankartı hazırlandığında film salonunda adamın bilgisi yoksa filmle ilgili, bunun tasarımı daha iyiymiş deyin geliyor. Tasarım denen bir şey olmasaydı insanların filmde bir fikri olmazdı (18.05.2019, Görüşme).
6e	Evet			Bu tarz öğeler, bir ürünü alırken o ürüne farklı bir bakış açısı kazanması açısından gayet önemli bir şey. Çünkü mesela bir ürün gözüktüğü gibi değildir. O reklam afişinde gözüktüğü gibi de değildir aslında. Ama yine de bu reklam afişleri bir ürünün gizli özelliğini ortaya çıkartabilir. Bu açıdan yönlendirici durumdadır (18.05.2019, Görüşme).
7e	Evet			Dümdüz yani sıradan olurdu. Bir yaratıcılık olmaz, insanların dikkatini çekmezdi (18.05.2019, Görüşme).

Öğrencilere sorulan bu soru aracılığı ile grafik tasarımın öğrencilerin günlük yaşamdaki tüketimlerini etkilediği görülmüştür.

3. SORU:

Öğrencilerin, “Günümüz grafik tasarımlarını (afiş, ambalaj tasarımı, poster vb...) görsel sanatlar dersi uygulamalarına taşıdığınızı düşünüyor musunuz? Bunlara benzer çalışmalar yapıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar:

Bu soruyu öğrenciler tahmini bir şekilde akıl yürüterek yorumlamışlardır. 5 öğrenci soruya evet cevabını vermiştir (4 kız, 1 erkek öğrenci). 6 öğrenci de hayır cevabını vermiştir. 3, 6, ve 7 numaralı erkek öğrenciler açıklama yapmamıştır. Kız öğrencilerden ise 3 ve 7 numaralı öğrenciler “kısmen” cevabına denk gelen yorumlarını yapmışlardır. 7 numaralı kız öğrenci emin olmayan bir yaklaşım sergilemiştir. Erkek öğrencilerden “evet” diyen 4 numaralı öğrenci ise “evet” diyerek verdiği örnekle grafiksel çalışmaların kapsamı hakkında yanlış tahmin yürütmüştür. Bu soruda 1,4 ve 6 numaralı kız öğrenciler, “sanatçıları şekillendirme, pop art” gibi yapmış oldukları görsel sanatlar etkinliklerini örnek göstererek grafik tasarım ürünlerinde kullanılabilir olan grafik tasarım çalışmaları çerçevesinde yorumlamışlardır. Kız öğrenciden 2 numara, erkek öğrencilerden 1, 2, 3, 6, 7 numaralı öğrenciler, günümüz grafik tasarım eğitimindeki gibi sadece grafik tasarıma yönelik bir eğitimin olmadığına vurgu yapan kesin bir ifade kullanmışlardır. Öğrencilerin sırasıyla verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Tablo 4.3. Öğrencilerin, “Günümüz grafik tasarımlarını (afiş, ambalaj tasarımı, poster vb...) görsel sanatlar dersi uygulamalarına taşıdığınızı düşünüyor musunuz? Bunlara benzer çalışmalar yapıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar

	Evet	Kısmen	Hayır	Açıklama
1k	Evet			Ders içerisinde yaptığımız sanatçıları şekillendirme gibi şeyler (17.05.2019, Görüşme).
2k			Hayır	Tasarım yapıyoruz da grafik tasarım yapmıyoruz (17.05.2019, Görüşme).
3k		Kısmen		Yarışmalar dışında bazen (17.05.2019, Görüşme).
4k	Evet			Pop art falan yapmıştık (17.05.2019, Görüşme).
5k	Evet			Her ay yapılmasa da şu an bu tür şeylerden örnekler yapıyoruz. İnceliyoruz, görmüş oluyoruz grafik tasarımı (17.05.2019, Görüşme).
6k	Evet			Zaten grafik tasarım hani sadece üniversite dalı değil her yerde bulunan bir şey. Bir sanat dalı değişik bir şey. Bizim burada yaptığımız bir sürü tasarım var. Bunlar da bir grafik tasarım oluyor (17.05.2019, Görüşme).
7k		Kısmen		Yapıyoruz galiba (17.05.2019, Görüşme).
1e			Hayır	Daha çok resim yapıyoruz (18.05.2019, Görüşme).
2e			Hayır	Ben kimseyi düşünmüyorum. Kendime hoş gelen şeyi yapıyorum (18.05.2019, Görüşme).
3e			Hayır	x
4e	Evet			Geri Dönüşüm malzemeleri ile gemi yaptık (18.05.2019, Görüşme).
5e		Kısmen		Grafik tasarım birazcık da bilgisayara dayalı bir şey. Bilgisayar kullanılarak yapılsaydı daha iyi olabilirdi. Ama el becerisi de önemli. Zaten bilgisayarda tasarlarken el becerisini de kullanmak zorundasın. O beceri lazım oluyor (18.05.2019, Görüşme).
6e			Hayır	x
7e			Hayır	x

4. SORU:

Öğrencilerin, “**Bir grafik tasarımında dikkati en çok çeken öge size hangisi olmalıdır? (Renk, şekil, biçim, yazı, içerik, hepsi)**” sorusuna verdikleri cevaplar:

Çalışma grubu bu soruya farklı cevaplar vermişlerdir. Kız öğrencilerden 3, 4, 5, 6,7 numaralı öğrenciler tek olarak “hepsi” yanıtını seçerek her bir ögenin grafik tasarımda değer taşıdığını ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerden 3 ve 4 numaralı öğrenciler açıklama yapmazken 5 ve 6 numaralı öğrenciler konuyu açıklamışlardır. 2 numaralı kız öğrenci “yazı”, 1 numaralı öğrenci ise “yazı” ile beraber “renk” cevabını vermiştir. 1, 2, 4, 5 numaralı erkek öğrenciler “renk” cevabını vererek tasarımlarda renkçi bir yaklaşımı savundukları görülmüştür. 3 numaralı erkek öğrenci “içerik”, 7 numaralı erkek öğrenci “içerik ve şekil” in dikkati en çok çeken öğeler olduğunu ifade etmişlerdir. 6 numaralı erkek öğrenci ilk soruda bilmediğini iddia ettiği konuya dair düşüncelerini akıl yürüterek başarılı bir şekilde açıklamıştır. Öğrencilerin sırasıyla verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Tablo 4.4. Öğrencilerin, “Bir grafik tasarımında dikkati en çok çeken öge sizce hangisi olmalıdır? (Renk, şekil, yazı, içerik, hepsi)” sorusuna verdikleri cevaplar

	Renk	Şekil	Yazı	İçerik	Hepsi	Açıklama
1k	Renk		Yazı			Renk bir kere çok önemli. Ve yazı, konu başlıkları önemli. Diğerleri de önemli ama bunlar daha çok dikkatimi çekiyor (17.05.2019, Görüşme).
2k			Yazı			Bir kere markanın adı olmalı. Diyelim bir resim gördüler. Orada yazı çok dikkat çekmiyor, okuyamadılar. Ne anlamı kalıyor? (17.05.2019, Görüşme).
3k					Hepsi	x
4k					Hepsi	x
5k					Hepsi	Hepsinin kendi içerisinde bir önemi vardır. Ama bir bütün olarak düşünmek gerekiyor. Sonuçta rengiyle karakteriyle, biçimiyle, şekliyle hepsinin bir anlam oluşturması gerekiyor. Parça parça olarak değil (17.05.2019, Görüşme).
6k					Hepsi	Bana göre hepsi çok önemli. Çünkü mesela bir yazı güzel olur, rengi güzel olur ama şekli çok garip olursa bana böyle bir grafik tasarım 10 üzerinden 5'tir. Bana göre hepsinin bir arada olması gerekir. Çünkü şekli güzel ama rengi kötüyse bana göre çirkindir (17.05.2019, Görüşme).
7k					Hepsi	Renk ve şekil daha ön planda gibi ama hepsi (17.05.2019, Görüşme).
1e	Renk					Önce rengi dikkatimi çekiyor. Sonra o şekilde bakıyorum (18.05.2019, Görüşme).
2e	Renk					Bence renkler. Benim renkler dikkatimi çekiyor (18.05.2019, Görüşme).
3e				İçerik		Hepsi olmalı ama en baskın içerik olmalı (18.05.2019, Görüşme).
4e	Renk					Renk bence. Mesela bir reyonda bir sürü çikolata var. Ama bir tanesi canlı renkte diğerleri siyah. O kırmızıysa mesela daha çok dikkatimi çeker (18.05.2019, Görüşme).
5e	Renk					Çok yüksek ihtimalle renklerin birbirleri ile uyumu çok önemli. Mesela bir rengin orada patlak vermesi çok dikkatimi çekiyor. Oraya bakmasan bile fosforlu turuncu mesela çok kendini gösteren bir renk. Ona bakmamıza yol açabiliyor (18.05.2019, Görüşme).
6e					Hepsi	Hepsi aslında farklı bir değer taşıyor. O grafik tasarımdaki harf de, rengi de insanın tamamen duygu zaaflarına yönelik bir şey. Çünkü mesela herhangi bir cips firmasının “s” ile biten ürün adı koyması bilinçlidir. Çünkü “s” harfi insanda açlık çağırır. Bunun haricinde kırmızı da insanın açlığını harmanlar. Bazı yemek firmalarında kırmızı rengini görebiliriz. Bu yüzden görsel sanatlar aslında görsel grafik tasarım reklamcılık konusunda tamamen insanın duygularına hitap edebilecek bir meslek bence (18.05.2019, Görüşme).
7e		Şekil		İçerik		Yazı gereksiz bence ama şekil ve içerik çok önemli (18.05.2019, Görüşme).

5. SORU:

Öğrencilerin, “Görsel sanatlar dersinde, grafik tasarım konularından sizce hangisi daha verimli çalışmalar yapmanıza yardımcıdır? (piktogram, afiş, logo, ambalaj, hepsi)” sorusuna verdikleri cevaplar:

Bu soruda öğrencilerin yapacakları yorumlara destek sağlaması açısından araştırmacı tarafından internet kaynağından seçilen görseller örnek olarak gösterilmiştir (Bkz. Ek-4). (Görsellerle öğrencilere destek sağlanırken aynı zamanda konu başlıkları ile ilgili olarak kısaca bilgilendirme yapılmıştır.

Tablo 4.5. Öğrencilerin, “Görsel sanatlar dersinde, grafik tasarım konularından sizce hangisi daha verimli çalışmalar yapmanıza yardımcıdır? “sorusuna cevap veren öğrenci cinsiyeti

	Afiş	Piktogram	Logo	Ambalaj
Kız Öğrenciler	2	2	3	1
Erkek Öğrenciler	4	-	3	3
Toplam	6	2	6	4

Bu soruda kimi öğrenci tek bir konu seçimi yaparken kimi öğrenci birden fazla seçim yapmıştır. Öğrenciler konuya farklı cevaplar vermişlerdir. Soruya 1 ve 4 numaralı kız öğrenciler “afiş”, 3,5 ve 7 numaralı öğrenciler “logo” ve 2 numaralı öğrenci ise “piktogram” cevabını vermiştir. 1 ve 7 numaralı kız öğrenciler açıklama yapmamışlardır. 6 numaralı kız öğrenci ise “Bana göre en yararlı olacak şey evrensel piktogramlar. Ama ben ne yapmak isterdim? Dikkat çekmek için böyle ambalaj yapmak isterdim. Daha eğlenceli.” ifadelerini kullanmıştır. Erkek öğrencilerden 1 numaralı öğrenci “ambalaj”, 4 ve 5 numaralı öğrenci “logo”, 6 ve 7 numaralı öğrenci ise “afiş” cevabını vermiştir. Diğer 2 numaralı öğrenci “afiş ve ambalaj”, 3 numaralı öğrenci ise “afiş, logo ve ambalaj” cevabını vermiştir. Öğrencilerin sırasıyla verdiği cevaplar ve açıklamaları şu şekildedir:

Tablo 4.6. Öğrencilerin, “Görsel sanatlar dersinde, grafik tasarım konularından sizce hangisi daha verimli çalışmalar yapmanıza yardımcıdır? (piktogram, afiş, logo, ambalaj, hepsi)” sorusuna verdikleri cevaplar

	Piktogram	Afiş	Logo	Ambalaj	Hepsi	Açıklama
1k		Afiş				x
2k	Piktogram					İlk başta basitleştirmek lazım. Maddeyi basitleştirmek piktogram gibi. Ondan sonra afişe başlamak lazım. Afişin içinde zaten piktogram öğrenmediğin için bir şey yapmaya çalışacaksın ve bunu çok fazla anlatamayacaksın. Araştırma yapmıştım Gsf’ de de bildiğim kadarıyla ilk bunu öğreniyorlar (17.05.2019, Görüşme).
3k			Logo			Diğerleri direk böyle gösterildiğinde ne olduğu açıkça belirtilmiş. Ama evrensel gösterilen semboller daha işe yarıyor. Ama benim fikrimi soracak olursanız logoya gizlenmiş semboller o firmaya ait ipuçları vermesinden dolayı daha gizemli ve estetik duruyor (17.05.2019, Görüşme).
4k		Afiş				Hem bilgisi hem de görüntüsü olduğu için ikisi birbiriyle daha bağlantılı geldi (17.05.2019, Görüşme).
5k			Logo			Ben logoda daha çok grafik tasarım kullanıldığını düşünüyorum. İkinci sıraya da muhtemelen ambalaj tasarımı koyardım. İkisini görünce grafik tasarım aklımda canlanıyor benim (17.05.2019, Görüşme).
6k	Piktogram			Ambalaj		Bana göre en yararlı olacak şey evrensel piktogramlar. Ama ben ne yapmak isterdim? Dikkat çekmek için ve böyle ambalaj yapmak isterdim. Daha eğlenceli (17.05.2019, Görüşme).
7k			Logo			x
1e				Ambalaj		x
2e		Afiş		Ambalaj		Bence afişler onların görsel anlamda bir şeyi yok onlar sadece mesaj vermek isteyen bir şey. Ama ambalajda dikkat çekme isteği var (18.05.2019, Görüşme).
3e		Afiş	Logo	Ambalaj		Daha az şey katan piktogramlar. Diğer üçü daha baskın (18.05.2019, Görüşme).
4e			Logo			Logo tasarımında daha yaratıcı fikirler üretebileceğimi düşünüyorum (18.05.2019, Görüşme).
5e			Logo			Bence logo tasarımı. Çünkü logolara birçok şey gizleyebiliyorsun. Genelde insanlar kendine özgü bir logosu olmasını isterler. Daha iyi olur (17.05.2019, Görüşme).
6e		Afiş				Afiş tasarımı bence bu konuda daha sağlıklı. Çünkü diğerleri çok kuru gözüküyor. Bunlar çok sade. Mesela sigara üzerine çarpı koyuyor. Bunlar insanın çok da duygu boyutu içerisine girmiyor. Fakat bu tarz herhangi bir afişte mesela sigara içersem sonucu kötü olur mesajımı alabiliyoruz (17.05.2019, Görüşme).
7e		Afiş				Görsel ile alakalı ve biz daha genç olduğumuz için daha faydalı bence (17.05.2019, Görüşme).

6. SORU:

Öğrencilerin, **“Görsel sanatlar dersinde grafik tasarım yapmanın düşünme becerilerinize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?”** sorusuna verdikleri cevaplar:

13 öğrenci görsel sanatlar dersinde grafik tasarım yapmanın düşünme becerilerine katkı sağladığını ifade etmiştir. Kız öğrencilerin hepsi “evet” cevabını vermişlerdir. 7 numaralı kız öğrenci konuyu destekleyici açıklama yapmamıştır. 4 numaralı erkek öğrenci “kısmen” cevabına denk gelen yorumunu yapmıştır. Diğer tüm erkek öğrenciler grafik tasarımın düşünme becerilerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. “Evet” cevabı veren 5 numaralı erkek öğrenci ise konuya yanlış açıklama getirmiştir. Bu sorunun cevap çoğunluğuna göre öğrenciler grafik tasarımın farklı bakış açılarına ve yaratıcılığa katkısı olduğunu savunmaktadır. Öğrencilerin sırası ile verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Tablo 4.7. Öğrencilerin, “Görsel sanatlar dersinde grafik tasarım yapmanın düşünme becerilerinize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar

	Evet	Kısmen	Hayır	Açıklama
1k	Evet			Tabii ki düşünüyorum. Biz bir şey ortaya koymaya çalışıyoruz. İnsanlara nasıl hitap edebiliriz. Onların dikkatini nasıl çekebiliriz. Bunu biraz geliştiriyoruz (17.05.2019, Görüşme).
2k	Evet			Bence katkısı var. Çünkü yaratıcılık gerektiriyor (17.05.2019, Görüşme).
3k	Evet			Katkı sağladığını düşünüyorum. Çünkü düşündürüyor ve düşündüğünü yazıya ve işleve geçiriyor (17.05.2019, Görüşme).
4k	Evet			Daha yaratıcı olmamızı sağlıyor (17.05.2019, Görüşme).
5k	Evet			Olduğunu düşünüyorum. Sonuç olarak sen onu yaptığında nasıl pazarlayacağını insanların dikkatini nasıl çekeceğini düşünerek yapıyorsun. Bu da düşünme becerilerini geliştiriyor (17.05.2019, Görüşme).
6k	Evet			Bence çok oluyor. Mesela bir resim yaparken bir yönden düşününce o resim bana göre sıkıcı oluyor. Biraz farklı düşünmek gerekiyor. Benim boya yapmam çok kalındır ama bu benim stilimdir. Bir resim yaparken de grafik tasarım yaparken de yaratıcı olmak çok önemli bir şey (17.05.2019, Görüşme).
7k	Evet			x
1e	Evet			Mesela yaptığımız resimlerde bile fırça darbesini nasıl vuracağımız hakkında birçok şey düşünüyoruz. Yaptığımız şeyleri hayal ederek yapıyoruz (18.05.2019, Görüşme).
2e	Evet			Yaratıcılığı, hayal gücünü geliştiriyor. Farklı şeyler yapmak insanların dikkatini çekiyor. Farklı düşünmeye yönlendiriyor (18.05.2019, Görüşme).
3e	Evet			Bir konuyu başkalarının da nasıl anlayacağını düşünüyorsun (18.05.2019, Görüşme).
4e		Kısmen		Bir çizgiyi kafamda oranlamaya başlayabiliyorum en azından (18.05.2019, Görüşme).
5e	Evet			Tabii ki mesela bir insana özel hissetmesini sağlaması için kişiye özel bir şey tasarlayabilirsin. Bunu yaptığın zaman kendini de iyi hissetmiş olursun. Katkı sağlar. Bir şeyi çok açık düşünebilirsin. O anda bir olayı çok açık düşünmene yardımcı olur (18.05.2019, Görüşme).
6e	Evet			Kesinlikle düşünüyorum çünkü grafik tasarım biraz daha resmi minimalist evreye getirebilmektir. Bu nedenle bu zekâ açıcı da bir şeydir. Çünkü öğrenci ne yapacağım diye düşünüyor. Öğrencinin ne yapacağım diye düşünmesi hem zekâ olarak hem de refleks olarak bu iki kazanımı elde edebilmesini sağlar (18.05.2019, Görüşme).
7e	Evet			x

7. SORU:

Öğrencilerin, “Çevrenizdeki reklam iletişim araçlarının formlarını inceleyerek ne demek istediklerini anlayabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar:

Bu soruda öğrencilere 5. soruda gösterilmiş olan afiş örnekleri tekrar gösterilmiş, öğrencilerin afişte anlatılmak istenen konusunda yorumları alınarak görsel okuryazarlıklarının ne düzeyde olduğu incelenmiştir. Öğrencilerin yaptığı tahmini yorumlara bakılarak afişte anlatılmak istenene tam veya yaklaşık bir biçimde anlam yükleyerek verilen yorumlar “evet” olarak yazılmıştır. Buna göre afişle ilgili olarak anlatılmak istenene yakın tahminlerde bulunan öğrenci sayısı 12’dir. Kız öğrencilerin tamamı “evet” cevabını vermiştir. 1 erkek öğrenci soruyu reddetmiştir. 1 erkek öğrenci ise çekimser yaklaşarak ”kısmen” cevabına denk gelen yorumunu yapmıştır.

Öğrencilerin görsel iletişimlerini okuma becerilerini anlamak ve yorum yapmaları için görseller tekrar gösterilmiştir (Bknz. Ek-4).

Tablo 4.8. Öğrencilerin, Çevrenizdeki reklam iletişim araçlarının formlarını inceleyerek ne demek istediklerini anlayabiliyor musunuz? sorusuna verdikleri cevaplar

	Evet	Kısmen	Hayır	Açıklama
1k	Evet			İkea afişinde topuklu ayakkabının spor ayakkabı kadar rahat olabileceğini anlatmış. Yara bandı afişinde çok güçlü bir elin de aslında yaralanabileceğini anlatmış. Dişler. Sigara için bir insanın dişlerinin sararması (17.05.2019, Görüşme).
2k	Evet			Sport War'da ise düdük bir yandan bomba var. Dişler sigara şeklinde (17.05.2019, Görüşme).
3k	Evet			Çamaşır deterjanı reklamında temizliği çağırıyor. Çünkü bembeyaz üst kirlere arınıyor. Tişört kısmında onu tamamen yok etmiş ve gölge gözüküyor. İkea da dışı şık olduğu kadar içi rahat Sigaralar diş şeklinde. Sigara dişleri çürütür ama colgate bunu engeller (17.05.2019, Görüşme).
4k	Evet			Çamaşır deterjanı afişinde çok temiz olduğu için tişörtün ortası yok. Yara bandı afişinde, süper kahramanın yara bandı kullanması. Diş Macunu afişinde, sigara uçlarına benziyorlar. Diş var. İkea afişinde, hem böyle rahat, hem şık (17.05.2019, Görüşme).
5k	Evet			İkea afişinde, iki türlü ayakkabıyı kullandığına göre kendisinde her türlü malzemenin bulunduğunu söylüyor olabilir. Yara bandı reklamında, Hulk'un elini bantlayabilecek, iyileştirebilecek kadar iyi bir yara bandı (17.05.2019, Görüşme).
6k	Evet			İkea afişinde, üzerinde düşünmezsem ben ne anlattığını anlayamam. Ama burada belki bir ayakkabı dolabından bahsediyor olabilir ve ayakkabılarınızı sıkıştırmaya gerek yok diyor olabilir. Ayakkabı dolabınız daha geniş olabilir. Hem de daha ucuza tarzında bir şey diyor olabilir. Yara bandı afişinde, Hulk diye bir karakter var. O çok güçlüdür. Ama ona bile bu yara bandı yetiyormuş tarzında bir anlamı var (17.05.2019, Görüşme).
7k	Evet			Yara bandı reklamında, çok güçlü bir yara bandı demek istemiş. İkea afişinde, hem spor hem klasik olabilir (17.05.2019, Görüşme).
1e		Kısmen		Sport War afişinde sporla alakalı hakemlerin kullandığı düdük var. Topa da benziyor. Diş macunu reklamında, sigaralar var ve dişler. Yara bandı afişinde, elin ne kadar büyük olursa olsun yara bandının dayandığını anlatıyor (18.05.2019, Görüşme).
2e			Hayır	İkea afişinde, ne alakası var. Bence çok mantıksız olmuş. Diş macunu reklamında, yukarıda sigaralar var ve sigara dişleri sarartmış. Sport war afişinde, burada düdükle bombaya benzetmişler. Yara bandı reklamında, bence mantıksız şeyler bunlar (18.05.2019, Görüşme).
3e	Evet			Yara bandı reklamında, Hulk'un eli kullanılmış. Çok güçlü olsan da yaralanabilirsin. Sport War'da hem düdük hem top gibi gözüküyor. Diş macunu afişinde, sigara dişlere zarar verir diyor. İkea reklamında, moda ayak uydurmak (18.05.2019, Görüşme).
4e	Evet			Diş macunu afişinde, sigara dişleri sarartır. İkea reklamında, eski ayakkabıyı yenilemek gerekir. Eski ve yeni vurgulamış. Yara bandı reklamında, güçlü bir el yaralanabilir diyor (18.05.2019, Görüşme).
5e	Evet			Çamaşır deterjanı afişinde, bir insanın gölgesi temiz. Yara bandı afişinde, Hulk çok güçlü bir karakter. Onun bile yaralanacağını söylüyor. Diş macunu afişinde, üst tarafta sigara var. Dişlere benzetmiş, sararmış dişler (18.05.2019, Görüşme).
6e	Evet			Yara bandı afişinde, Hulk bile parmağını bizimle sarıyor diyor (18.05.2019, Görüşme).
7e	Evet			Diş macunu reklamında, sigara dişleri sarartır diyor. İkea reklamında, rahat ama güzel de. Yara bandı reklamında ise Hulk bile kullanıyor demek istemiş (18.05.2019, Görüşme).

8. SORU:

Öğrencilerin, “Görsel sanatlar dersinde grafik tasarım yapmanın günümüz görsel iletişimlerini okuma becerilerinize katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar:

Kız öğrencilerden 5, erkek öğrencilerden 3 olmak üzere toplam 8 öğrenci “evet” cevabını vermiştir. 3 numaralı “evet” cevabını veren kız öğrenci açıklama yapmamıştır. 1 numaralı kız öğrenci “kısmen”, 7 numaralı kız öğrenci “hayır” cevabını vererek soruyu yorumsuz bırakmıştır. 7, 3 ve 4 numaralı erkek öğrenciler “hayır” cevabını vermiş, 4 numaralı öğrenci “çok değil” yorumunu yapmıştır. 2 numaralı erkek öğrenci ise “kısmen” cevabına denk gelen yorumunu yapmıştır. Diğer öğrenciler ise soruyu, sorulan sorulardan hareketle akıl yürütüp ilişki kurarak cevaplandırmışlardır. Kimi öğrenci dersteki bu etkinliklerin grafiksel çalışmalarla olan ilişkisini kuramazken kimi öğrenci de bu ilişkiyi kurarak tahmin yürütebilmiştir. Öğrencilerin sırasıyla verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

Tablo 4.9. Öğrencilerin, “Görsel sanatlar dersinde grafik tasarım yapmanın günümüz görsel iletişimlerini okuma becerilerinize katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar

	Evet	Kısmen	Hayır	Açıklama
1k		Kısmen		Bizi biraz daha geliştiriyordur (17.05.2019, Görüşme).
2k	Evet			Bence katkı sağlıyor ve geliştiriyor (17.05.2019, Görüşme).
3k	Evet			x
4k	Evet			Çünkü bunu onlar yapıyor ve onları gördükçe de ne anlatmak istediklerini anlıyorsun (17.05.2019, Görüşme).
5k	Evet			Görsel sanatlarda çok fazla resim görüyoruz. Eser inceliyoruz. İncelediğimiz zaman anlamlandırmaya da çalışıyoruz. O yüzden bunları da anlamamıza yardımcı oluyor (17.05.2019, Görüşme).
6k	Evet			Bence çok katkı sağlıyor. Görsel sanatlara ilk geldiğimde bir tabloya baktığımda ne demek istediğini anlayamıyordum. Sadece boya yapmış, buradan ben ne anlayabilirim? Meğer orada karanlığın içinde beyazdan bahsediyor. Sonradan anladım ki kötülüğün içinde iyilik, iyiliğin içinde kötülük varmış. Böyle anladım buraya geldikçe (17.05.2019, Görüşme).
7k			Hayır	x
1e	Evet			Afişlerin nasıl düşünüldüğünü ve ince noktalarını öğrenmek onları anlamamızı kolaylaştırıyor (18.05.2019, Görüşme).
2e		Kısmen		Ben de öyle düşünmeye çalışırsam katkısı olur. Kişiye göre değişir (18.05.2019, Görüşme).
3e			Hayır	x
4e			Hayır	Çok değil (18.05.2019, Görüşme).
5e	Evet			Katkı sağlıyor. Kendin de yapıyorsun çünkü (18.05.2019, Görüşme).
6e	Evet			Kesinlikle var. Çünkü bu kazanımlar bu yaşlarda olabilecek şeyler. Bu yüzden de görsel sanatlarda bu tarz çalışma yapmamızın kesinlikle ileride bir kazanımı olacaktır (18.05.2019, Görüşme).
7e			Hayır	x

9. SORU:

Öğrencilerin, “Resimlerimizde nesne çiziminde grafik tasarım örneklerinden faydalanır mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplar:

Toplam 7 öğrenci (4 kız, 3 erkek) “evet” cevabını vermiştir. 2 numaralı kız öğrenci “kısmen” cevabını vermiştir. 7 numaralı kız öğrenci soruya çekimser yaklaşarak “Faydalanırsam da pek bilmiyorum.” cevabını, 3 numaralı kız öğrenci ise imgesel çalıştığını savunarak “hayır” cevabını vermiştir. 3 ve 6 numaralı erkek öğrenciler “hayır”, 2 ve 4 numaralı erkek öğrenciler “kısmen” cevabını vermiştir. 4 numaralı öğrenci soruya açıklama getirmemiştir. 2 numaralı öğrenci ise grafik tasarımın kolay çizim yapmada etkisinin olduğunu savunmuştur. Öğrencilerin sırasıyla verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Tablo 4.10. Öğrencilerin, “Resimlerimizde nesne çiziminde grafik tasarım örneklerinden faydalanır mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplar:

	Evet	Kısmen	Hayır	Açıklama
1k	Evet			Bir kere bir çalışmamda faydalanmıştım hatta. Dergi afişi, dergi kapağı kullanmıştım (17.05.2019, Görüşme).
2k		Kısmen		Olabilir, olmayabilir. İhtiyacım varsa kullanırım (17.05.2019, Görüşme).
3k			Hayır	Ben genelde imgesel çalıştığım için hayır (17.05.2019, Görüşme).
4k	Evet			Bakarım (17.05.2019, Görüşme).
5k	Evet			İster istemez faydalanırım. Çünkü grafik tasarım neredeyse biz fark etmesek de sürekli hayatımızda gördüğümüz bir şey. Sürekli aklımızın bir ucunda bulunuyor açıkçası. Resim çizerken de aklımıza geliyor (17.05.2019, Görüşme).
6k	Evet			Çok faydalanırım. Çünkü aklıma hiçbir şey gelmesek bile örneğin bir marka yazarım. Ve tekrar tasarlasam nasıl olurdu diye düşünürüm. Bunu merak edip de yaparım. Benim çok hoşuma gider böyle şeyler (17.05.2019, Görüşme).
7k		Kısmen		Faydalanırsam da pek bilmiyorum (17.05.2019, Görüşme).
1e	Evet			Daha gerçekçi çizim yapmayı isterim. Ama o kadar yetenekli değilim. O yüzden grafik tasarım kolay (18.05.2019, Görüşme).
2e		Kısmen		Bazen evet. Mesela grafik tasarımda böyle bir sembole bakıyorum kolay olduğu için (18.05.2019, Görüşme).
3e			Hayır	x
4e		Kısmen		x
5e	Evet			Faydalanırım. Mesela taslak olarak bir afişe bakarak çizmiştim (18.05.2019, Görüşme).
6e			Hayır	Ben böyle bir şey hiç yapmadım (18.05.2019, Görüşme).
7e	Evet			Faydalanırım (18.05.2019, Görüşme).

10. SORU:

Öğrencilerin, “Resim yaparken grafik tasarım çalışmalarından faydalanmak size uygun mudur?” sorusuna verdikleri cevaplar:

Toplam 11 öğrenci soruya “evet” yanıtını vermiştir. 2 ve 7 numaralı kız öğrenciler cevaplarını açıklamamışlardır. 1 kız öğrenci bu soruda “çok düşünmüyorum” ifadesini kullanmıştır. Toplam 6 kız öğrenci “evet” demiştir. 3 numaralı erkek öğrenci ise özgün olmak açısından faydalı bulmadığını ifade ederek “hayır” cevabını vermiştir. 6 numaralı öğrenci ise grafiğin sınırlı, resmin sınırsız olduğunu ifade ederek uygun bulmamıştır. Konuyla ilgili olarak öğrencilerin sırası ile verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.11. Öğrencilerin, “Resim yaparken grafik tasarım çalışmalarından faydalanmak size uygun mudur?” sorusuna verdikleri cevaplar

	Evet	Kısmen	Hayır	Açıklama
1k			Hayır	Çok düşünmüyorum (17.05.2019, Görüşme).
2k	Evet			x
3k	Evet			Aydınlatmak amacıyla kullanılabilir (17.05.2019, Görüşme).
4k	Evet			Uygundur. Zaten o bir fikir veriyor açıkçası (17.05.2019, Görüşme).
5k	Evet			Bence gayet uygun. İkisi bağdaşmış (17.05.2019, Görüşme).
6k	Evet			Çok uygun. Neden uygun olmasın? (17.05.2019, Görüşme).
7k	Evet			x
1e	Evet			Uygun. O grafik resme zenginlik kazandırır (18.05.2019, Görüşme).
2e	Evet			Bence uygun. İlham alabilirsin. Ben bakıyorum mesela (18.05.2019, Görüşme).
3e			Hayır	Kendi çalışmamı yapmak için daha özgün bir şey olması lazım (18.05.2019, Görüşme).
4e	Evet			Tabiki de uygun. Çünkü fikir alabilirim (18.05.2019, Görüşme).
5e	Evet			İnanılmaz gerekli bir şey. İkisi birbirini tamamlıyor. Bilgisayarla ve elle yapılan bir şey ikisi tamamlıyor (18.05.2019, Görüşme).
6e			Hayır	Ben öyle bir şey yapmak istemem açıkçası. Çünkü grafik tasarım estetik bir şey değil. Daha çok insanın anlayabileceği dilde. Tabi estetik halde olanları var. Bu örnekler olanı gösteriyor. Bir şey çağrıştırmıyor. Resimde insan zihninin karmaşıklığı vurgulanıyor. Grafiğin sınırı varken resmin sınırı yok (18.05.2019, Görüşme).
7e	Evet			x

11. SORU:

Öğrencilerin, “Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerine benzer yönlerinin olduğunu düşünüyorsanız yandaki maddelerden hangileridir? (renk, biçim, şekil, içerik, amaç)” sorusuna verdikleri cevaplar:

Tablo 4.12. Öğrencilerin, “Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerine benzer yönleri hangileridir?” sorusuna verdikleri cevaplar

	Renk	Şekil	Biçim	İçerik	Amaç
Kız Öğrenciler	3	3	3	2	2
Erkek Öğrenciler	3	2	2	3	2
Toplam	6	5	5	5	4

Bu soruda öğrenciler akıl yürüterek bir tahminde bulunmuşlardır. Her öğrenci farklı cevaplar vermiştir. 2, 4, 5, 6 numaralı kız öğrenciler soruya birden fazla yanıt vermişlerdir. 7 numaralı kız öğrenci grafik tasarım ve resim arasında benzerlik bulamadığını ifade ederek soruyu reddetmiştir. 6 numaralı erkek öğrenci de “Grafik tasarımın belli bir estetiği var. O sınırı aşamıyorsun.” ifadesini kullanarak benzer yanlarının olmadığını savunmuştur.

Tablo 4.13. Öğrencilerin, “Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerine benzer yönlerinin olduğunu düşünüyorsanız yandaki maddelerden hangileridir? (renk, biçim, şekil, içerik, amaç)” sorusuna verdikleri cevaplar

	Renk	Şekil	Biçim	İçerik	Amaç	Açıklama
1k					Amaç	Amaçları aynı yönde değil ama benzer olduğunu düşünüyorum. Renk ve şekil olarak da bazı çalışmalar da benzer yönleri olabilir (17.05.2019, Görüşme).
2k		Şekil	Biçim			Grafik resmin basiti. Mesela el arabasını basitleştirecekler. Eğer başka bir anlam katmazlarsa el arabası yine aynı amaçla kullanılır. Sadece birinde daha basitleştirilmiş oluyor (17.05.2019, Görüşme).
3k	Renk					Renklerle alakalı olduğunu düşünüyorum. Çünkü grafik tasarımda en önemli şeylerden biri renk. Renklerin dikkat çekmesi gerekiyor. Ama yazıyı da örtmemesi gerekiyor. Bu yüzden resimde kullanıldığı için de bağdaştırabiliyorum (17.05.2019, Görüşme).
4k	Renk	Şekil	Biçim	İçerik		Her açıdan benziyor. Grafik tasarımda da resim kullanıyorsun. Resimde de grafik tasarım (17.05.2019, Görüşme).
5k				İçerik	Amaç	İkisi de bir şeyler anlatmak istiyor. Biri daha sınırlı bir alanda, diğeri daha geniş bir alanda. Ama ikisi de insanlara bir şey vermeye ve anlatmaya çalışıyor. Mesela logolar kendi markasını anlatmaya çalışıyor. Ufak bir sınır içerisinde, resim daha sınırsız bir şekilde istediğini anlatmaya çalışıyor. İçerik ve amaç olarak benziyor olabilirler (17.05.2019, Görüşme).
6k	Renk	Şekil	Biçim			Bana göre bazı resimler grafik sanatların amaçlarıyla benzeşmiyor. Renk olarak illa ki benzer. Şekil olarak da benzeyebilir. Mesela bir top logosu vardır. Başka bir sanatçı da resminde toplarla beraber bir yüz çizmeyi seviyordur (17.05.2019, Görüşme).
7k						Resim daha ayrıntılı bir şey, o yüzden çok benzerliklerini bulamadım (17.05.2019, Görüşme).
1e	Renk					Renk olarak grafik tasarımda da aynı renkler kullanılıyor (18.05.2019, Görüşme).
2e	Renk	Şekil	Biçim	İçerik		Hepsi benziyor. Grafik de yapsam resim de yapsam aynı tarzda yapardım. Aynı renkleri kullanırdım (18.05.2019, Görüşme).
3e	Renk			İçerik	Amaç	İçerik ve amaç benziyor. Renk de ortak bir şey (18.05.2019, Görüşme).
4e				İçerik		x
5e					Amaç	Bence ikisi de kendini göstermek, kendini kabul ettirmek için tasarlanıyorlar (18.05.2019, Görüşme).
6e						Benzediğini düşünmüyorum. Resmi karmaşıktırabiliyoruz. Grafik tasarımın belli bir estetiği var. O sınırı aşamıyorsun (18.05.2019, Görüşme).
7e		Şekil	Biçim			Grafik tasarımda resim kullanılıyor. Örnek alınabilir (18.05.2019, Görüşme).

12. SORU:

Öğrencilerin, “Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerinden farklı yönlerinin olduğunu düşünüyorsanız yandaki maddelerden hangileridir? (renk, biçim, şekil, içerik, amaç)” sorusuna verdikleri cevaplar:

Tablo 4.14. Öğrencilerin, “Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerinden farklı yönleri hangileridir?” sorusuna verdikleri cevaplar

	Renk	Şekil	Biçim	İçerik	Amaç
Kız Öğrenciler	1	1	1	2	5
Erkek Öğrenciler	1	3	3	2	4
Toplam	2	4	4	4	9

2, 3, 4, 6 numaralı kız öğrenciler “amaç” cevabını vermiştir. Grafik tasarımın bilgilendirme, mesaj verme ve duyurmak gibi amaçları olduğunu savunmuşlardır. 2 numaralı kız öğrenci bu konu ile alakalı açıklama yapmamıştır. Bir önceki soruya göre tahmini bir şekilde cevaplandırılan bu soruya göre, 7 numaralı kız öğrenci hepsinin farklı olduğunu savunmaktadır. 3 numaralı kız öğrenci grafik tasarımda bir amacın olduğunu ifade etmiştir. 2 ve 7 numaralı erkek öğrenciler “amaç” yanıtını vermişlerdir. 5 numaralı erkek öğrenci ise “şekil” cevabını vermiştir. 6 numaralı erkek öğrenci, bir önceki soruya bakıldığında iki alanın her anlamda birbirinden çok farklı olduğunu vurgulamıştır. Öğrencilerin sırası ile verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

Tablo 4.15. Öğrencilerin, “Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerinden farklı yönlerinin olduğunu düşünüyorsanız yandaki maddelerden hangileridir? (renk, biçim, şekil, içerik, amaç)” sorusuna verdikleri cevaplar

	Renk	Şekil	Biçim	İçerik	Amaç	Açıklama
1k				İçerik		Resim insanlara hitap etmek, insanların beğenisini kazanmak için yapılan bir şey. Ama grafik tasarım reklam ve slogan daha çok insanların dikkatini çekmek için insanlara yöneliktir (17.05.2019, Görüşme).
2k					Amaç	x
3k					Amaç	Çünkü grafik tasarımda daha çok bilgilendirme, öne çıkartmak varken resimde amaç olmasına gerek yok (17.05.2019, Görüşme).
4k					Amaç	Resimde verilen düşünce biraz basit olabilir. Ama grafik tasarımda marka ve reklam olduğu için onu belli eden daha açık mesajlar veriyor olabilir (17.05.2019, Görüşme).
5k			Biçim			Biri daha sınırlı biri daha sınırsız olduğu için biçim (17.05.2019, Görüşme).
6k					Amaç	Bazı resimler dikkat çekmek içindir. Afişler mesela. Ama bazıları da insanlara bir şey duyurmak içindir (17.05.2019, Görüşme).
7k	Renk	Şekil	Biçim	İçerik	Amaç	x
1e				İçerik	Amaç	Amaç ve içerik farklı (18.05.2019, Görüşme).
2e					Amaç	Resim yaparken kişisel davranıyorsunuz (18.05.2019, Görüşme).
3e		Şekil	Biçim			x
4e			Biçim			x
5e		Şekil				x
6e	Renk	Şekil	Biçim	İçerik	Amaç	
7e					Amaç	Grafik tasarım iş ve ticaret amaçlı kullanılıyor (18.05.2019, Görüşme).

13. SORU:

Öğrencilerin, “**Kendinizi ifade etmek üzere çoklukla grafik tasarım mı, resim mi yapmayı tercih edersiniz?**” sorusuna verdikleri cevaplar:

10 öğrenci (5 kız, 5 erkek) tercihini resimden yana kullanmışlardır. Resim tercih eden öğrenciler duygularını yansıtmada resmin sınırsızlığını, grafik tasarımın daha teknik bilgi olduğunu vurgulamışlardır. 5 numaralı erkek öğrenci “Grafiğe bakıp resim yaparım. Basit çizimleri detaylandırırım. O yüzden resim.” ifadesini kullanmıştır. 2 kız, 2 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 4 öğrenci tercihini grafik tasarımdan yana kullanmışlardır. Grafik tercih sebebi olarak da resmin daha zor, grafiğin daha kolay çizim olduğunu, resmin yorumlanmasının daha zor fakat grafik tasarımın daha anlaşılır olması, mesaj vermesi yönlerine vurgu yapmışlardır. Öğrencilerin sırası ile verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Tablo 4.16. Öğrencilerin, “Kendinizi ifade etmek üzere çoklukla grafik tasarım mı, resim mi yapmayı tercih edersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar

	Resim	Grafik Tasarım	Açıklama
1k		Grafik Tasarım	Daha çok kendimi ifade edebildiğimi düşünüyorum (17.05.2019, Görüşme).
2k	Resim		x
3k	Resim		Resim yapmayı tercih ederim (17.05.2019, Görüşme).
4k	Resim		Bence anlaşılır yapmak ve mesaj vermek için grafik tasarım daha uygun. Eğer kızarsam ve üzülürsem resim olabilir. Resmi tercih ederim (17.05.2019, Görüşme).
5k	Resim		Grafik tasarım hakkında çok bir bilgim olmadığı için resim konusunda kendimi daha iyi ifade edebiliyorum (17.05.2019, Görüşme).
6k	Resim		Resim yapmayı tercih ederim. Grafik tasarımda birkaç amaç varken resimde bir sürü amaç vardır. Ama bana göre grafik tasarım resmin de bir dalıdır (17.05.2019, Görüşme).
7k		Grafik Tasarım	Grafik tasarımı tercih ederim. Resim daha zor geliyor bana. Grafik daha kolay (17.05.2019, Görüşme).
1e		Grafik Tasarım	Grafik tasarımı daha çok tercih ederim. Şuradaki tek bir resimden bir sürü şey çıkartabiliyoruz. Resmi herkes yorumlayamaz (18.05.2019, Görüşme).
2e	Resim		Resmi tercih ederim. Grafiği öğrenmeye çalışırım. Resim yaparken kendimi daha özgür hissediyorum. Grafik daha çok teknik bilgi (18.05.2019, Görüşme).
3e	Resim		Grafik tasarım hakkında pek bir bilgim olmadığı için Resim (18.05.2019, Görüşme).
4e	Resim		Resim yapmayı tercih ederim. Bir şeyler çizmek ve içimdekini dışarıya yansıtabilmek için (18.05.2019, Görüşme).
5e	Resim		Grafiğe bakıp resim yaparım. Basit çizimleri detaylandırırım. O yüzden resim (18.05.2019, Görüşme).
6e	Resim		Resmi tercih ederim. Ama kötü resim çizerim. Aklım karmaşıktır çünkü (18.05.2019, Görüşme).
7e		Grafik Tasarım	x

Birinci Alt Problem: Görsel Sanatlar dersinde lise öğrencilerinin grafik tasarımı hakkında bilgileri var mıdır?

Çalışma grubunda, kız öğrencilerden 5, erkek öğrencilerden 4 olmak üzere toplam 9 öğrenci bu bilgiye sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Bu ifadelerine göre öğrenciler diğer sorularda verdikleri cevaplara göre de değerlendirildiğinde çevrelerindeki görsel iletişimlerin farkında oldukları görülmüştür. Buna göre öğrenciler çoğunlukla grafik tasarımın kendilerini ve tüketimlerini etkileyen reklam ve ticari yönüne vurgu yapmışlardır. Kimi öğrenci akıl yürüterek çevredeki tüm görsel iletişimlerin bir tasarımcı ürünü olduğu tahmini ile grafik tasarımı ve hakkındaki soruları yorumlayabilmiştir. Öğrenciler yaptıkları açıklamalarda grafik tasarımın lise öğrencilerinin yaşantılarında bir yeri olduğunu, onlarsız bir yaşantının sıkıcı ve monoton olacağını ve grafik tasarımın kendileri üzerindeki etkilerini kabul etmişlerdir. Bu doğrultuda öğrencilerin bu alanda çalışan, özel ilgisi olan öğrenci dışında ve grafik tasarımın geniş kapsamlı içeriği hakkında kısıtlı bilgiye sahip olarak akıl yürütme ile kısmen bu bilgiye sahip oldukları söylenebilir.

İkinci Alt Problem: Görsel Sanatlar dersinde lise öğrencilerinin grafiksel çalışmalar hakkında bilgileri var mıdır?

Çalışma grubundaki öğrencilerin günümüz grafik tasarımlarını görsel sanatlar dersi uygulamalarına ne derece taşıyıp taşımadıkları veya buna benzer çalışmalar yapıp yapmadıkları konusunda yöneltilen soruya göre öğrenciler görsel sanatlar dersi içerisindeki etkinliklerine göre tahmini bir cevaplandırma yapmışlardır. Kimi öğrenci görsel sanatlar dersindeki bu etkinliklerin grafiksel çalışmalarla olan ilişkisini kuramazken kimi öğrenci de görsel sanatları dar kalıbı dışarısında düşünmeye çalışarak bu tahmini yürütebilmiştir. Bu anlamda bazı öğrencilerin grafik tasarımı, grafik tasarım eğitimindeki gibi değerlendirerek daha çok teknik bilgiye sahip olunması gereken ayrı bir alan olarak ve görsel sanatları resim dersi kapsamında değerlendirdikleri görülmüştür. 4 kız, 2 erkek öğrenci grafik tasarımı görsel sanatlar dersi uygulamalarına taşıdıklarını ifade ederek grafik tasarımın teknik bilgi dışındaki tasarım yönüne vurgu yaptıkları görülmüştür. Buna göre öğrencilerin görsel sanatlar dersini dar kapsamı içerisinde bildikleri fakat bu soru yolu ile akıl yürüterek grafiksel çalışmalar anlamında farkındalık kazandıkları söylenebilir.

Üçüncü Alt Problem: Görsel Sanatlar dersinde lise öğrencilerinin cinsiyete göre grafik tasarım bilgileri ve görsel iletişim araçlarının fark edilmesi konusundaki bilgilerinde farklılık var mıdır?

Çalışma grubunda 5 kız 4 erkek çevrelerindeki görsel iletişim araçlarının grafik tasarım ürünü olduğunu ve bir tasarımcı tarafından gerçekleştirildiğini bildiklerini söylemişlerdir. Öğrencilerin çoğu (7 kız, 5 erkek) grafik tasarım ürünlerini dikkat çekici bulunduğunu söylemişlerdir. Erkek öğrencilerin yaptıkları yorumlara göre grafik tasarım ürünlerini kızlara oranla daha renkli bir şekilde değerlendirdikleri görülmüştür. Kız öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre kız öğrencilerin çoğunluğu için grafik tasarımda renk, şekil, yazı, içerik öğelerinin hepsinin önem taşıdığı ikinci etapta yazının önemli olduğu görülmüştür.

	Afiş	Piktogram	Logo	Ambalaj
Kız Öğrenciler	2	2	3	1
Erkek Öğrenciler	4	-	3	3
Toplam	6	2	6	4

Çoğunluğa ve yorumlara göre değerlendirildiğinde, erkek öğrenciler grafik tasarım konularından daha çok dikkat çeken ve yaratıcılık gerektiren çalışmaların, kız öğrenciler ise grafik tasarım olarak kendilerine fayda sağlayan çalışmaların verimli olacağını söylemişlerdir. Öğrencilere gösterilen afişler ile görsel okuryazarlıkları incelendiğinde tüm kız öğrencilerin afişte anlatılmak istenene tam ve yaklaşık bir şekilde yorum yapabildikleri görülmüştür. Erkek öğrencilerden biri afişteki grafiksel anlatım biçimini gereksiz ve saçma bulduğu, bir öğrencinin de afişi anlamlandırmada zorluk çektiği görülmüştür. Kız öğrencilerin çoğunluğu görsel sanatlar dersinde grafiksel çalışma yapmanın görsel okuryazarlıklarına faydası olduğunu söylemişlerdir. Erkek öğrencilerin de bir kısmı görsel sanatlar dersinde grafiksel çalışma yapmanın görsel okuryazarlıklarına faydası olduğunu savunurken bir kısmı da pek faydası olmadığını savunmuşlardır. Kız öğrencilerden bir, erkek öğrencilerden de bir öğrenci dışında diğer tüm öğrenciler aydınlatma, fikir alma, çalışmaya zenginlik katma, grafik ve resmin birbirleriyle uyumu konusunda resim yaparken grafik tasarım çalışmalardan faydalanmanın uygun olduğunu söylemişlerdir. Kız öğrencilerden iki, erkek öğrencilerden de iki kişi kendilerini ifade etmede resimden çok grafiğin kolaylaştırıcı

olduğunu, grafiğin anlaşılır olması gibi özelliklere sahip olmasından dolayı grafik tasarımı seçmişlerdir. Bir kız öğrenci üniversitede grafik tasarım okumak istediğini, bir erkek öğrenci de babasının işi dolayısı ile grafik tasarım işi ile ilgilendiğini belirterek grafik tasarımı seçmişlerdir. Çoğunluğa göre kız ve erkek öğrenciler kendilerini ifade etmede grafikten çok resim yapmayı tercih etmişlerdir. Kimi öğrenci grafiğin daha teknik bilgi olduğunu savunarak, kimi grafik tasarım hakkında pek bir bilgisi olmadığı için, kimi de daha özgür bir alan olduğu ve duyguları yansıtmada daha uygun olduğunu ifade ederek resim yapmayı seçmiştir.

Dördüncü Alt Problem: Görsel sanatlar eğitiminde grafiksel yorumlara gidilmesi öğrencilerin yaratıcılığına ve görsel sanatlar eğitimine katkı sağlıyor mu?

Öğrenciler açıklamalarında grafik tasarımın sanatsal yönünün daha çok pazarlama, reklam veya ticarete olan etkisini vurgulamışlardır. Buna göre tüm bu grafik tasarımların dikkat çekici olması gerektiğini savunmuşlardır. Görsel sanatlar dersinde grafik tasarım yapmak öğrencilerin grafiksel yorumlamalara gitmesine katkı sağlamaktadır. Öğrenciler için resim yaparken grafik tasarımdan faydalanmak anlatıma zenginlik katmak, fikir almak açısından katkılar sağlamaktadır. Öğrenciler kendilerini de etkileyen bu tasarımların veya bu tasarımlara benzer çalışmaların farklı bakış açıları ve yaratıcılıkları konusunda düşünme becerilerine katkı sağladığını söylemişlerdir. Öğrenciler Grafik tasarımda insanlara hitap etmenin, ürünü pazarlamanın, ürüne kimlik kazandırmanın ve görselin en minimalist haline indirgenmesinin düşünme becerilerine dolayısıyla tasarımlara katkısının olacağını söylemişlerdir.

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Görsel sanatlar dersi, bünyesinde birçok alan barındırmaktadır. Gün geçtikçe dar kalıbı içerisinden çıkarak klasik bir resim dersi yerine fotoğraf, baskı, seramik, heykel, enstelasyon tasarımlarını ve teknolojiye bağlı olarak gelişen üç boyutlu çalışmalar gibi geniş alanları içerisinde barındıran ve içeriği teknolojiye ve yeniliklere göre sürekli gelişen bir ders haline gelmiştir. Bu ders kapsamı içerisinde afiş, çizgi roman, soyutlamalar, tasarıma yönelik uygulamalar ile beraber grafik tasarım alanı görsel sanatlar dersinde kendini göstermektedir. Öğrencilerin görsel sanatlar dersi içerisinde yaptıkları bu kapsamdaki çalışmalar yoluyla grafik tasarımı tanımaları ve anlamlandırabilmelerine yönelik farkındalık kazandırmak amaçlanmıştır. Bu nedenle, çalışmalarına etki eden öğrencinin günümüz yaşantısının bir parçası olan grafik tasarımın öğrencilerin görsel sanat uygulamalarında ne derece etkin kullanılabildiğine ilişkin problem durumu sorgulanmıştır. Bununla ilgili olarak görsel sanatlar dersi öğrencilerinin görüşmeleri bu konudaki problemi tanımlamaya katkı sağlamıştır.

Görsel sanatlar dersinde grafiksel yorumlara gidilmekte, grafik tasarımı da görsel sanatlardan etkilenmektedir. Bu etkileşimden yola çıkarak çalışma kapsamı iki temel başlık altında düşünüldüğünde;

- 1) Öğrenci çalışmalarında grafiksel yorumların tespiti
- 2) Öğrenci çalışmalarına etki eden grafik tasarım ürünlerinin etkisi gibi iki yönlü olarak grafik tasarımın görsel sanatlara katkısı incelenmiştir.

Özel bir Anadolu Lisesi'nin 9, 10, 11. sınıf öğrencilerinde grafik tasarımın görsel sanatlara katkısı hakkında görüşme tekniği kullanılarak araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonuçları aşağıdaki gibidir:

- 1) Çalışma grubuna katılan öğrencilerin bir kısmı grafik tasarım hakkında bilgiye sahipken bir kısmı bu bilgiye sahip değildir. Bilgi sahibi olan öğrencilerin de kısmen bu bilgiye sahip oldukları söylenebilir.

- 2) Çalışma grubuna katılan öğrencilerin çoğu günümüzde grafik tasarımın kendilerini ve tüketimlerini etkileyen reklam ve ticari yönünün olduğunu ifade ederek tüm görsel iletişim araçlarının kendileri üzerinde etkisinin olduğunu kabul etmişlerdir.
- 3) Öğrencilere grafik tasarımın dikkati en çok çeken öğesinin hangisi olması gerektiği konusunda bir öğrenci pazarlama stratejilerini örnek göstererek başarılı bir açıklama yapmıştır. Genel olarak öğrencilerin yöneltilen sorular doğrultusunda grafik tasarıma yönelik farkındalık kazanarak akıl yürütüp yorum yapabildikleri görülmüştür.
- 4) Çalışma grubu grafik tasarımın görsel sanatlar dersinde ne derece etkin olduğu konusundaki soruya, görsel sanatlar uygulamaları içeriğindeki grafiksel çalışmalarla ilişkisini kurabilen öğrenciler tahmin yürütebilmişlerdir. Bazı öğrenciler görsel sanatlar içerisinde değerlendirilebilen grafiksel çalışmaları grafik tasarım eğitimi olarak değerlendirmedikleri, teknik bilgi almak adına bilgisayarlı grafik tasarımın olmadığını söylemişlerdir. Öğrencilerin grafik tasarıma ve kapsamına yönelik bilgilerinin olmadığı ya da yeterli düzeyde olmadığı gözlemlenmiştir.
- 5) Çalışma grubunda cinsiyete göre grafik tasarımlardan beklentilerin değiştiği gözlemlenmiştir. Erkek öğrencilerin grafik tasarım ürünlerini daha renkli bir yaklaşımla değerlendirdikleri görülmüştür. Görsellerle desteklenerek sorulan sorularda öğrenciler grafik tasarım konularından hangisinin daha verimli olacağı konusunda çeşitli cevaplar vermişlerdir. Buna göre erkek öğrencilerin çoğunlukla dikkat çekme ve yaratıcılık bağlamında, kız öğrencilerin ise grafiksel yorum yapmalarına en fayda sağlayıcı çalışmalar bağlamında konuyu yorumlamışlardır. Öğrencilerin bazı grafik tasarım konuları üzerine yeterli bilgiye sahip olmadıkları gözlemlenmiştir.
- 6) Öğrencilerin, resim yaparken grafik tasarımdan faydalanmaya olumlu baktıkları görülmüştür. Öğrenciler grafik tasarımdan faydalanmanın fikir alma, aydınlatma, çalışmaya zenginlik katmak gibi faydaların olabileceğini söylemişlerdir. Bu soruya akıl yürüterek cevap vermişlerdir.
- 7) Öğrenciler görsel sanatlar dersi içerisinde grafik tasarım yapmanın insanlara hitap etme, dikkat çekme, ürünü pazarlama, ürüne kimlik kazandırmak gibi amaçların sorgulanmasından dolayı düşünme becerilerine katkı sağladığını söylemişlerdir.

Verilen cevaba göre değerlendirildiğinde bir öğrencinin grafik tasarımın düşünme becerilerine katkısı ile ilgili olan soruyu net olarak anlamadığı görülmüştür.

- 8) Çalışma grubunun grafik ve resim arasındaki benzerlikler ve farklılıklar konusunda çeşitli cevaplar verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin benzerlikler ve farklar konusunda akıl yürütüp ilişki kurarak sorulara cevap verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin grafik ve resmin benzer ve ayırıcı noktalarındaki bilgilerinde eksiklikler olduğu görülmüştür.
- 9) Öğrenciler çoğunlukla kendilerini ifade aracı olarak resim yapmanın grafiğe göre daha uygun olduğunu söylemişlerdir. Burada görsel sanatların sadece resim dersi olması algısı ile beraber grafik tasarım hakkındaki bilgi eksiklikleri de etkili olmuştur. Genel olarak öğrenciler grafik tasarımın belli bir amaca yönelik olmasının kendilerini ifade etmede bir engelleyici olarak görmüşlerdir.

5.2. Öneriler

Görsel sanatlar dersinde grafik tasarımın derse ve ders içi uygulamalarına katkısının incelenmesi konusunda yapılan bu araştırmada, Özel bir Anadolu Lisesi'nin 9, 10, 11. sınıf öğrencileriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda çıkan sonuçlara yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Görsel sanatlar eğitimi kapsamına yönelik sadece resim dersi algısının kısmen de olsa devam ettiği görülmüştür. Tasarım becerilerinin kazandırıldığı görsel sanatlar dersinde öğrencilerin daha fazla sorgulayabilmeleri, analiz edebilmeleri ve sentez bir ürün ortaya koyabilmeleri adına grafik tasarım eğitiminin görsel sanatlar dersi içerisinde daha etkin verilerek içeriğin geliştirilmesi önerilmektedir. En başta, sade çizimlerin insanların ilk görsel iletişim dili olduğu ve o zaman diliminden bugüne görsel iletişimin yaşadığı tüm değişim ve gelişimlerin, günümüzün geniş kitlelerine hitabında bugün çok önemli bir işleve, iletişime sahip olmasının öneminin kavratılması gerekmektedir. Öğrencilerin sözel anlatım dili dışındaki görsel iletişimlere olan farkındalıklarının artırılarak hayatlarındaki her alanda grafik tasarımın varlığına yönelik bilinç kazandırılmalıdır. Bu görsel iletişimin bir trafik lambası ile kurulan iletişimden, kitle iletişim araçlarına olan boyutuna yönelik dikkat çekilerek öğrencilerin grafik tasarım ürünleri ilgili incelemeler yapmalarına ve bilinçli bir yaklaşım sergilemelerine katkı sağlanmalıdır. Tüm insanlığı

ilgilendiren böylesine önemli ve güçlü bir alanın hak ettiği değeri görmesine olanak sağlanmalıdır.

Lise öğrencisinin de içinde yaşadığı toplumun bireyi olarak hızlı tükettiğini, grafik tasarımın da toplumun bir yansıması olduğunu düşünürsek görsel sanatlar eğitiminde bu etkileşimden faydalanılarak grafik tasarım adına bilinç kazandırılabilir. Grafik tasarımın siyasal, sosyal, ekonomik, psikolojik gibi her alandaki varlığına yönelik örneklerle, hayatımızın içindeki bu alan hakkında çok dikkat çekici sunumlar hazırlanarak öğrencilerde farkındalık artırılabilir. Ulusal ve uluslararası grafik sanatçılarının sinema film afişleri gibi veya farklı alanlardaki tasarımların insanlarda uyandırdığı marka kültürünün grafik ile bağlantısı çarpıcı şekilde göz önüne konulabilir. Bunun için grafik tasarımın insanlarla iletişim kurabilme, tanıtım yapma, mesaj verme ve pazarlama amacının görsel iletişim örnekleri olan afişler, paketli gıdalar veya piktogramlar gibi görsel iletişim sağlayan tüm grafik tasarım ürünlerinin görsel iletişim dilinde ne kadar etkili olduğu ve bunların insanlar üzerindeki psikolojik etkilerine dikkat çekilmelidir. Öğrencilere bu konularla alakalı sunumlar hazırlayarak bu alanda gerçekleştirilen görsel iletişim sanatı stratejilerinin paylaşılması dikkati çekerken farkındalığın artırılmasına aynı zamanda günümüz sanatını çözümleyebilmelerine ve görsel okuryazarlıklarının gelişmesine katkı sağlayacaktır. Sanat okuryazarlığını kavramış bireylerde grafik tasarımın önemini vurgulamak için resim sanatı ve grafik tasarım arasındaki belirsizliklerin öğrencide giderilmesi önerilmektedir.

Öğrencilerin bilgisayar oyunlarından tablet kullanımlarına büyük zamanlarını harcadıkları teknolojinin, teknoloji çağının bireyleri olarak bu alandaki yetkinlikleri, grafik tasarım eğitimi ile avantaja çevrilebilir. Ders içi uygulamalarda öğrencilerin teknoloji çağının bireyleri olarak yaptıkları resimleri çizim tabletleri yoluyla dijital ortama aktarmaları, tasarımlarının grafik tasarım eğitimindeki teknik bilgiler ile boyutlandırılmaları daha etkin bir şekilde sağlanabilir.

Görsel sanatlar eğitimi gelişen teknoloji ile beraber farklı anlatım biçimlerini, grafiksel yorumları kapsayarak öğrencilerin yaratıcılıklarına destek sağlamalıdır. Amaç öğrencinin grafik tasarım çalışmaları ile düşünme becerilerinin aktif olmasını ve böylelikle tasarımlar yapmasını sağlamaktır. Algıların ve düşüncelerin grafik tasarım ile eğitilmesi sentez ürünlerin ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Alakuş, A. ve Mercin, L. (Ed.) (2009). *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Alpaslan, T. D. (2006). Türk grafik sanatının doğuşu ve İbrahim müteferrika. *Türkbilig*, 12, 129-200.
- Arıkan, A. (2008). *Grafik tasarımda görsel algı*. Konya: Eğitim Akademi.
- Arıkan, R. (2007). *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama*. Ankara: Asil.
- Ashier, M. (1991). *Grafik sanatlar tarih ve yorumlar*. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Anasanat Dalı Yayınları-2.
- Ataç, F. (1991). *İnsan yaşamında psikolojik gelişim*. İstanbul: Beta.
- Ayaydın, A. (2009). *Çoklu zekâ tabanlı görsel sanatlar eğitimi*. Ankara: Gündüz.
- Aydın, B. (2005). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. Ankara: Atlas.
- Becer, E. (1997). *İletişim ve grafik Tasarım*. Ankara: Dost.
- Berger, J. (2002). *Görme biçimleri*. İstanbul: Metis.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2007). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş. K., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Çam, A. T. (Ed.) (2014). *Türk grafik tasarım tarihi*. İzmir: Analiz.
- Dilmaç, O. (2015). Tasarım eğitimi tarihi ve william morris. *İdil*, 4 (16), s.1-16.
- Erinç, S. M. (2004). *Resmin eleştirisi üzerine*. Ankara: Ütopya.
- Genç, A. ve Sipahioğlu, A. (1990). *Görsel algılama "sanatta yaratıcı süreç"*. İzmir: Sergi.
- Gombrich, E. H. (2004). *Sanatın öyküsü*. Erol-Ömer Erduran İpşiroğlu (Çev.). İstanbul: Remzi.
- Gökaydın, N. (2010). *Temel sanat eğitimi*. İstanbul: BTYM.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel.
- Kınık, M. (2014). İbrahim müteferrika ve yayımladığı ilk kitaplar. *Kalemşi*, 2,4, 23-40.

- Işingör, M., Eti, E. ve Ashier, M. (1986). *Resim I temel sanat eğitimi resim teknikleri grafik resim*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Odabaşı, H. (1996). *Grafikte temel tasarım*. İstanbul: Şahsi.
- Özol, A. (2012). *Sanat eğitimi ve tasarımda temel değerler*. İstanbul: Pastel.
- Özsezgin, K. (1981). *Başlangıcından bugüne çağdaş Türk resim sanatı tarihi*, İstanbul: Tıglat.
- San, İ. (1985). *Sanat ve eğitim: yaratıcılık-sanat sorunları, kavramları ve eleştirisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- San, İ. (2004). *Sanat ve eğitim*. Ankara: Ütopya
- Siretli, A. ve Taşçoğlu, M. (2016). Grafik tasarımda litografinin yeri ve henri de toulouse-lautrec'in afiş tasarımları. *Dergipark*, 187-202. 10 Mart 2019 tarihinde <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sanatvetasarim/article/download/5000190302/5000180049> adresinden erişildi.
- Tansuğ, S. (1988). *Sanatın görsel dili*, İstanbul: Remzi.
- Teker, U. (2009). *Grafik tasarım ve reklam*. İstanbul: Yorum Sanat.
- Tepecik, A. (2002). *Grafik sanatlar, tarih- tasarım-teknoloji*, Ankara: Detay.
- Türnüklü, A. (2002). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24, 543, 559.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin
- Weill, A. (2007). *Grafik tasarım*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- White, A. (2011). *The elements of graphic design*. New York: Allworth
- Wolfflin, H. (1995). *Sanat tarihinin temel kavramları*. Hayrullah Örs (Çev.). İstanbul: Remzi.

İnternet/Resim Kaynakları:

- Resim 1:** <https://ekstrembilgi.com/arkeoloji/lascaux-magara-resimleri/> 8 Şubat 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 2:** <http://clipart-library.com/clipart/266484.htm> ziggurat resmi 8 Şubat 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 3:** <https://ufuk.nl/resimden-yaziya-gecis-formu-civi-yazisi-12470h.html> 12 Şubat 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 4:** <https://twitter.com/celinesymbioss/status/792692024122179584> 12 Şubat 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 5:** <https://bilmekozgurlestirir.wordpress.com/2016/07/13/alfabe/> 22 Şubat 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 6:** <https://purelanders.com/2011/12/17/does-the-diamond-sutra-say-there-is-no-pure-land/> 10 Mart 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 7:** <https://www.alfabesi.com/fenike-alfabesi/> 10 Mart 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 8:** <https://dergipark.org.tr/download/article-file/192417> 10 Mart 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 9:** <https://www.lancaster.ac.uk/users/yorkdoom/palweb/week04/romuncb.htm> 10 Mart 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 10:** <http://www.practicallyefficient.com/> 12 Mart 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 11:** <https://dergipark.org.tr/download/article-file/192417> 16 Mart 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 12:** <https://www.wikitarikh.com/johannes-gutenberg-ve-matbaanın-gelisimi/-gutenberh> 26 Mart 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 13:** <https://deacademic.com/dic.nsf/dewiki/6730-> 11 Mart 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 14:** <https://www.wdl.org/en/item/14711/-> 11 Mart 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 15:** <http://jacques-andre.fr/faqtypo/Fournier/> 12 Mart 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 16:** <http://classconnection.s3.amazonaws.com/699/flashcards/23699/jpg/8-71318863508445.jpg> 4 Mayıs 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 17:** <https://tr.pinterest.com/pin/793055815608641738/visual-search/?x=16&y=16&w=505&h=640> 16 Mayıs 2018 tarihinde edinilmiştir.

- Resim 18:** <http://www.johnbaskerville.co.uk/georgicon-i.html> 17 Mayıs 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 19:** <https://biogrph.wordpress.com/article/giambattista-bodoni-1x4qvbqoz9orn-90/> 22 Mayıs 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 20:** https://www.bilgiustam.com/resimler/2015/06/6654_newcomen_ve_watt_m_akineleri.jpg 28 Mayıs 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 21:** <https://tr.pinterest.com/pin/528891549963212556/?lp=true> 28 Mayıs 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 22:** https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alois_Senefelder_Portrait.jpg 12 Haziran 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 23:** [file:///C:/Users/userpc/Downloads/5000190302-5000452199-1-PB%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/userpc/Downloads/5000190302-5000452199-1-PB%20(3).pdf) 12 Haziran 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 24:** <https://www.pinterest.ru/pin/434175220313330486/> 27 Haziran 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 25:** <https://tr.pinterest.com/pin/583990276650131534/> 22 Ağustos 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 26:** <https://tr.pinterest.com/pin/446278644297848700/> 22 Ağustos 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 27:** <https://tr.pinterest.com/pin/147211481548369197/?lp=true> 22 Ağustos 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 28:** <https://www.amazon.com/Pacifica-Island-Art-Etudiants-Advertising/dp/B00NVVGSTC> 24 Ağustos 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 29:** <https://www.enchantedbooklet.com/le-morte-darthur/> 06 Eylül 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 30:** <https://www.reprodart.com/a/hardy-dudley/plakatfrdieoperetteagaietygirlvo-nsidneyjones-1.html> 06 Eylül 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 31:** <https://tr.pinterest.com/pin/535295105704155753/> 08 Eylül 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 32:** <https://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1995.511.1/> 09 Eylül 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 33:** <https://www.santafixie.fr/blogfr/marcel-duchamp-roue-de-velo/> 10 Şubat 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 34:** <https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2010/jan/22/van-doesburg-tate-modern-exhibition> 10 Şubat 2019 tarihinde edinilmiştir.

- Resim 35:** <http://augingembre.blogspot.com/2015/01/raoul-hausmann.html> 10 Şubat 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 36:** <https://www.dalipaintings.com/persistence-of-memory.jsp> 14 Şubat 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 37:** <https://collection.cmoa.org/objects/b19a3628-30d0-4db6-b049-cf707fc29ace> 22 Şubat 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 38:** <https://www.thetimes.co.uk/article/whats-on-tv-tonight-zpphf26ql> 22 Şubat 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 39:** <https://www.wikiart.org/en/el-lissitzky/book-cover-for-chad-gadya-by-el-lissitzky-1919> 25 Şubat 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 40:** <https://artsandculture.google.com/asset/composition-with-red-blue-and-yellow/xwERWaqDyIcZ9w?hl=tr> 11 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 41:** <http://www.csun.edu/~pjd77408/DrD/Art461/LecturesAll/Lectures/lecture07/Destijl.html> 12 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 42:** <https://fabforgottenobility.tumblr.com/post/46449229151/scenzen-moholy-nagy-l%C3%A1szl%C3%B3-pneumatik-1924> 04 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 43:** <https://www.theguardian.com/culture/gallery/2008/dec/05/design> 04 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 44:** <https://garadinervi.tumblr.com/post/178552609821/piet-zwart-eeen-kleine-keuze-uit-onze> 04 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 45:** <https://www.icp.org/browse/archive/constituents/paul-schuitema?all/all/all/all/0> 05 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 46:** https://www.moma.org/collection/works/6423?artist_id=3843&locale=en&page=1&sov_referrer=artist 05 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 47:** <https://tr.pinterest.com/pin/343118065351687921/> 11 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 48:** https://www.moma.org/collection/works/7916?artist_id=314&locale=en&page=1&sov_referrer=artist 11 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 49:** https://www.moma.org/collection/works/6625?artist_id=559&locale=en&page=1&sov_referrer=artist 12 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 50:** <https://tr.pinterest.com/pin/567735096757976550/> 12 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.

- Resim 51:** <https://www.moma.org/collection/works/4882> 14 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 52:** <https://tr.pinterest.com/pin/484137028666072957/?lp=true> 15 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 53:** <http://www.historygraphicdesign.com/the-age-of-information/the-international-typographic-style/806-max-miedinger> 15 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 54:** <https://lovemenuart.com/products/the-stork-club-new-york-1946-book-cover> 17 Nisan 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 55:** <https://tr.pinterest.com/pin/382665299589613330/> 11 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 56:** <http://graphiquefantastique.com/2009/07/25/jadore-gene-federico/> 11 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 57:** <http://a-g-i.org/design/families> 12 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 58:** <https://www.britannica.com/biography/Peter-Behrens> 12 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 59:** <https://tr.pinterest.com/pin/419890365233097984/?lp=true> 16 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 60:** <https://www.pinterest.es/pin/249386898096216588/> 16 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 61:** <https://tr.pinterest.com/pin/302867143676709434/> 17 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 62:** <https://www.moma.org/collection/works/8108> 18 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 63:** <https://tr.pinterest.com/pin/30258628734465467/> 18 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 64:** <https://www.moma.org/collection/works/8384> ryuichi yamashiro 1961 18 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 65:** <https://www.alanfletcherarchive.com/archive/poster-british-painting-exhibition-hayward-gallery> 18 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 66:** https://www.flickr.com/photos/history_of_graphic_design/9009341817 19 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 67:** <https://tr.pinterest.com/pin/55591376626317002/?lp=true> 19 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.

- Resim 68:** <https://tr.pinterest.com/pin/429812358182335648/> 19 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 69:** <https://onedio.com/haber/bircok-kitap-basan-ilk-turk-matbaaci-ibrahim-muteferrika-yi-ne-kadar-iyi-taniyoruz-801066> 20 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 70:** http://maviboncuk.blogspot.com/2006/07/1730-tarihi-hindi_garb.html?m=1 20 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 71:** <https://islamansiklopedisi.org.tr/cihannuma--katip-celebi> 20 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 72:** <https://cartooncolors.blogspot.com/2013/11/turkiyedeki-ilk-mizah-dergisi.html> 22 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 73:** <https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/afislerle-cumhuriyet-tarihi,WxazZPkavUW-hYrHbRCNhw/gi9RhkRA1US3B2xd9LTFWQ> 23 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 74:** <https://imggra.com/media/2007450400315398023> 23 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 75:** <http://gmk.org.tr/uploads/news/file-153743061493581194.pdf> 23 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 76:** <https://www.wannart.com/afislerin-yalin-ve-guclu-ustasi-mengu-ertel/23> Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 77:** <https://www.wannart.com/afislerin-yalin-ve-guclu-ustasi-mengu-ertel/23> Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 78:** <https://tr.pinterest.com/pin/123708320991300197/?lp=true> 24 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 79:** https://stock.adobe.com/be_fr/images/wc-symbole/120501140 24 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 80:** <https://tr.pinterest.com/pin/461900505527822365/> 24 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 81:** <https://slideplayer.biz.tr/slide/13974323/25> Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 82:** <http://www.dijitalajanslar.com/yaratıcı-reklam-afisleri/26> Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 83:** <http://lovemarkbranding.blogspot.com/2017/10/manifestolar-ile-20-yaratc-afis.html> 26 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.

- Resim 84:** <http://www.dijitalajanslar.com/yaratıcı-reklam-afisleri/> 27 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 85:** <http://a-g-i.org/design/families> 12 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 86:** <http://enesusta.com.tr/cok-yaratıcı-tipografi-calismalari/> 10 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 87:** <https://www.digitalkampanya.com/2018/12/11/kelimelerin-anlamlariyla-minimal-logolar-yapan-tasarimci-daniel-carlmatz/> 10 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 88:** <https://www.superhaber.tv/nike-logosu-nasil-yapildi-hikayesi-nedir-haber-95414> 10 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Resim 89:** <https://tr.pinterest.com/pin/512284526345094157/?lp=true> 10 Mart 2019 tarihinde edinilmiştir.

EKLER**Ek 1: Araştırma İzin Belgesi**

T.C.
BAŞAKŞEHİR KAYMAKAMLIĞI
Özel Yenidoğu Anadolu Lisesi Müdürlüğü

Sayı : 99912762 – 602.04.02/169
Konu: Tez Çalışması.

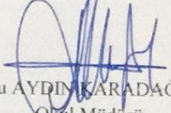
06/05/2019

SAYIN ZEYNEP ÖĞÜNÇ

İlgi: 03.05.2019 tarih ve 934 sayılı dilekçeniz.

İlgi dilekçenizde bahsetmiş olduğunuz Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans öğrenciliğinizdeki “Grafik Tasarımın Görsel Sanatlar Eğitimine Katkısının İncelenmesi” başlıklı bilimsel tez çalışmanızı ilgi dilekçenizde yine bahsi geçen seçmiş olduğunuz okulumuz 10. ve 11. Sınıf 7 öğrencimiz üzerinde uygulanması uygun görülmüştür.

Gereğini rica ederim.

Ahu AYDIN KARADAĞ
Okul Müdürü

Adres: Başak Mah. Mevlana Celaleddini Rumi Cad. No:26 Başakşehir/İST
Telefon: 444 82 00

T.C.
BAŞAKŞEHİR KAYMAKAMLIĞI
Özel Başakşehir Yenidoğu Anadolu Lisesi Müdürlüğü

Sayı : 99971810 – 602.04.02/
Konu: Tez Çalışması.

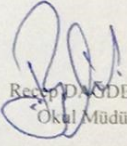
06/05/2019

SAYIN ZEYNEP ÖĞÜNÇ

İlgi: 03.05.2019 tarih ve 934 sayılı dilekçeniz.

İlgi dilekçenizde bahsetmiş olduğunuz Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans öğrenciliğinizdeki "Grafik Tasarımın Görsel Sanatlar Eğitimine Katkısının İncelenmesi" başlıklı bilimsel tez çalışmanızı ilgi dilekçenizde yine bahsi geçen seçmiş olduğunuz okulumuz 9. ve 10. Sınıf 7 öğrencimiz üzerinde uygulanması uygun görülmüştür.

Gereğini rica ederim.

Recep D. ÖDEMİR
Okul Müdürü

Ek 2: Kişisel Görüşme

Sevgili Öğrenciler,

Benim adım Zeynep Ögünç. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim.

Grafik tasarım örnekleriyle gün içerisinde sık sık karşılaşılıyor. Çevremizde gördüğümüz, bizimle görsel iletişim sağlayan tüm grafik tasarım ürünlerinin görsel sanatlar dersine katkı sağlayıp sağlamaması üzerine bir araştırma yapmaktayım. Sizlerin grafik tasarımlardan etkilenip bunu görsel sanatlar dersinde ne denli uyguladığınızı ya da uygulamadığınızı incelemekteyim. Yükseköğretimde, Grafik tasarımın görsel sanatlar eğitimine katkısının incelenmesi konulu bir araştırmam bulunmaktadır.

Sizlerle grafik tasarım hakkındaki fikirlerinizi, bilgilerinizi öğrenmek amacıyla görüşme yapmak istiyorum. Bu görüşmelerde isminiz gizli tutularak sizlerden alınan ses kayıtları güvenli bir şekilde yazıya dökülecek, tezimde bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Görüşmeleriniz bireysel yapılacak olup 8- 10 dakika sürecektir.

Bu görüşmeyi yapmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Zeynep ÖGÜNÇ

Ek 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

- 1) Öğrencilerin, “Çevrenizde gördüğünüz tüm görsel iletişim araçlarının grafik tasarım ürünleri olduklarını biliyor musunuz? Grafik tasarımcı tarafından tasarlandığını biliyor musunuz?”
- 2) Çevrenizde gördüğünüz tüm görsel iletişim örnekleri (grafik tasarımlar: afiş, ambalaj tasarımı, poster, kapak tasarım vb.) dikkatinizi çekiyor mu? Grafik tasarımlar olmasa sizce nasıl olurdu?
- 3) Günümüz grafik tasarımlarını (afiş, ambalaj tasarımı, poster vb..) görsel sanatlar dersi uygulamalarına taşıdığınızı düşünüyor musunuz? Bunlara benzer çalışmalar yapıyor musunuz?
- 4) Bir grafik tasarımında dikkati en çok çeken öğe sizce hangisi olmalıdır? (Renk, şekil, biçim, yazı, içerik, hepsi)
- 5) Görsel sanatlar dersinde, grafik tasarım konularından sizce hangisi daha verimli çalışmalar yapmanıza yardımcıdır? (piktogram, afiş, logo, ambalaj, hepsi)
- 6) Görsel sanatlar dersinde grafik tasarım yapmanın düşünme becerilerinize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?
- 7) Çevrenizdeki reklam iletişim araçlarının formlarını inceleyerek ne demek istediklerini anlayabiliyor musunuz?
- 8) Görsel sanatlar dersinde grafik tasarım yapmanın günümüz görsel iletişimlerini okuma becerilerinize katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?
- 9) Resimlerimizde nesne çiziminde grafik tasarım örneklerinden faydalanır mısınız?

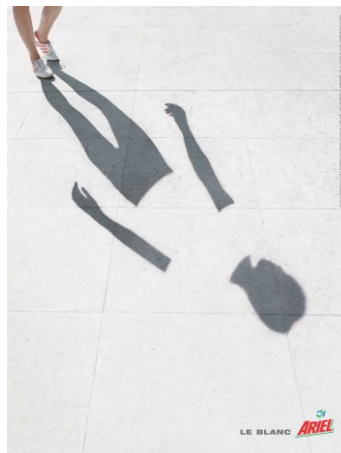
- 10) Resim yaparken grafik tasarım çalışmalarından faydalanmak size uygun mudur?
- 11) Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerine benzer yönlerinin olduğunu düşünüyorsanız yandaki maddelerden hangileridir? İşaretleyiniz. (renk, biçim, şekil, içerik, amaç)
- 12) Resim ve Grafik sanatlarının birbirlerinden farklı yönlerinin olduğunu düşünüyorsanız yandaki maddelerden hangileridir? İşaretleyiniz. (renk, biçim, şekil, içerik, amaç)
- 13) Kendinizi ifade etmek üzere çoklukla grafik tasarım mı, resim mi yapmayı tercih edersiniz?

Resim Ek 4. J. Walter Thompson tarafından Band-Aid için hazırlanan kampanya afişi.

Resim Ek 5. TBWA İstanbul tarafından IKEA için hazırlanan kampanya afişi.

Resim Ek 6. Saatchi & Saatchi tarafından Ariel için hazırlanan kampanya afişi.

Öğrenciye gösterilen logo örnekleri:

Families
A READER'S DIGEST
PUBLICATION

Resim Ek 7. Herb Lubalin tarafından tasarlanan logo tasarımı, 1980.

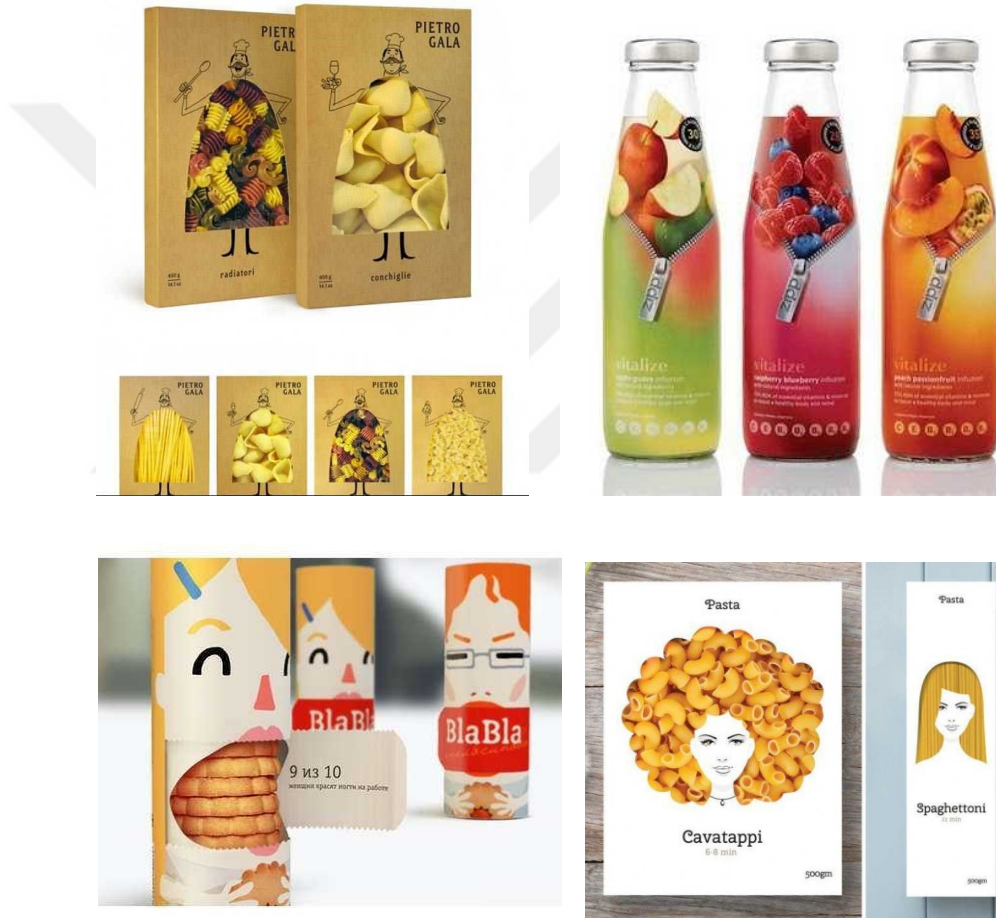
Resim Ek 8. Ji Lee adlı tasarımcının Word As Image isimli tipografi çalışmalarından örnekler.

Resim Ek 9. Daniel Carlmatz tarafından tasarlanan logo tasarımı.

Resim Ek 10. İlki 1971’de Carolyn Davidson tarafından tasarlanan Nike logosu.

Resim Ek 11. Yaratıcı ambalaj tasarımı örnekleri.